ARCVS PACIS
NOUO
SINE SANGUINE
TRIUMPHATORI
VLADISLAO IV.
POTENTISSIMO
SARMATIÆ MONARCHÆ
Ab expeditione bellica
In Amurathem Turcarum Imp: ſuſcepta
Feliciter & Auſpicatò
REDVCI;
LAVREATISQUE REGNI ORDINIBUS
Triumphalem hanc Portam
vnà ſubeuntibus,

Inter publicos Europæ acclamantiū plauſus
E VOTO SOCIETATIS IESV
Religioſe conſecratus.

Orietur in diébus eius iustitia, & abundantia Pacis, donec auferatur LVNA. *Psal*: 71.

ARCVS PACIS

QVisquis terrarum excidio, vel sanguine Pacem
Humano docuit nasci, sociandaq́; primus
Regna diremptúris ferro commisit & igni,
Audiat (instructis fracti seu molibus Orbis
Insletus premitur, violato subter amatas
Seu luit Oceano strages, fusumq́; cruorem)
Non bustis populorum immanibus, audiat, (Æuo
LADISLAE Tuo, non crescere sanguine lauros.
Imo cui veniunt Mundo ac sine cæde Triumphi.

DEO EXERCITVVM, DEO PACIS.

QVOD INVNDATIONE BARBARIÆ POLONORVM TERRIS DEPVLSA, TRIVMPHALEM PACIS ARCVM IN COELO SARMATICO LI-

BERIS INVICTÆ GENTIS MANIBVS CONSTITVERIT, ORBEMQ; TERRARVM AD OTIVM ET TRANQVILLITATEM REVOCARIT; INTEGRA AC FERRO ILLÆSA HOSTIA CADAT AMVRATHES.

AVGVSTÆ SALVTIS MATRI, CVSTODI ET ARCÆ FÆDERVM VNI AC PERPETVÆ POLONIARVM HÆREDI,

OBSIGNA LVNASQ; OTHOMANNICAS FATALI AVSPICIO REPRESSAS AC DEPRESSAS; LVNA BARBARA FATALI SORTE SVB PEDIBVS ESTO.

VOBIS, DIVI DIVÆQ; PATRIÆ

OB SERVATOS LECHIÆ FINES, ARMAQ;IE THRACIÆ SINE ARMIS EXCVSSA; INVIOLATAS ARAS GRATA PATRIA, VICTIMAS BARBARIA CVMVLABIT.

VNus demum extitisti, VLADISLAE REX POTENTISSIME, cui salus, tutela, securitas humani generis meritò à Superis commissa creditaq; esse videatur. Cessit impar tanto æmulo mundi terror Amurathes, ne caderet; si non hoc ipso prostratũ Orbis videt, quod supplex Tibi veniamq; ac pacem orans prociderit. Nondum bello humana virtus effecit, quod virtutis tuæ ipsa existimatio sine bello. Profectura scilicet non erat felicitas, si armis vicisses, quibus nuper quidquid habet Septentrio durissimũ fregisti: ad Tuæ prodigia Fortitudinis accessio hæc fieri solùm potuit, vt clausus vaginâ mucro hostem sterneret, seruaret Orbem. Quod nomine pollicebaris, manu iam ac virtute præstitisti verè Princeps, sub quo primùm Sarmatia vires agnouit suas nulli potentiæ non pares esse. Timeri adhuc poterat, nisi timeri à Te voluisset barbarus; adeoq; vincendi fiduciam amisit,

 sit,

sit; vt Polonia inueniret. Bellum, quod & nauibus aduexerat, vt ipsi fluctus armatis quodammodo procellis aucti ferale diluuium in nos deuoluerent; & per vastissima terrarum spatia æque feris hominum ac bellusrum lacertis in Valachiam apportarêt, vt telluri quoq; ipsi & non solis nobis graue esse crederetur, hoc inquam bellum, quasi fabulam dare mundo vellet, posteaquã in illo Martis theatro constitit, cùm promittere Actus ingentes cæpisset, repentè in latebras se recepit: ipseq; simul Amurathes personam deponere coactus est, proq; audacia pudorem ac metum fateri. Adeò nihil formidabile habet natura, cui non vicissim aliquid formidandum prouiderit! Cohorruimus, fateor, ad primum illum armorum strepitum, bene conscij, quòd is gladium extulisset, qui vnam nobis omnibus vellet esse ceruicem, iterumq; in nouo illo furore antiqua Caligulæ vota mundus expauit. sed ea inprimis
Regni

Regni partes, in quas è vicino agebat metus, tanquam dissita à Corde suò membra, linqui paulatim animis cœperunt: iamq; in proclivi erant, nisi ad Tui aduentûs famam se erexissent. Terram illam vix tam citò calcasti, quam illa vires sibi cum sacro vestigio sensit impressas. Vocem olim audieramus Magni Pompeij; quòd vbi tellurem Italiæ pede pulsasset, innumeri exercitus essent in Cæsarem erupturi: euentus resq: ipsa Tibi seruabatur, ne dubitaremus quoscunq; Magnos aut Maximos edixit Antiquitas, minores fuisse. Nam Russiæ terras nusquam attigisti, vbi non admirabili numero victrices copiæ circumstiterint. Sanè redeunt animi populorum, quocunq; Sceptrum velut Mercurij virgam attulisti; laurus est, quidquid calcas. Verùm hoc in Tuis factis admirationē habet præcipuam; quod ad bella natus Pacem vbiq; circumferas: non humana ista est moderatio, Summa felicitate

 non vti

non vti quantum poſſis, vincendiq́; ac regnandi terminos, Pacis arbitrio definire. Nimiùm ſæpè didicimus, neq́; à Sole radios, neq́; ab inſigni Potentia vires & arma contineri poſſe. Affine quiddam habent Lux & Maieſtas; vt illa, tametſi quieta ingenio & placida, ignem nihilominùs parit: ſic iſta quocunq́; Serenitatis nomine cenſeretur, id tamen ſemper fuit, vnde Orbis incendia exarſêre. Nouo itaq́; exemplo bellicæ laudi ac ſummæ fortunæ quaſi frenos inijcis, dum Orbi pacando ſtudes, nec arma euagari ſinis vltra communis otij metas. Pacem Septentrione toto non imperium propagare nuper voluiſti. iam & Orientis Pacificator audire, quam Debellator mauis. diſplicuit tibi mundus ita ſanguine vndequaque pollutus, vt nomen pænè amiſerit: noua ſine armis ratione ſubigere omnia, id planè Regium putauiſti. nam terras & maria cruentare ſerui etiam quandoq́; potuerunt:
cruenta

cruenta verò hæc diluuia exterminare, sibiq; mundum reddere nescio an duobus (nisi Tu alter sis) Imperatoribus summis contigerit. D.u vel in augusto sanguine requisivimus Augustum! Ergo ipsa, inuictæ Fortitudinis opinione profligare hostem contentus, terrore belli maiora, quam bello quisquam instructissimo, confecisti. Debebatur hæc vis emeritæ Virtuti, vt etiam parcendo vinceret, hostemq; reprimeret non premendo. Atq; vt magna corpora, quò ipsa non perueniunt, vmbram tamen porrigunt suam, sic virtutis Tuæ magnitudo, castra barbarorum latè complebat; horror absentibus, præsentibus amor. Hinc illi semper ad hanc diem inuadere aliena soliti, ante primos Tui Regni aditus constitêre, quasi pro suo metuerent, sceptraq; iam eminus adorarent Tua. an & religione tenebantur, ne suorum hîc sanguinem calcarent, quos Tua manus quondam Osmano inferias dedit? certè bono

 iure

jure abstinuerunt à terra, ex qua non sibi ampliùs deberi sciebant, nisi quantum sepulchro satis esset. Ad suorum præstabat, quàm ad suos tumulos tam longum iter suscepisse, leuiusq; visum est armis quæsitam ignominiam, quam cladem haud sine ignonimia referre. Ita cùm Poloniam velut Oceanum quēdā adspicerent, in quo fatale ipsis naufragium tua Virtus prænuntiauerat, trepidi atq; ab animis relicti in ipso quasi littore hæserunt. Nec vela promouit Amurathes, non dubius hoc æquor à Luna infestari solùm vt extollatur: vincula quidem & compedes parauerat, sed vt Xerxes Hellesponto: adesse demùm vetera nomina intelligebat, sed abesse veterem nominibus fortunam. quamobrem exclusa imitandi spe, frustra tam atrox in oculis exemplum erat; non quòd hic noster non illo Amurathe ferocior, sed quòd Tu illo felicior Vladislao. Quodsi pro barbaro illo mundus erubuit, cùm terram

terram & flumina ſanguine infeciſſet, iam iſte terris vndiſq; abs Te vindicatis ſuum ferre cogitur pudorem. Nec ille tam ſuis armis, quàm noſtrâ Europam ignauiâ & criminibus oppugnauit. hic verò omnem in ſuomet faſtu ac perfidia vim poſuit, ne ſcilicet alijs artibus Tyrannidem ſtabiliret, quam quibus erecta eſt; attamen cum ex aduerſo habuit qui (vt Beliſarius aliquando in Perſas ducens) violati fœderis leges haſtis præfixurus mox erat, fidemq; ac iuratæ pacis reuerentiam impijs pectoribus ita ſaltem incuſſurus. Neque enim diffiteri poteſt, niſi qui Orbis iudicio confutari velit, armis perinde ac inermi conſilio repreſſus eſt, opprimi hoſtem potuiſſe: prodigioſa vbiq; gentium eſt, quamuis ipsâ minor, Virtutis Tuæ exiſtimatio, diuq; fortunam tuam Militarem & Bellicam appellauimus, donec deprehenderetur, tamtundem ſine bello militiaq; poſſe. Quia enim præ omnibus Pacem regno Tuo

parere decreueras, Bellonæ primùm nubere malebas; sponsali serto lauream, Io triumphale, epithalamio prætulisti. non aliæ tædæ prælucere ad torum debebant Lechico Marti, quàm inflammata suisq; ignibus collucens Thracia. Verùm posteaquàm in prælijs & cruento stadio inuictam Fortitudinem Orbi probasses, ne vno modo summus videreris, nouos absq; sanguine triumphos docere iterum voluisti. Fulminum hic mos est, ferrum & quidquid repugnat; frangere ac redigere in fauillam, mollioribus & quæ spõte cedunt parcere;. vt facilè aduertamus cognationem inter Dei tela & Regia. Atq; vt illa magis sunt mira, vbi seruant, quàm vbi sæuiunt; ita hæc prodigij plus habent, dum hoste intacto maiora, quàm cæso deletoq; gloriosè patrant. Non est promptum ea dicere omnia, quæ tam prompto Superûm ac Tuo munere obtinuimus. Scythas finitimos, solum vertere cogis; ne videlicet

delicet ab ijs annuus terror, barbarum ſanè vectigal, Europæ ampliùs pendatur. ſæpiùs illa, quoties ſuo imminentes iugulo ſenſit, Poloniæ obiectu defenſa eſt: tamen fieri haud poterat, quin tela, quæ ipſa vitauerat, in Clypeo ſaltem hærerent. at obriguêre iam metu, ne arma expediant; in Perſei ſcutum Sarmatiam ijs verſam dicas. Delubrũ quoddam Herculis fuiſſe memorant, quod clauæ ipſius ad ianuam defixæ beneficio, nullius vnquam canis ingreſſu funeſtaretur. dubitarem apud nos Herculeum eſſe ſacrarium, niſi tam longè rabies iſta noſtris iam ſeſe à finibus abſtineret: palam eſt, quòd monſtrorũ domitricem ſacriq; cuſtodem limitis clauam odoretur. Illud verò quanto barbarorum dedecore, quantâ noſtrorum gloriâ effectum eſt, vt autor & fax belli huius extingueretur? Abaſſius, inquam, ille, qui Te alibi fœdifragi populi victorem alibi fœdifrago à populo victum reddere tentârat, è viuis, vt è Po-

lonia,

Ionia, non excessit, sed exclusus est. ô diem illum Turcis ominosum, Tibi Tuæq; militiæ faustum ac salutarem, quo Amurathe ipso iniuriam Tuam vlcisci coacto sacrilegus prædo ille præstricto collo interijt, fatis hoc agentibus, vt cœlo barbaro diu spirare non posset, qui auram Sarmaticam nefario anhelitu semel violârat: neq; Clauam ille tuam exercitu amisso vnus propè vitasset, si aut mitiori iudice, aut leuiori supplicio dignus fuisset Quodsi pro capite, ne truncaretur, anxié deprecatum ferunt, noluit, credo, minor inferos adire, ne Furijs non gigas appareret, nulla re magis hoc nomen meritus, quám quòd cum Ioue bellasset: quanquam & illud sepulti gigantis haud leue indicium, quòd velut alter Enceladus sub Ætna humatus flammã adhuc mouere, Lechiæq; incendium minari ausus fuerit. sed vmbram metuere non potes, qui viuum spirantẽq; metu armorum tuorum exanimare potuisti.

potuisti. Iam sublato capite, neruisq; succisis membra facilè cætera languerunt. ipsa belli sedes Valachia nutare haud leuiter visa, vt pacifico sese victori submitteret. nempe diu alternis viribus discerpta cum ægrè consisteret, subiecerat olim sese currenti ferociæ, sed tanquam offendiculum, vt euerteret: hodie pronis ac prostratis supplicandi necessitate hostibus, quasi legitimum Principem ea specie salutaret, erigit se iterū aduentu Tuo, vt habeas, cui nouo cum magistratu vetus iugū imponas. quidquid Tyram inter & pontum Euxinum terrarum est, ne mora quidem adhuc dexterâ cepisti. Plura eiusmodi commemorarem, sed orationem admirationemq; totam absorbet ipse Amurathes Sultanus positâ cum armis arrogantiâ, Tuæ supplex Maiestati. Habes infra Te, quidquid vniuersos Reges populosq; supra esse videbatur: Orbis terrorem velut in triumpho ducis, nisi minùs gloriosum

sit ani-

ſic animos perdomitos quàm corpora conſtricta in pompam trahere. Arcũ vis triumphalem? en hæc ipſa victoriæ huius trophæa, ſignum planè fæderis illuſtre, ſi non, vt olim, in nubibus, tamen in Europæ oculis poſitum: cuius intuitu meminiſſe hoſtem oportebit, ſecum humano genere in gratiam rediſſe. Nondum Iridem à Luna effectam viderat natura, Tuæ Maieſtati hoc prodigium ſeruaſſe tempora videntur, vt aſtrum hoc in occaſu eſſet, Tibiq; victori expanderet Arcum Pacis. quin & præcurrens de more tempeſtas, cùm ſanguinem & prælia concepiſſet, genuit ſerenitatem. Deprehendes in ea colorem aureum, illo maximè indicio, quòd expalleſcat: nec viridis, deſiderabitur, quia Machumeti carus, noſq; omnia illius gentis inſignia, in tuis fore ſpolijs ominamur. Quod ſi ruber aut alius quiſquam falſus creditur, non falſo opere dabit tuus gladius certiorem. Age interim hunc Arcum ob depreſſam ere-

ſam erectum Barbariam, ſubi Triumphator; nos ad ingreſſum tuum oratione pauliſper conſiſtere iuſſa rite ominantis Patriæ carmen accinemus:

Mittamus auris bella truci ſuper
Gerenda ponto: cur prope ſanguine
Diluta vaneſcat ruentes
Indigenas præitura tellus?
Non Marte, quanquam colla rebellium
Frenauit Vrſarum, & (vigil ignibus
Te teſtor æternis Olimpe)
Succiduo docuit morantem
Nutare plauſtro, non ſine ſiderum
Riſu, Booten: cum genibus minor
Stratis verecundum daretur
Sarmatico Spolium triumpho;
Quanquam Threiſsis cladibus aggerem
Orbi Polono ſtruxit, & obſitas
Captum inter Oſmani ruinas
Panè Tyram veteres in æquor
Neſcire calles imperat, ac nouos
Armis natantum exſcindere Biſtonum
Non Marte certandum, ſubacto
Si libeat dare iura mundo.

Præclara

Præclara ſiccis gaudet adoreis
Virtus; triumphi ſola rerum tenet
Fortuna Martem, quæ cruentato-
-Haud ſimul immoriatur Orbi.
An, geſtit arces qui ſuper erutas
Pronis volantum illidere turribus
Calces quadrigarum ſuperbos,
Victor erit ſupereſſe regnis
Audax ſepultis? latiùs imperat
Seruator Orbis mucro, ſuperſtites
Non linquere æternum futuro
Jmmemor exuuias trophæo.
His perge bellax artibus inſtrui
Æuum: recuſi pro gladijs ſolum
Frangant ligones. ſat triumphi
Pectus inerme ſui tuentur,
Partæq; virtus conſcia gloriæ.
Non turbinis, quem ſtipat inanium
Vulgus procellarum, tonitru
Ceſſerit haud ſuperata moles.
Audite: verſas metra loquacibus
Motura criſtas è galeis ſonant;
Pippire iam mihi videtur
Nidus, IO, tener. Arma Paci

Calcanda littus subijce Balticum:
Vindex togati Numinis: ilicet
Magni VLADISLAI triumphale-
-Augurium Gladius probabit.

NOn intra hos fines stetit Gloriæ tuæ magnitudo, REX POTNTISSIME: nisi enim in plurium ornamenta sese diffunderet, à Te angusta iudicaretur. Nempe vt Maximorum est, fortunam tenuisse præ alijs: sic Optimorum, deriuare in alios. Adsciuisti in huius societatem victoriæ Sereniss. Principes CASIMIRUM, & ALEXANDRUM, siue vt Patria sacro Heroum ternione redderetur inuiolabilis, siue vt hostis victorem sibi liberaliori optione deligeret. fuitq; hoc admirabile fatorum opus, vt tribus cederet victoribus, quoniam ter cadere non posset. Enimuerò Poloniæ amplitudo nunquã maior esse poterat, quàm cum hos in armis haberet, qui & Magnos nominibus referebant, & eorum magnitudini

dini, ſæpe mundus erubuit, cum par non eſſet, regna etiam diſtraxiſſet, vt laxaret anguſtias, niſi vel ſinguli (nouâ inter Principes ambitione) vni quærerent vniuerſa, vel vnus optaret ſingulis. miſera profectò ætas, ſi non beatius eſt Imperatoribus abundare, quàm Imperijs. Sarmatiæ omninò glorioſũ fuit pro Regibus bellatores, aut pro bellatoribus Reges habere; glorioſum Magnis Heroibus in puluere & ſole, prius, quàm in ſolio Patriam, tueri. Nimirum in Regnatrice hac Domo natos, iſto maximè indicio agnoſcit, Orbis, quòd ſceptrum non ante haſtã in manus admittere ſoleant, neq; coronæ niſi galeâ preſſum caput ſubmittere, quaſi ferro exercitatis duratiſq; leuius incumbat pondus terrarum. Nec illuſtriore argumento agnouiſti & Tu, REX POTENTISSIME, germanam Tuæ fortitudinem, atq; fortunam, cùm Sereniſſimorum Fratrum alter, æſtuante inter Septentrionis glacies animo

nimo, ſignatas tuis laboribus metas obiret, æmuloque gloriæ paſſu grandibus inſtaret veſtigijs. nihil deterrere potuit ſemper infractum ac ſui ſimilem, vt facilè Conſtantiâ natum intelligeremus: inde verſo ad hoc alterum Tuæ gloriæ theatrum curſu, cùm in medio ante Lunas ei Turcicas occurriſſet morbus ille, quo proſtrati omnes fuimus, priuati doloris moleſtiam ſalute publica viſus eſt curaſſe, morbo pariter cum hoſte pulſo. Alter verò è longinquis regionibus quas luſtrando Sereniſſimus hoſpes illuſtrabat, Superi boni, quanto ardore ad primum tubæ Othomanicæ ſonum accurrit, Fatis conſonum arbitratus vt primum ſanguinem eo bello Patriæ libaret, quod primum ac perpetuum in ore habuit; cæterùm ad victoriam ſatis erat, voluiſſe: quod agere arma deſtinauerant, egit ipſa maieſtas armorum. quanquam ne magnis conatibus deeſſet euentus, in reditu demum, hauſto è bellicis

ærumnis

ærumnis morbo, victorem spiritum in Patriæ obsequio profudit, puto, vt pestis illa atq; exitium Reip. penitùs difflaretur. Ista Principum sors est, vt eorum periculis, morbis, & morte salus ac vita ciuium constet. Vt olim Romanis Deorum par (Castorem illi credidêre ac Pollucem) equitum sudore madentium specie in Vrbe visum celebrem illam de hostibus victoriam prænunciauit; ita nobis à debilitata fractaq; duorum Principum valetudine, inusitatæ huius victoriæ omen fuit. Sed quoniam.

Alternâ Castor Pollucem morte redemit,

hoc vicissim relato inter sidera dabit superstes Heros, vt extremis eum lachrimis illò prosequi sinat ipse, cum geminam magnitudinem, tum magnas & magnorum aliquando panegyres impleturus.

Vos

Vos ego vos tacito, crudelia sidera, planctu
Te prodam lachrymis rapter Olimpe, meis:
Quà Ganymedæos monstrat, licet inuia, passus
Semita, Pegaseo nitar in astra pede.

Pro Zephyris densata vehent suspiria vatem,
Nubila & obstantes frangere docta polos:
Non ibi Sarmaticos dubitem spectare triumphos,
Quæq; facit noster læta theatra dolor.

Obuia calcato mihi pompa sonabit in auro,
Et Lechicum multâ voce iterabit Io.
Astrorum sic scena sumus, nostrisq; capita
Ille vel è damnis gaudia Circus habet!

Regales

Regales trabeas, baccatæ monilia stellis,

Affusum toto Sole videbo thronum,

Congesto Superûm diademata Regia censu,

Sceptraq; siderea dote redempta Domûs,

Accensum meliore Diem mirabor obryzo,

Pergama Lætitiæ latè habitata nouæ,

Deniq; stelligero Heroëm comitante Senatu

Deprêndam augustos ferre per astra gradus:

Heu, meritæ quidquid poterat promittere fronti

Lenta nimis tellus, promere, Olympe, potes:

Vnus ALEXANDRO tu sufficis; illaq; Regno

Non poteras Virtus, credo, minore capi.

Hæc

Hac, mihi, dum memoro Lechicæ miracula pompæ,
Funebris in laurum sponte cupressus abit.

MInimè fortaſſe decuit triumphales aures funebribus lamentis implere, ſed artem, qui & Sarmatiam, confudit dolor. At ne iam è planctu noſtro plauſum capiat hoſtis, ortumq; Lunæ ſuæ poſt tantæ lucis occaſum ſperet; age, Victor Magnanime, abſterſo tantiſper luctu oculos ſereniores in ſuccedentem Bellatorum pompam reflecte. [Il]] Te adhuc circumſtant, quorum vim & arma in vulneribus ſuis ille, Tu in victorijs agnoſcere Tuis potes. Non enim Regum ſanguinem huic ego deinceps opponam, etſi Regum Tyranno; ſunt pro Theodoſijs Stilicones. Equidem non è fabulis didicimus, Atlante ſubmoto, cœlum in Herculem tutò inclinari potuiſſe, cùm ipſe Moſchouiam ingreſſus totam Poloniæ tu-

tandæ curam, atque adeò totam molem belli Turcici in Illustrissimum STANISLAVM KONIECPOLSKI, Generalem, Exercituum Ducem, coniecisti. Ostendêre tempora, nec alium Regem tanto militiæ Imperatori, nec alium Regi tanto, militiæ Imperatorem debitum fuisse. Dignum alterius Maiestate, alterius Fortitudine conflictum sensit campus ille planè Martius, nec tam vllius germinis, quam cladium atque palmarum ferax, cùm Abassio illi, quem antè memorauimus, partim legionum barbararum, partim absentiæ Tuæ fiduciâ, Regnum inuadenti obuiam stetit tam consilijs celer, quàm lentus videbatur. Miraculum, non Imperatoriæ artis exemplum fuit, quòd nullam hostis machinam moliri potuerit, quam non prouidisset; nullam prouidere, quamcunq; hic noster fuerat molitus. Audiuisses non absq; animi voluptate noua musices inuenta, cum barbaro ad pugnam eliciendo,

quasi victoriæ huic Tuæ proluderet; tubis choros militaliter canitussit; puto, vt saltatorium honestarat orbem, in quo (vt iste fert ludus) verbera, quocunq; se dedisset, accipiebat miser Salius. Profecto Martia hæc est, quam ipse reperit, magia. Lunam classico euocare! Habes, REX POTENTISSIME, qui Turcas aliquando Tuis auspicijs saltare ad tibiæ nostræ modos doceat. Abassio interim funebris hæc fuit cantilena. nam exercitûs reliquijs tanquam attritâ inter scopulos mutilataq; rate, Constantinopolim ægré subductis, quem è diurna nocturnaq; fuga nondum penè collegerat, spiritum effundere coactus est halitu præcluso, fortè, ne ampliùs hanc saltandi illecebram anhelaret. Ita cùm ludus & fabula è nationum terrore fieret, appendix tragica non potuit deesse! Nolo Arcum hunc triumphalem accersitis decorare insignibus ac emblematis: appendantur Sacris Magni Pacificatoris alta-

ris Altaribus, Arma Koniecpoliana; Soleam dico gentilitiam, calcandis barbarorum ceruicibus fatalem. Quod si locum in cœlo, vbi Luna eclipsim pati solet, vt exprimant Matheseos periti, Soleæ quandam similitudinem depingunt, veriùs in huius victoriæ symbolis ponetur illa Solea, in quam impingere nunquam Luna potuit Othomannica, quin deliquium pateretur Haud longè aderit Fluvius LVBOMIRSCIANVS, vbi fluctuanti Patriæ fida semper tranquillaq; statio, barbaris myoparonibus nunquam euitabile naufragium. Quoties ille rubuit cruore ingentibus Tartarorum copijs deletis? quoties, ingenio ad candorem Pacis reuocato, crystallo puriùs fluxit? Meminêre campi illi Podoliani aceruis hostium oppressorũ, pro manipulis impeditarum aut populatarum messium instrati, quis in bello gerendo? Meminit arx Chocimia, quis in pace constituenda fuerit. Magnus bello & pace LVBOMIERSCIVS? hæc ipsa in Amu-

in Amurathem expeditio, quantas illius copias, quàm armatas pariter & ornatas habuit! vnâ scilicet arte hostis ad certamen elici debuisset, vt prædam sibi pro pugna paratam esse persuasus, vulnera pro spoliis referret. Est in Tuo Regno, POTENTISSIME REX, non Pactolus aut Ganges aurifer, sed nobile illud Flumen, è quo in Rempubl. beneficia tam diuite alueo refunduntur, vt Poloniæ gazam vehere videatur. Age, pro Tanai vel Tyra, hunc Regni tui nunquam violatum limitem ad triumphalem Pacis Arcũ statuamus. Merentur non imparem locum Hastæ ZAMOYSCIANÆ, vt a triumpho ne absint, quas tam propè in victoria esse voluisti. Pallas ipsa non alias aut gerere sagata vellet aut togata Regali defigere Monimento: non alias nouo Asiæ victori Lysippus ille pro fulmine in dextra collocaret. Ac si Lunam barbara superstitio eandem voluit esse, quæ in terris Diana, Pro-

ſerpina dicitur apud inferos, ne qua, opinor, Vniuerſi pars tyrannide vacaret; nihil commodius euenire potuit, quam vt hiſce tribus Haſtis aduerſus triforme monſtrum vtereris dum pro vniuerſo pugnares. Equidem verendũ non erat, ne hiantia illa cornua in orbẽ plenum coirent, modò ferratus hic limes obſtitiſſet. Fabula eſt Herculem telis ſuis cum Neſſi cruore vim illam mortiferam illeuiſſe: crediderim potiùs hiſce Armis robur quoddam præpotens affuſum eo tempore, quo illa fortiſſimi SHARII melior ſanguis imbuit; reor, vt Herculi Polono tandem vſui forent. Iuêre per varias manus, Scæuolarum dicerem, quia notæ fortitudinis, ſed cùm inſuper, ob cognatam huic ſanguini ſapientiam, errare in hoſte neſcierint, haud occurrit par nomen: Fabijs certè, Metellis, Scipionibus, ſolâ temporum iniuriâ fuêre poſteriores, etenim rebus geſtis longiſſimè præcurrêre. Seruabantur demùm

mùm huic fortunæ, vt inter prima victoriæ huius Tuæ insignia collocarentur. Ecquis vniuersos numeret, quos progenuit militaris hæc mundi ætas, vt Regum fortissimo, bellatores idoneos prouideret? quis Arma, quibus in hostem vsus es, percenseat? Occurrit tamen præ alijs bellica nobilitate ornatissimus LVCAS ZOLKIEVIVS, Kalusien: Præfectus, quem seu armorum similitudo, seu militarium studiorum imitatio gloriæ KONIECPOLIANÆ coniunxerit, præsignem certè indolem haud immeritò à Marte adamatam crediderim; nempe vires animosq; fortitatam vltra vota mortalium. inest gloriosum quiddam illi sanguini, quem semel pro Patria Virtus effudit. Neq; Sarmatia potest carum illud fortissimi Patrui caput luctuoso quondam prælio amissum, hodie in Nepote absq; gaudio reperire. Dignum certè iudicauit, qui Barbaricis palmis nuper ornatus Moschouiã in deuota Tuæ Maiestati

Arma transferret, ne victoriæ deessent, si adesse bello non poterant. Iam & Lunæ Othomannicæ metuendum geminis è crucibus telum, opposuerat Soleâ gentilitiâ pro arcu impigrè vsurus, nisi scopus tanta demissione ictum declinasset. Hîc igitur arma illa sine cæde iam edocta vincere inter recentes Portæ triumphalis laureas reponantur. At quonam ordine collocari mandas auita clarissimorum IANVSSII ac IEREMIÆ VISNIOVECIORVM Ducum, Insignia Regio apprimè digna sacrario? agnosce tergeminam Crucem, cui Luna iam olim substrata est: quia ferendo non est, quoties pondere isto premitur, ac fermè vix premitur absq; salutari hoc Signo fortissimè pro Patria sublato. Vtinã tanta nobis vel dictionum esset copia, quanta Tibi armorum eiusmodi! Erat semper in promptu GEORGII ZASLAVII Ducis Martiale præsidium, erant KORECIORVM, CZARTORYSCIORVM, aliorumq;

Ducum

Ducum ac procerum inuictæ centuriæ, quorum vel nominibus recitandis immensa propè oratio deberetur. Omiserim, pace Tua, Illustrissimum KAZANOVIVM Podoliæ Palatinum, Cãpestrem Exercituum Ducem, in primis cæteroqui ponendum: sed illi & Prussico, Moschouitico, Turcicoq; bello magnâ hostium clade parata est immortalitas, & recens è Moschouia victore cum exercitu ad palmam haud dubiè aduolasset, si cuiusquam passibus victoria Tua præcurri potuisset. Omiserim & clarissimum quà Patriâ Lunâ & Stellis, quà suismet facinoribus STANISLAVM DANILOVICIVM, cui in luce tot Astrorum nato splendidius nihil esse potest, quàm Te Imperatore ea militiæ rudimenta posuisse, quæ tot victorijs erant distinguenda. Nec minore compluriũ aliorum veniâ opus erit, qui se à panegyri nostra præteritos minùs tamen succensebunt, cùm Fastos impleuerint æternitatis. Est

præ oculis POTOCIORVM & KALINOVIORVM æmula fortitudo, est SOBIESCIORVM & OSTROROGIORVM præpotens dicendi vis atq; agendi, est aurati Equitis RADZIVILII probata bellis omnibus fortuna, sunt aliorum decora sane innumera: verùm ea diserto vtcunque silentio venerari cogimur. Vnius tacere non debuimus ALEXANDRI PIASECZYNII nomen, quod literis ipse dignatus Regijs Europæ commendasti. Claritatem hinc ille Tuæ Maiestati, illi Maiores debent. Fluuius certè gentis huius prænobilis tunc fluere cæpit ad miraculū, cum Tu illum ad miraculum vti. A paruo torrente invsitatæ magnitudinis molem subuersā esse raptamq; in præceps accepimus, cùm exiguis ille copijs totas penè armatæ Moschouiæ vires aliquoties Magnis Exercituum Ducibus, Teq; ipso teste sustineret. Gladios inter & flammas hostium illæsus, vt sibi fluuialem vndam illi fodere viderentur; dextra tamen

tamen ictum excepit, quasi Mars notaret eam manum, á qua hosti maximè cauendum esset. Equo à Te Regio donatus facilè appaiet, quo cursu sit ad immortalitatis gloriam perrecturus. Iam de hostibus Crucis triũphans in arduo Pacis Arcu fulgere hoc Flumen iure optimo voles, quia præfixum semper habuit trophæum Crucis. Reliquorum pariter integræ legiones suis hunc Arcum Stemmatibus longè latèq; induent Tuæ Maiestatis arbitratu, cuius obsequio dicata tulerant in Amuratem. Nobis omnes elogijs ornare, infinitum: neminem, iniustum videbatur. Satis honorum fuerit, si non tam memori chartæ, quàm Regio pectori nomina esse inscripta vniuersorum intellexerint: nec aliud epinicion laborum, & victoriæ comitibus, ad lauriferæ Portæ ingressum dabimus.

Phœbonè quisquam Parthicis offuderit
Nimbum sagittis missilem?
Haud quæret armis obrutam mundus stupens

 Toressam

Thressam Polonis Cynthiam.
Quid non pericli quæsiêre dulcium
Auara laudum secula?
Natura quidquid horridum, immane, ef-
Excidijs pauit suis (ferum
Marti subesse Lechico vel contumax
Gaudet fateri Bosphorus:
Nec Luna celat Bistonis perrennibus
Damnata tenebris cornua.
Sic sic, Polone, semper illunes pati
Noctes Amurathen doce.
Fortuna crescit ausibus: fortes suis
Timentur á periculis.

HÆc tantorum Arma Trophæo Tuo illigata esse patieris, REX POTENTISSIME, vt vim lucemque accipiant. Regum alioqui laudibus aliena miscere decora indecorum est, quód obruant Maiestatem; in Tuis, vel censore mundo, hac parte securi sumus. Non magis eorum tibi amplitudo, quàm Soli officit lux astrorum. De illorum sic forsan decerperemus victorijs,

victorijs, quibus eæ ſedentibus(tametſi & hoc gloriæ datum) afferebantur, adeòq; triumphaſſe toties leguntur, pugnaſſe nunquam: Tu alienum crederes triumphum, ad quem ſola Tua Felicitas ius haberet. Manu fortunam vbiq; promoues, non auſpicijs glorioſior, quàm factis, vt gemino ſucceſſu per omnia ductus bellorum genera, omni facilè humanæ gloriæ præcurras. Duas Orbis partes totidem anni, quos non tam regnando exegiſti, quàm triumphando, Tibi ſupplices vidêre, nouum ſanè inuiſumq; ſpectaculum: laureâ Septentrionali alterum, alterum Aſiaticâ ſignaſti. Nunquam illuſtriore ſymbolo Regalium annorum numerū didicit Orbis terrarum. O dignum perennitate bienniū, quod longa quorumuis Imperiorū ſecula non attigere! Ignorabitur olim fortaſſe Liuius, cùm tot ſeculorum Faſtos quiſq; iam legere potius volet, in Regni tui anno primo vel altero: manebit ſub ſuo nomine Tacitus,

Tacitus, cum belli paciſque artes in Te (Magna Orbis Hiſtoriâ) mirificè incluſas diſcet compendio meliore poſteritas: Maior fama erit Curtio res Macedonicas ſupra fidem attolenti, cùm exemplo certiùs quàm ille commentario, ea edideris, quæ adhuc dubitaret Orbis an fieri poſſent, niſi iam feciſſes. Infelicia ſuperiora tempora, quæ tot bellis caruêre: quia & triumphis! felicem tot hoſtibus Poloniam: quia tot hoſtium Domitore! Nemo campos illos abhinc ſteriles dicat & incultos, in quibus è barbarorum terrore nata eſt Europæ ſecuritas. Erit propugnaculum Orbis terrarum, erit Sarmatia, dum infeſtis mundo Lunis Turcicis hanc Tu oppones terram, vt obumbret. Portentum ſuſpicari viſæ ſunt exteræ nationes, cùm Te Bredana Clariſſimi Spinolæ caſtra ineunte, Luna cœleſtis ire in tenebras confeſtim atq; pati deliquium cœpit: ominis iam habent interpretem hunc Triumphũ;

Caſtra

Castra modò Tua ingrediebaris, cùm repentè caligo barbaris oborta. Hunc Te Superi, VLADISLAE REX POTENTISSIME, seruent humano generi, vt Tu genus humanum, DONEC AVFERATVR LVNA

Ad maiorem Dei Gloriam.

TROPHÆVM REGALE POTENTISSIMO POLONIARVM & SVECORVM REGI VLADISLAO IV.

CRACOVIAM

ANTIQUISSIMVM SARMATICI IMPERII DOMICILIUM

SACRO SOLENNIQ; REGALIS INAVGVRATIONIS DIE

INEVNTI

A Cracovienſi Collegio SOCIETATIS IESU

DA VIAM, SARMATIA,
Cui nihil inuium natura ſepoſuit.:
EFFER MOLES SUBLIMES,
Altus per depreſſa ingreditur capita
Moſchouitica, Othomanica, Muſurmannica.

HIS GRADIBVS

Ad ſolium euadit, & Coronam;
Id regiũ eſt, Polonũ eſt, Iagielloniũ eſt.
Vt abſint ſtrata Purpurea,
Sufficit Barbarorum Cruor
Quondam Saluti Patriæ Propinatus.
IMMÒ
Et Sanguinẽ habet, qui ſolus nunc ſolia tenet.
Quid natiua ilia cordium Purpura?
Omniũ Traxiſti gentiũ corda & vota,

MAGNE WLADISLAE,

Vnus es quem Regem elegere ſuperi
Vno Orbis terrarum Suffragio.
Deerat hoc tuis victorijs
Vt animos vinceres.

O TRO-

O TROPHÆVM,

In cuius Spolijs numeratur
Captiua sua sponte libertas.
Is mihi verè Princeps,
Cui subditi pendunt

AMORIS TRIBVTVM.

Imperare multis contigit,
Vni tibi, quod sciamus, ita volentib9 imperare.
Maiestatē alij, Alij querunt & Regna,
Te Regnum vltro quæsiuit & Maiestas.

I, VICTORVM FORTISSIME AC FORTVNATISSIME

Meritam Triumphis Coronā Imponi patere

QVACVNQVE INCESSERIS

Iter iā Tua strauit Manus;
Tua sunt Trophæa
Quas intrāti Obuias Moles Vides.

QUIDNI VIDEAS?

In Oculis Europæ sunt
Tuo Bellatoris Ferro

Non

Non Cœlo Artificis elaboratæ.
NON EGET HEREDIS ALIENIS
Quem Suæ ornant Laureæ:
Hinc Moſchorũ appenſa nõ ſterili trũco arma,
Inde Turcarũ exuuiæ induunt æqualẽ quercũ;
SI CVLMEN POSCES,
Enſem Tuum Impone.
Sed & Pacis Aſſertori
Addet, cum voles æther ipſe Arcũ Pacis,
Nam & belli præſidia dabat, cũ velles:
Militat omnis Virtuti Manus.
Vna hæc Principum felicitas eſt
Suã vbiq; felicitatẽ inuenire aut facere,
Nec magnæ fortunæ indigent magni animi,
In Manibus Fortunam fortes Gerunt.
Sint alij ludus fortunæ, fortuna Tibi eſt

FORTVNATISSIME VLADISLAE,
Moſchouiæ Tellurẽ vix pede preſſeras,
Cum oppreſſiſti;
Pené prius Imperantem Senſit
Quam vidit præſentem:
Coronam obtulit Supplex,
quia

Quia nec Polonũ, nisi subiectione, debellari (sciebat,
Nec Te accepturum Regna, nisi rogatũ.
Omnino caret æmulis Virtus
QUAM HOSTIS ORNAT.
Arma rebellium contra Te potuerunt
Quod Mucro Stellati Orionis
Contra Solem Orientem;
Astra hæc & castra Extinguis, dum aspicis,

NOBIS ORIENS,

Hosti Terror, & Occasus.
Sed moremur Paulisper & Miremur
Maturum in immaturata ætate Martẽ,
Eiusque cruentis Aris
Coronam Lauream volentes libentesq;

APPENDAMUS.

TV REGVM SERENISSIME,

Luctibus hîc absiste, parentaliq; cuppresso.
Nuper solutas impedi lauro comas.

Collige

COLLIGE,
ET COLLIGA
Florentis Æui Messem
Nunquã Senescens Virtus.
Felices Thoros componito,
Nisi Fasces malis Iagiellonios.
Germina Æternum Virentia
Dabit ille Gelu Hyperboreo Oriens
Taurus,& æterno damnati frigore colles.
Quod Guttis Moscouiticus Cruor
Arctoam Rubefecit Canitiem,
Arctoam Molliuit Duritem
BELLANTE VLADISLAO,
TOT PVLLVLARVNT LAVREÆ,
TOT PVRPVRÆ TOT PALMÆ
VICTORI VLADISLAO.
Hinc Serta Necte Virtus,
Ne tæniã quæras, cape
Æternitatis
Orbem.

PÆAN
TRIVMPHALIS
MOSCHORVM DOMITORI.

O Quis alati Boreæ niuosas
Te locet pennas super, & iugali
Subuehat Coro, medijsque sistat,
Lechia, stellis;
Quà Trionali patrius superbit
Bosphorus curru, attonitasque, & vltra
Ire iam segnes renuente loro
Increpat Vrsas:
Bella mirari tua bella posses:
Vt VLADISLAVS trepidis theatrum
Explicat campis, auidamque scenæ
Distinet Arcton!
Ecce, monstrares, rutilæ decorus
Emicat fulgor galeæ, comatam
Ceu leuat frontem Libanitis inter
Cedrus oliuas;
Vt per obstantes rapitur phalangas
Cerauus?

Cernuus? latos vt agit rotato
Limites ferro prior, & cruentum
Depluit imbrem.
Fracta collisis riget aura contis;
Attremit motæ dubius procellæ
Taurus, arrecti vario sequuntur
Murmure colles.
Sic vbi toruæ maculosa Lunæ
Hauriens cornu Oceanum supino
Fæta nimborum facies recepto
Palluit Austro
Hinc & hinc surgit fragor, inuolutos
Imbribus frendens ruit æther ignes:
Rugit emoto tremefactus omnis
Cardine mundus:
Noster haud primos aliter tumultus
Excipit Mauors. niger euibrato
Grandinat plumbo polus, igneoque
Rupta tonitru
Aura complosas gemit inter hastas:
En pharetrarum seges! en micantum
Concrepant ictus gladiorum, & omnis
Taurica fumat!

Ipſe per triſtes gradiens aceruos
Funcrum Victor numerat recentes
Lechicâ palmas frameâ, atque clades
Cladibus auget.
Inde nitratâ malè tectus vmbrâ
Trux MAISTRVGVS taciturna morſu
Labra caſtigat; ſequitur fugacem
Pæna Tyrannum.
Alter, hinc, noctes petit irrepertas;
Vtque deprênſus ſtabulis pudorem
Prædo mentitur lupus exprobanti
Furta colono.
Sic inaceeſſi latebras MOSAISCI
Linquere inuitus dat & huc, & illuc
Mobilem greſſum: ſed & hinc & illinc
Verbera terrent.
It catenato numeroſa collo
Moſcuæ pubes, rubra concolori
Terra iam riuo calet, erubeſcit
Sanguine Pontus.
Quæ Tibi, quæ mens foret hæc tuenti?
Perge, clamates, animoſe, perge,
Duplica lauros, ſtet honora toto
Purpura ferro.

Ara iam ſtellis Tibi ſurgit iſtis:
Huc renidentis quoties ſepulchro
Moſcuæ fumus ueniet, Sabæas
Vincet acerras.

Sume, quam victâ Boreas Coronam
Fert tibi dextrâ: Diadema maius
Ipſa dum tantis paro Magne VLADI-
SLAE triumphis.

HÆC BELLORŨ EXTREMA FVISSENT ALIIS,
SED TIBI RVDIMENTA.
Terrori omnium Nationum
Terror Destinabaris:
Orbe Terrarum Hausto
Suum completura Orbem
Luna Turcica Videbatur:
SED PRÆSTO ERAS
Qui coeuntia Europæ dissidijs Cornua,
SI HASTA NON LICERET,
Obiectu Laterum Impedires.
Totam In Nos mouerat Auroram
Tûc Mûdi pauor, nûc fabula Osmanus;
EAM TV RVBERE DOCVISTI
SVO VEL PVDORE, VEL SANGVINE.
Viris, Armisque Podoliæ Campos obtexerat:
Vt esset, vnde Aggeres Polonia haberet.
Vno impetu Sarmatiam à se sternendam Barbarus ominabatur,
Vno à Te strata est, stragibus Barbarorũ.
SECULA TOT ALIOS DEFECISSENT,
Quod tibi satis erant ad victoriam dies.

Diuturna aliorum bella suspicimus,
DE TE DUBITAMUS
Viderisne hostem prius, an viceris?
Non putares Te vicisse.
Nisi mortalium opinionem victoria celeritate vicisses.
REGIA VIRTUS
Multarum in sese compendia gerit.
Tam erat omnibus incredibile.
Tantam Belli Molem Sustinere:
QUAM TIBI FACILE
TANTA DELERE RVINA
Quidquid humanas excessit vires
Tuas nondum assequitur.
Nec aliud hostem Solatur.
Quam ab hac Manu accepta clades.
Puduisset alium non vincere,
A VLADISLAO VINCI NON PVDET.
Fatale hoc Turcis nomen:
Terruit Amurathem in Auo,
Perdidit Osmannum in nepote.
Cresce, si potes, luna Othomannica.
Sed menstruæ Paupertatis memor.

Lechici ſolis occurſū, vel dum oritur, caueto:
Minui luna ſolet, quoties orienti vicina.
JLLUSTRIS & PLENA VIDEBARIS
Quam diu ad hunc non acceſſiſti.
Quanquā nec accedere ad ſolem luna potuit
Niſi vt ſubijceretur.
Ergo & hic Regali Trophæo ſubſternere,
VIDEAT SUBDITAM
(*Si VIDERI DELETA POSSUNT*)
Cui nihil eſt, quod jam invideat.
Aſſurge, Aſſurge Æterna Moles,
Seu armis Barbarorū Voles Creſcere, ſeu Acernis:

Terribili frontem velabit crine Cometes
OSMANNI quondam fato ſuccenſus; & olli
Tæda ſepulchralis, Tibi, VLADISLAE, futuri
Auſpex Imperij: Victores inde Polonos
Fortè requirenti propiùs narrabit Olympo.

HIC

HIC
FVRORIS
OTHOMAN-
NICI LIMES Æ-
TERNVS ESTO. BV-
STVM BARBARIÆ EST,
QVOD CALCAS, VIATOR.
CECIDIT HAC IN VALLE
OSMANNVS CLADE SVA MA-
GIS QVAM IMPERIO TERRA-
RVM ORBI NOTVS. IBI DELE-
TÆ AB EVROPÆ DEFENSORE
VLADISLAO TOTIVS ASIÆ
INGENTES COPIÆ FRVSTRA COM
MVNI SEPVLCHRO DVCTORIS VM-
BRAM CELATVRÆ. NEC PROCVL
ABEST IMPERMISTVS PROFANO CI-
NERI HEROVM SANGVIS. EHEV! STA-
NISLAVS JLLE ZOŁKIEVIVS IBI VITAM
AMISIT, VT JNVENIRET POLONIA; VI-
CTVRVS, NISI VINCERE MALVISSET. IBI
CAROLVS CHODKIEVICIVS VICTOREM EF-
FVDIT SPIRITVM, VT PATRIÆ JNSPIRARET.
IBI TOT FORTES ANIMÆ, TOT STRENVI BEL-
LATORES, QVORVM E VULNERIBVS PLVS GLO-
RIÆ, QVAM SANGVINIS MANAVIT. SECREVIT
HOS TANDEM CINERES **MAGNI VLADISLAI**
DEXTRA: ET INDE BARBARIÆ MONVMENTVM,
HINC PERENNE SARMATIÆ
MVNIMENTVM EXTARE IVSSIT.

TVRCARVM DEBELLATORI
JO TRIUMPHE.

NAm quæ labantis pondera digniùs
Fulcire mundi dextra, vel aurei
Currûs anhelantem Bootæ
Odrysiam cohibere Lunam.

Tutasq́ue possit nomine Lechico
Sepire terras, & Mareoticos
Titanas amoliri, & Orbis
Perpetuos reparare vectes:

Quàm barbarorum cladibus agminũ
Enata Virtus? Te rigidis super
Cunis trophæorum reclinem
Plausus ouans, roseoq; Mauors

Lactauit imbri. diceris inuido
Mouisse fletum Taygeto, dies
Cùm prima, VLADISLAE, mẽbris
Supposuit clypeum supinis.

Hinc

Hinc ſæpè caris obruit arcubus,
Jdemq́ue dextrâ ſuſtulit horridâ
Per ſigna reptantem, & cruoris
Intrepidum, intrepidumq́; ferri,

Ac dura Mauors per galeam ſacro
Libauit ori baſia, & apprimens
Cordi moleſto, ferreiſq́ue
Pectoribus, gladioq; mulcens:

O creſce, fatur, creſce rebellibus
Terror Gelonis. Te ſibi barbarus
Expectat Othrys, vindicemq́ue
Acciduus trepidat Cytharon.

Obſeſſa dudum Te Lapithis vocant
Pangæa ſæuis. Te iuga ſupplicis
Hæmi, coronatæq́ue ſaxis
Culmina, Te Rhodopes adorant.

Haſtâ proteruum Tu mihi vindice
Turbabis Iſtrum, Biſtonio niues
Tabo colorabis, metuq́ue
Iſmarium glaciabis Hebrum.

Attollet olim Cynthia Thracios
Irata vultûs, & Borealibus
Adiuta fulgetris subacto
Excidium properabit Orbi.

Sed Tu, reuulso qualiter euolat
Immugientum carcere nubium
Fatale telum, quod corusca
Per medios rapit ira nimbos:

Ibis profanæ magna superbiæ
Clades, & omnem turbinibus procul
Vastabis Arcton. heu! proterua
Æmoniæ date colla turres.

Iam calua cæso vertice collibus
Ehem, propinquis fit Rhodope iocus;
Frustraque deplorabis Hemum,
Caucase, iam capitis minorem.

Ferire metas non humiles solet
Præclara Virtus. Cornua barbaræ
Cauete Lunæ; fulminantem
Odrysio iuuat ire cœlo.

Osmanne, Fatis ludibrium tuis
Hâc hâc peribis dextrâ, Othomanicos
Hæc franget insultus, Polonis
Hæc dabit Inferias sepulchris.

Non vsitato flumine te tuus
Deflebit Hebrus, cum Geticas vehens
Strages pigrescet, decolori
Ipse sibi metuendus æstu.

Io, ter Hæmum, ter Rhodopen sacris
Nutâsse pinnis cerno, ter ignium
Effulgurantum tortuosas
Emicuisse procul sagittas.

Regnabis olim Martia Martij
Proles Parentis: sed priùs horridos
Fuluum reformabis Coronæ
In pretium gladios futuræ.

O CÆLESTEM VICTOREM!
Nam & ſtellas in Triumpho ducit
Niſi Titionibus inſignire malis
Buſtarium ſcytharum gregem.
Sed ſtellæ ſint
Quarum Aſpectus vel Roma Sēper exhorruit
Cum vtramq; Solis Domum Teneret.
Jam occidere Coguntur, vel extingui,
Quia Lunæ Turcicæ Sequaces.

COGIT VLADISLAVS:
QVIA SEPTENTRIONIS DOMITOR,
Quia Sol eſt, perdere natus Aſtra minora.
Nunquam Luxiſſet Podolia,
Niſi aliquando his ſtellis Luxiſſet;
Nec Ominoſius quidquam accidit
Quam erronū hujuſmodi cum Luna conjunctio
Sed reperit Atlantem
Qui hunc Zodiacum verſat.
Ipſi dominatur Olympo
Confeſtimq; jubet natas occumbere ſtellas
Quidni impaleſcant hæ ſtellæ
Dum vident ſolē Orientem?

OLIM

OLIM PERISSENT
NISI LVCERENT ALIENO.
Collucere ſoli iam poſſent,
SED NOCTEM AMANT.
ANNON STELLÆ,
Quæ ista lunæ Othomannicæ Famulantur?
Imo intereunt pari occaſu.
Deſpice hæc aſtra, VLADISLAE,
Iam ſub pedibus habes.
Eia, convolue ſigna lunaſq; Tuas,
Erratica Planetarum cohors,
Et ſi quid monſtrorum ibi vel armorum
agnoſcit Matheſis,
Cuncta ſub noſtri Herculis pedes eant.
Debet hoc Tibi inflammatus Orbis,
Vt rogus quoq; Tibi ab orbis vindice con
ſtruatur:

Jnde triumphalis conſurget in aſtra Coloſſus
Dædala quem tornat Virtus, quem Gloria co-
mis
Aſtrigeraq; locat Borealem fronte Coronam.

EN

EN SPOLIVM

DE MUNDI PRÆDONIBUS.

EREXIT HOC MARMOR

DEPRESSA IMMANITAS;

CVM

SCYTHICO FURORI

CRUORE SCYTHICO

LITARET,

AUREAMQ; LIBERTATEM

FERRO EMERET

EVROPÆ LIBERATOR

VLADISLAVS

ADORA, HOSPES,

E BARBARORUM INTERITU

ORTAM IMMORTALITATEM.

TER-

TERRORI SCYTHARVM PLAVSVS TRIVMPHALIS.

QVid? fumãtis adhuc Barbariæ rogũ
Voluit ſanguineo turbidus alueo?
Arctoane ſatur cæde Boryſtenes
Hauſto conſtitit aggere?

Differtur rapidis præpes Eteſijs,
Mirantique polo figit adoreas
VLADISLAE, Tuas, & vaga Lechico
Terret ſidera claſſico,

Æternumq́; globis ſcribis in aureis
Carmen gnara ſtyli Fama adamantini:
Et ſæuas memorat prælia Thraciæ, &
Sæuæ funera Thraciæ.

Qua cæli rigidus parte ſtat Hercules,
Et clauâ domitæ vulnus adhuc Hydræ
Sublatâ minitans non gladio ſatis
Tutum terret Oriona;

Depingit

Depingit tetricum Tartariæ caput:
Circùm viperex colla tremunt comæ,
Scintillant oculi, terrificum cauis
Fulmen ſurgit hiatibus;

At Phœbo genitâ luce ſerenior
Læuâ ſacrilegam Diuûm aliquis iubã
Prenſans implicitâ Sarmatico efferum
Detruncat gladio caput.

Hic, trudit vigiles fons vbi vitrei
Vndas Eridani, ſideribus graue
Attolitque vadum, & ſupplicis ignea
Cœli rura perambulat;

Deleto rubeum ſubſtituit Pado
Iſtrum, quem galeis aſpera barbaris
Armorumq; frequens vnda natàtium
Stellis donat inermibus,

Sic, inquit, Geticis ille voraginem
Implebat refugam ſæpè cohortibus,
Cum iuſſus Lechicâ ſanguineũ manu
Vectigal daret Æquori.

Hîc, manantis

Hic, manantis vbi lactea circuli
Diffundit rutilum ſemita verticem,
Et Cygni, propiùs dum volat, æmulo
Pennas lumine prouocat:

Fulgentem riguo ſanguine tramitem
Captiuique notat littora Phaſidos,
Quæ præter niueis clara iugalibus
Cœlos Gloria peruolet.

Ac tandem gelido Boſphorus eſſedo
Iungi difficiles frænat vbi feras,
Sertumque è nitidis compoſitū ignibus
Orbi deligat aureo:

Dantem laurigeris fræna leonibus
Victorem ſpatio ducit eburneo,
Stellatumque ſacro, non ſine Plauſibꝰ,
Sertum vertice collocat.

Tum ſplendente Lyram deripit æthere
Dulces Strymonij relliquias metri,
Et carmen populis narrat, & vrbibus
Carmen narrat amabile:

Victori ter Io sidera dicite;
Vos rauci lituos promite turbines
Victori ter Io dicite; vos pia
Euri, stringite classica.

Iam paret Boreas, Moscua cladibus
Sat iã fessa suis. Thraciæ adhuc pauẽt
Te Lunæ: inque suis vulneribus Scithes
Annos dinumerat Tuos.

Sic Viuas Lechici gloria Nominis
VLADISLAE. Tuas Balthica littora
Narrent Oceano, narret adoreas
Euxino Tanais tuas.

Victori ter Io tympana constrepant,
Victori ter Io classica consonent,
Victori ter Io plectra Polonica
Et ter pectora concinant.

TROPHÆVM ALTIVS NON REQUIRAS
MAGNE VLADISLAE,
Iam virtus Tua, quo pergat Altius, non habet.
Js per Triumphos ad Coronam:
Nulli Regum præclarior aſcenſus.
Regnum alijs donum eſt, Tibi merces.
Minus reddidit Polonia, quàm dediſti.
Debet hoc Tibi libertas
Quod nulli debeat;
Seruire vni parata
Per quem, ne vili ſeruiret, effectum.
Fruſtra iugum moliris, Scythia,
Olim ſubiugata;
Eſt contra vincula, nodosq; gordios
GLADIVS ALEXANDRI.
Nihil jta expers iugi, vt Aquila.
Polonis gratior eſt libertas ſine vita,
Quam vita ſine libertate.
Et Tú, Luna Turcica,
Tuis cornibus caueto:
Nunquam Luna Soli aduerſa eſt quin
Eclipſim patiatur,

Tuq;

Tuq; in fatis habes
Vt hic occidas, quoties oriris.
At Tu si Audes Moschouia
Vires & viros collige;
Magno apparatu est opus
Ad magnam cladem.
Ne dubita
Libẽntes in Taurum volant Aquilæ,
An Fidis Equiti
Cui nihil est, Quod detrahetur?
Si tyro non horruit,
Contemnet Hydrã grandior Hercules
Non superest hostis, quem metuas
REGIBVS METVENDE REX,
Vnum hoc Times
Ne Timeare.
Armis hostem, clementiâ Tuos vincis
Animorum victor & armorum.
INGREDERE SOSPES ET FELIX
Avite Divorum Sanguis,
Tuæ Patriæ votum, & spes,
Polonæ libertatis Augustal.
Ingredere Fortium clementissime,

Clemen-

Clementium Fortissime,
Tota Lechici nominis Maiestas.
Ingredere vita Civium, & Salus,
Consilium Reipub. Senatus Oraculũ
MENS POLONIÆ.
Tecum Tua Felicitas pari manu Sceptra capiat,
Tecum Tua Virtus Coronetur.
Imple factis Fastos Æternitatis.
Addant Tibi Annos Superi
De nostris Annis.
Addant tot Salutes,
Quot nobis eripi ab hoste vetuisti.
Denique
REGNET TVVS SANGVIS
DVM REGES HABEBIT POLONIA.
Annuite Fauentes Superi.

DEDI-

DEDICATIO

QVæ Tu olim in omnium gentium oculis, ea nos aliquando in Tuis Trophæa Tua collocamus, REGVM POST NATOS REGES FORTISSIME Pauciores hîc literas, quàm Decora Tua numerabis. neq; enim aut tam celer est Stylus noster, quam tuus Gladius, quo paucis annis tot seculorum historiam Orbi dedisti; aut libelli angustiæ concludere potuerunt eam Gloriam, quæ vix cœlo capi posse videatur. Aspicies tamen vultu, quo omnia serenas, religiosarum mentium deuotam Tuæ Maiestati obseruantiam, & aperto hoc libello, vt quondam aperto malogranato Cyrus vt plura verba, quàm ille acinos, ita plures Zopyros, quàm ille optabat, reperies. Trabit vndequaq; mortaliũ voluntates Diui Parentis Tui superstes in Filio Clementia,

& ipse Thronus Tuus Humanitatis luce, magis, quàm purpuræ vel auri fulgore, conspicuus. Et nobis quidem vehementer optandum erat, vt iustum venerationis tributum Coronæ Tuæ Regiæ in primis debitoribus persolueremus; sed communi gratulantis Patriæ Regnorumq; omnium voce factum est, vt vltimi SACRÆ MAIESTATIS cultores laudatoresq; audiremur: si quid vltimum esse potest in ijs laudibus, quibus nullam finem allatura est ætas. Stabat eminùs Apollo noster, neq; confertam tot populorum plaudentium coronã perrumpere poterat, hoc vno desiderium solatus; quod vel Oratoribus opus non esset, vbi gesta Principum perorarent: vel si esset, ij iam præmissi viderentur, quos ipse verbis quondam suis ad Regum Regnorumq; obsequia instruxisset. Ita demùm accedimus, Regaliq; Tuo ingressui Tropheum verbis & lingua (nam re & manu vnus Tu potes) excitamus,

non

non vltimum arbitrati, quod in primis Regum Fastis descripsit Æternitas. quanquam nec vltimi esse recusabimus, si Tu, REX OPT. MAX. inter Tuorum vltimos adnumeraueris.

IMMORTALES GRATIÆ

POTENTISSIMO

POLONIARVM ET SVECIÆ

REGI

VLADISLAO IV.

LIBERATORI, VINDICI, SERVATORI,

DVM

PACATO SEPTEMTRIONE

VICTOREM EXERCITVM

In Amurathem Turcarum Imperatorem Duceret,

MAIORA OMINANTIS PATRIÆ VOCE,

SOCIETATIS IESV PROPENSO STVDIO AC VOLVNTATE

DICTÆ DICATÆQVE.

AD
POTENTISSIMVM POLONIÆ REGEM

VLADISLAVM IV.

MAGNVM DVCEM LITHVANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MASOVIÆ, SAMOGITIÆ, LIVONIÆ;

NEC NON SVECORVM, GOTHORVM, VANDALORVMQ. HÆREDITARIVM REGEM

PRÆFATIO.

EST inter prodigia Victoriæ Tuæ Moschouiticæ, REX POTENTISSIME, quod nec hostes à Te laudando abstinere voluerint, nec Tu eorum laudes aspernari. nihil quippe magis admirandum, quàm humanitatis inter aduersa certamen. Accedere hoc ad miraculi amplitudinem solùm potuit, vt lapides etiam perorarent. nec aliud sumus, qui hâc primâ Victoriâ tuâ, hoc est, primo Solis Orientis radio tacti, vt saxeus ille Memnon, vocem damus. Nimirum diu ante cum

 Orphei

Orphei simulachro, Te ad bellum hoc, altero videlicet Alexandro, proficiscente sudauimus; haud dubij, ea Te gesturum, quæ dicere volentium quantacunque ingenia fatigarent. Vt enim incolumitati publicæ timere nemo poterat, qui cum Imperatorio isto paludamento Poloniam Tuis humeris videbat impositam; ita cùm hostibus grauis atque intolerandus extitisses, quàm Te sibi formidabilem Oratores ac Poetæ essent habituri, facilè quiuis diuinabat. Nam æquè hostem, ac imparem laudatorem opprimit magna virtus, & cùm timeri ab hoste iam victor desijt, vrget adhuc & eneruat Oratorem. Hoc dulce tormentum ingenijs admotum nostris adeò dißimulare non possumus, REX POTENTISSIME, vt quantouis conatu in Laudibus Tuis non plus, quàm muta saxa & elingues statuæ præstemus: non loquimur, nisi quod gesta inspirāt Tua, atque vbi longè iam excursum credimus, ceu lapides fixi adhuc & immobiles hæremus. Quo magis syncerum esse oportet

hoc

hoc laudationis genus, magisq; ab officiosè concinnatis lenocinijs alienum. Populare studium & fauorem ab alijs fortasse iustiùs expectes; nos procul à blandi[illegible] periculo sors nostra esse voluit: maximè in Dei, & Regum laudibus religiosi sumus. quanquam verendum nemini est, ne quid augeat in rebus Tuis, quibus & nulla par est magnitudo, & ea ipsa, quæ dici magnificè possent, Tu cum Adiutore Deo communia fecisti, securus gloriæ, quam illis manibus credidisses. Atq; adeò indecorũ (ni fallor) non iudicabit Orbis, cùm togatos Religionis milites de armis coram Achille differentes audiet: Bella Domini sunt bella Tua, & eandem causam Religio meliorem, Tua Virtus superiorem facit. Attamen Patriæ voce uti placuit, quâ nihil Tibi carius; vt si gratam se memoremq; Tibi pro pacato Septemtrione probauerit, Orientis iam iam edomandi, quod in Te vno situm est, omen teneat indubitatũ. Ad maiora passim gradus est, primis beneficijs respondisse. Hanc dum perorantem

tem inducimus. nouo Attentionis parandæ artificio, quod ætas nostra primùm a Te docta est, libenter fidenterq́; vtimur Tuæ Maiestati, imò Clementiæ, supplices, vt eas tantùm aures apud Te reperiat, quas nuper Hostes Tui.

GRATIÆ

POTENTISSIMO
POLONORVM SVECORVMQ. REGI
VLADISLAO IV.
FORTI, STRENVO, FELICI,
OB
LIBERATVM OBSIDIONE HOSTILI SMOLENSCVM.

FOrtitudini Tuæ immortale testimonium dedit terrarum Orbis, REX POTENTISSIME, cùm Te concordi mortalium omnium suffragio vnum esse voluit, qui forti semperq; victori populo imperares. Dederas enim Tu prior, cùm solis notâ Heroibus via per ingentes prostratorum hostium aceruos ad Regale solium triumphali passu eniti videreris. Equidem gloriosius nemo Regnum, quàm victorijs obtinet, purpuraq; illi maximè decora, cui plurimùm rubet hostili sanguine. Ac Ciuibus quidem Tuis humana æsti-

mantibus deesse iam videbatur, quó Virtus ascenderet: nec forsan errassent, nisi Tu re & factis vltra cogitationis audaciam progressus, iucundam Æuo nostro ignorantiam obiecisses. Regnãdi tẽpus sortitus es, quod Polonia Tua cum omni genere hostium dimicandi, atq; vt victuro Herculi monstra, sic Tibi regnaturo tot vndiq; hostes vincendi fortuna prouidit. Et cognatæ manûs hostilibus armis cinctus es, vt ostendas, quantus sis etiam inter Tuos; & Barbariæ totius bello peteris, vt totius Domitor euadas; & fæderatarum nationum anticipata in te mouit hostilitas, vt celeriùs vinceretur. Atq; vt magnæ mentes in ardua quæq; obstinatius ruunt, sociale hoc bellum tantò auidiùs auspicatus es, quantó maiori apparatu institui nuntiabatur. Augebat hosti ferociam non modò periurij conscientia, veniæq; desperatio, quæ duo quantam seruilibus quoq; animis vim audaciamq; suggerant, meminit Roma; sed

quod-

quoddam præterea fatale odium,& qui à vincendi libidine abesse non solet, furor infelix agebat præcipites: vt iam appareret Tuis aliquando vinculis constringendos esse, qui sic insanirent. Et quia semel iram in consilium admiserant, nihil mite aut lentum agitare, omnes vndiq; vires colligere, accersere militem externum (quasi paucos domi haberent, qui nos perditos vellent) è bellicosissimis gentibus peritos militiæ magistros inuitare præmijs,solicitare finitimos populos, atq; adeò magnam Europæ partem, Asiam vniuersam in eiusdem belli societatem trahere; vt vno in hoste nationes propé omnes vincendæ Tibi essent. Iuisti contra imperterritus magnorū vnus exercituum animos gerens: tametsi non aberat omnis fortunæ comes Serenissimus Princeps CASIMIRVS, sub fraternis auspicijs iam gloriæ proludens suæ. non aberant fidæ Tribunorum atq; cohortium Tuarum manus hostilibus non

numero, ſed ſanguine meliores ac virtute deniq; cùm tecum aut vincere penè certum, aut, ſi (quod nec Superi, nec tua ſinit Virtus) aleam vertiſſet Mars, Tecum vinci non inglorium foret, auxiliares copiæ vltrò aderant deuota Reipubl: capita in hoſtem ferentes, haud ignaræ vel ijs amiſſis deeſſe locum non poſſe, vbi Cælum ac Tu coronam reponas. quodq; præ omnibus eſt, fœderum violatorem teſtis atque vltor Deus, & cauſæ melioris Fiducia pari Tecum manu arma geſtabant. Sanè debellatus iam hoſtis credi poterat, contra quem cælum & æquitas facerent. Quia tamen & cauſam æquiorem vis non rarò euertit, & nimium ſæpè arcana Superûm decreta.

Stare ſinunt, lætoſq; diu florere nocentes
Vexarq; pios,

Ne quid in Te fatorum vis poſſet; illud ab armis præſidium, quo præire fortunam non ſequi doctus es celerrimé comparaſti, æquè impium ratus, arma

inıu-

iniusta & iustitiam inermem tanto bello committere. Erat enim rumore ipso formidabile, ac velut septennio collecta tempestas ad vnius impetum & horrorem turbinis reseruatum. Certè nationes aliæ, ad quas etsi non periculum, trepidatio tamen peruenerat, expectabant attonitæ, quò hæc tanta duorum populorum de summa re dimicatio spectaret; & quicunq; huius virtutem vinci nesciam, illius obstinationem & vires cogitabant, nihil profectó nisi serum aliquid ac Nepotum fortè prælijs terminandum præsagire poterat. videlicet magnarum molium ipsa etiam ruina solet esse diuturna. Quò ampliùs admiramur diuinam fortitudinem Tuam, REX POTENTISSIME, cui, præter hostem, tot gentium expectationẽ vincere adeò facile ac promptum fuit. Habet suæ laudis æmulum Cæsar, qui non commentario, sed re posteris testetur, Plurimum esse in solerti celeritate momenti. Et enim cùm sentires, boni

Imperatoris esse, non minus consilio vincere, quam gladio; eas copias in hostem duxisti, quas ille cædi non pugnæ destinatas crederet: hosti spem victoriæ, tibi victoriam reliquisti: eâque ad speciem vsus es cunctatione, vt ille priùs Te in vinculis, quàm in armis fore sibimet insolenti arrogantiâ sponderet. satis citò Te vincere posse arbitratus es, vbi prouisum erat, ne vincêrere. Iam successu ferociter Sehinus capto direptoq; Ducatu Seueriensi, belli caput Smolenscú aggressus erat, iam ductis circúm aggeribus, excitatis immani opere munitionibus, innumeris militum ac tormentorum ordinibus circumfusis serto planè, adamantino vrbem coronauerat, heu, non vili sanguine diuellendo. suppetijs oppresso illi municipio afferendis tantùm aëris vias non intercluserat, certus (ni fallor) victoriæ, nisi cum Aquila rem habuisset. Deniq; cùm Troiam hanc non absq; dolis capiendam sibi putaret, suffossis cuniculis totam ab imo

euer-

euertere statuit, paratus vrbe carere, quā nec hostis potiretur. Erant iam, qui Pergama illa semiusta & lacera, tanquā sepulchrum carissimorum ciuium adspicerent; & horum quidem nonnulli, quos auidus boni sanguinis Mars præadam hosti obiecerat, vstis pectoribus amorem adhuc Patriæ spirabant; alij maximè ijs manibus, quas amiserāt, Rempubl: retinebant; reliqui omnes reliquū nihil habebant præter fidem & constantiam inauditam. Quid hîc ageres, INVICTE REX? imò quid non ageres? quò & sacra nostræ saluti capita seruares, & Diui Parentis Tui emptam sudoribus Sparthām, memorabile Magni SIGISMVNDI Trophæum, ab interitu vindicares? Agebas dijs patrijs Timoleō gratias, quod se Ductorem dedissent, cùm Siciliæ Regnum saluum vellent: Tu REGVM FORTISSIME, vt ambitione minor, ita virtute factisq; clariori iustiorem gratulantis Europæ vocem audis, Æternam immortali Deo gratiam de-

am deberi, quò Te Regem esse voluerit, cùm Poloniæ tot bellis impetitæ, atq; in ea periclitanti Christiano Orbi succurrendum esset. Quam enim feliciter prima hæc à Septemtrione tempestas, quàm celeriter discussa est? Vtinã ista ego tam citò dicere possim, quàm Tu egisti! patuit confestim, quid in acie posset sceptro iam ac diademate quã antea ferro galeaq; potentior Maiestas: primo statim impetu montem illum, qui conspicuam Orbi redditurus est Fortitudinem Tuam, cepisti: inde, cùm terra vndiq; excluderetis, per hostiũ stragem (quia tantumdem illinc ad victoriam erat viæ) ad Tuos in vrbem euasisti, attulisti opem velut è cælo, nam aliunde nemo sperarat; deniq; prodigium non facinus patrasti, mirantibus eam virtutem hostibus, quam oderant. Ciuibus Tuis hoc vnum dolentibus, quod periculis Tuis securi viuerent. Staret hîc admirabunda oratio, si & Victoria Tua steuisset; dicere obortas gaudio lachry-

mas,

mas, consalutationes & plausus, omina & gratulationes, quas affatim dictabat suauis acerborum recordatio: verùm hæc expũgis animo, qui ipsa prodigiosè facta Tua maioribus continuò factis de-les. grauiùs mox in perculsum & incli-natum hostem incubuisti, tantoque Ti-bi supererat animus maior, quantò illi copiæ maiores: etenim de imbellibus victoriam no[illegible] asses, qui semper eos vincere didi[illegible] a quibus legionum nu-mero vinceb[illegible] Nec Te Tuorum abster-rebat paucitas: satis ille Tibi magnus vi-sus est exerc[illegible] qui virtute numerum expleret. [illegible] videlicet, non multa nomina bel[illegible] peragunt, meliorq; est animorum vi[illegible] quàm armorum. Ita cer-tat[illegible]m deincep[illegible] acriùs, Marte his polli-cente lauream [illegible]lis porrigente. Planè hîc non in solio tantũ, [illegible]d in acie quoq; & sub galea regnãtem VLADISLAVM IV. vidisti Septemtrio: primus ille ante signa procurrere, ne quis palmæ prior esset; acriter immiscere se præliantibus,

nempe

nempe affectans decoras purpuræ maculas, sudorem aut sanguinem, auctoritate & consilio Imperatorem, labore militem referre, vt alijs incitamentum, sibi exemplum esset, nec tam dignitate cæteros, quám merito anteiret. Quid multa? non modò victoria, sed vitâ etiam desperatâ non Te hominem credidit, opinor, hostis, cùm tanquam Dei fulminantis iram fugiens abiectis trepidè armis, desertisq; munitionibus, nocte media confuso cursu intra Sueis sui vallum tenebras & latibulum quæsiuit. diceres tot annorum molitionibus nihil Moschos nisi carcerem sibi construxisse, vbi perduellionis pœnam luerent. Atq; haud scio, an Te hominem, an prodigium appellatura sit posteritas, VLADISLAE REX POTENTISSIME, cùm hæc à nobis accipiet. quid? an non vtrinq; ferrum, vtrinq; corpora humana fuêre? quomodo mortalis manus potuit, quod nescio an mortaliũ ætas omnis præ admiratione sit creditura? Solo no-

minis

minis terrore, soloque virtutis Regiæ miraculo durissimam obsidionem penè momento solutā, qui vnquam Fasti prodidêre? aut quæ hæc tam diuina vincendi ratio, sine vi adhibita fugare, prosternere sine armis? Intelligere hîc demū incipimus, quod alicubi Diuinus ait Plato: Regum animas ex auro elaboratas esse: non enim communem videris cum cæteris hominibus spiritum sortitus. ac illorum quidem animos è ferro aut adamante cusos existimare humanitùs licebit, quibus à Poëta iurè illud occinitur *Vos animæ fortes, vos nati ad bella Poloni:* Tuam verò, JNVICTE REX, Mentem (quando nihil aut carius, aut clarius habemus) Auream dici sines, quia Seculū nobis restituit aureum, Smolensco aureā libertatem. Reliquerit Antonius decedens Filio succedenti Fortunā auream: Tibi Diuus Progenitor legare nihil optatius potuit, quam Animum illum aureæ, hoc est, summæ fortunæ parem. Hac Te mente Superi manere velint auro pe-

ren-

renniûs. Manebit certè huius obsidionis depulsæ gloria, dum aliquid Smolénsci supererit, aut dum hi manebunt campi testes Fortitudinis Tuæ. Hîc in Riphæis montibus, ponè Alexandri Magni aras ingens Tibi olim Trophæum erigetur: huc Smolensciana quotannis pubes sagmina & coronas apportabit, sacroque circuitu æternitatis orbem repræsentans cum thure, ac floribus hoc vouebit carmen MAGNO LIBERATORI.

O D E.

PEnè occupatam qui Borealibus
Vrbem Tyrannis, Regnaq; Moschicis
Seruata de flammis, & vstas
Qui Patriæ reparatis arces;
Quem sulphuratis quassa tonitruis
Delubra, & Aræ, nuper & impio
Tentata bellorum tumultu
Sacra iuuant, reducesq; Diui;
Si quem renascens murus, & alite
Versæ sinistra iam potioribus
Fatis coronant restitutæ
Auspicio meliore turres;

Si bar-

Si barbarorum spoßes ab ignibus
Fundus, paterno cum Lare sospitem
Solatur, & ferro redemptis
Cum pueris propè rapta mater;
Si quis receptâ Coniuge lætior
Gnatisq; coram miles amystide
Post bella certas, & Lyæo
Dulcè furis, sepelisq; curas,
Et sæua nudo prælia sub Ioue
Martemq; cantas, aut madidâ super
Mensa cateratas Falerno
Regum acies cuneosq; pingis,
Aut gesta magni Principis, æmulus
Quæ plangat Ister, Thessalicus suis
Regnator in fatis vtriq;
Quæ timeat metuendus Orbi;
Nondum expiato fonte Borysthenem
Iam sæpè fractis cornibus Arcticas
Versare cædes, & cruentis
Defluere in Lechiam tributis
Narrare seris spontè nepotibus
Olim memẽto, & Principe quo dedit
Periurus vltrices Polonis
Manibus inferias Tyrannus.

Heu

Heu quãta clausis, quidlibet impotẽs
Sperare miles, funera Ciuibus
Parabat! Eheu quam pudicis
Virginibus thalamisq́; labem!
Bellum imparatæ cùm lacbrymabile
Affuãit Vrbi & immiserabilem
Arcton, coronatosq́; densa
Terruit obsidione montes
Eheu Sacramenti ac fidei datæ
Et peierati non benè Numinis
Memor Sebinus, cum nefasto
Igne sacras iaculatur ædes.
Auditis? an me terret adhus atrox
Imago pugnæ? nunc etiam mibi
Tellus remugit, & nitrato
Igne tonant reboantq́; montes;
Cuniculosis subruta molibus
Castella nutant; stant acies, ruunt
Muriq́;, turresq́;, & cadentes
Pene ferox rapit hostis arces,
Stant fulminatis vndiq; mœnibus
Collisa Moschorum agmina, & igneâ
Sub nube fumantes nefandum
Excidium properant Alani.

Sed

Sed qualis alto cùm nemorum leo
Rex è cubili prospicit, ilicet
Damæq;, ceruiq;, & sub ipsis
Hinnulei trepidant latebris.
Talis Polonis aduolat impiger
Princeps in armis, castraq; non suos
Proiecta per montes probrosùm
Præcipitat, tumulisq; captos
Insternit agros, & laceram suis
Vrbem colonis reddit & exules
Vrbi colonos, & cruentis
Imperium reparat ruinis.
At ô saluti quisquis amicior
Ciuis parentas, hic aliquâ super
Arâ LADISLAVM perenni
Sculpe notâ, memoresq; laudi
Accerse rupes, & PATRIÆ PATRẽ.
Gratante cælo ritè loquacibus
Inscribe saxis, populoq;
Cinge comas, viridiq; serto.

POTENTISSIMO
POLONORVM SVECORVMQ. REGI
VLADISLAO IV.
JNVICTO REBELLIVM DOMITORI, CLEMENTI DOMINATORI,
OB
CASTRA LEGIONESQVE HOSTIVM DEDITIONE ACCEPTAS.

FOrtunā fortibus in manu esse, ignorare non possunt, ad quos aliqua Tui nominis fama peruenit, REGVM FORTISSIME & FORTVNATISSIME: Jta enim bellorum vices arbitrio Tuo flectere ac moderari soles, vt cûm dubij Martis imperium alij ferre cogantur, apud Te bellandi vincendiq; par sit potestas. Nulla tam anceps dimicatio fuit, quæ non, vt primùm accurreras: nutantem laurum Tibi inclinaret. Omnipotens quiddam Tuus est gladius, quo paratissimas victorias euertere, penè iam victis præsentissimam perniciem in triumphos commutare, deijcere ardua, colla-

collapsa erigere consueuisti. Pridemnè Moschorum immanes centuriæ ea nobis arma intulerant, quibus non vnũ Smolenscum obsidione durissima septum vndiq; & conclusum, sed Europam vniuersam expugnaturæ videbantur? Nihil in operibus, castellis, turribus, fossis, machinis, ad vim & artem exquisitius, nihil in turmis & ordinibus militaribus, totoq; apparatu bellico, validius ac maius cogitari potest. ita verò, gentisq; nostræ odium plané (quod iam ipsi quoq; faterentur) supra communem hostium furorem. neminem in tot agminibus reperisses non paratissimum occumbere, modò Poloniæ ruinâ opprimeretur. Venisti, REX POTENTISSIME, prælij copiam fecisti: en hic tantus apparatus ludibrium fit terrarum Orbi. iam illi adeò priùs formidabiles, panico terrore correpti intra Sehini castra (claustra penè dixeram) abditi latentesque, armis Tuis mirâ bellicæ sortis vicissitudine circumsessi, ærumnis & squalore confecti

mise-

miseram, quæ restat, vitam continuo imminentis exitij metu absumunt. O prodigiū, non victoriam! Maius profectò viribus humanis facinus patrasti, iureq; in summis ponendum, nisi Te autorem haberet, qui cæteris insuperabilis Tuā mox ipse magnitudinem superasti. Quodsi Principes eo magis quasi Deorū loco habentur, quò illi magis homines sese exhibent, inusitata quædam ac diuina erit laus humanitatis Tuæ, atq; haud scio cui potiores triumphos in hoc bello tribuam, Clementiæ de Te? an Tibi de hostibus? Eo loco res erat, vt suis deprehensus machinis, suaq; inter præsidia captiuus hostis non pugnam, sed perfidiæ ac perduellionis pœnam expectaret, iamque posito fastu (quando & leones in cauea mitescunt) contempsisse doleret, quem oportebat cauisse: aggeres illi & fossæ non munimenta, sed monumenta suorum ac tumuli videbantur; nec desperatio ipsa & fractis rebus violentior vltima virtus, quæ sæpè vi-
ctori-

ctoribus palmam extorſit, plus proficiebat, quàm vt pro armis noſtris ipſi animos eriperet. Actum omnino erat de tanto exercitu, niſi fuiſſet apud Te, quæ magnanimum victorem decet, parſimonia etiam viliſſimi ſanguinis. Tunc maximè homo eſſe voluiſti, cùm ad Te delata eſſet dandi auferendiq; vitam Diuina quædam poteſtas. Et acuere fortaſſe gladium poterat non modò ipſa victoria, quæ ingenio ſuo atrox & vindictæ cupida eſt, ſed etiam commilitonũ inhumana cædes nocenti ſanguine expianda. Tu nihilominùs, cui nec ſuperbia ſummam fortunam,

- - nec polluit vnquam
Laurum ſæuitia,

vitam egregijs bellatoribus (nam & hoſtium fortitudini ſua apud Te merces eſt) donaſti. Abolenda ſcilicet non erat illa vel in hoſte virtus, quæ gloriæ Tuæ ſeges extitiſſet. Heroum verò, qui ceciderant, pijs Manibus (quandoquidem nullo pari ſanguine placari potuiſ-

sent) ignoscendo meliùs, quàm sæuiendo litatum est; nec illi necem suam ducere infelicem possunt, si vlli mortaliū profuerit ad vitam. Tibi verò tantò gloriosius est, iram pariter & Moschos in potestate habuisse; quantò illis turpius, hoc solo animi impetu superiores fuisse. Vinci enim Te, atq; hoc magis victor es, quód vinci Te crudelitate permisisti, & cum iure belli vitæ necisq; arbiter esses; parricidium confessos absoluisti. magis de victoriæ insolentia, quā de calamitate hostium triumphans. Ita nouo planè fortitudinis prodigio victoriam de victoria reportasti. Etenim cui nihil ad debellandum vltra Virtus reliquit, hoc vno modo augere victoriam potest, si seipsum vincat, primamq; inter manubias ducat Sæuitiam hostilem. Subegisti, prostrâsti, non vt vrsi solent animos & arma excussisse contētus sanguini pepercisti. Aspernatus es illorum victorias, qui bello peracto non habent quem in triumpho ducant: ille Tibi
præli-

prælioꝛum exitus placet, cùm non homines ſed hoſtes deſunt: nam hoſtem in amicum beneficio mutas hoc ipſo felicem, quód Tu viceris. Clementiæ illa non Adriani Cæſaris vox fuit, quâ inimicum fortè obuium compellans; Euaſiſti, inquit, factus ſum Imperator: Tu verò, POTENTISSIME REX, qui agere clementer, quam loqui maluiſti, hoc inſuper aſſecutus es, vt etiam hoſtis gaudeat Te viciſſe. Qui enim terrore ipſo exanimabas dum hoſtis eſſes, animas quodammodo & vitã indulges victor: Non euaſiſſent, niſi á Te victi eſſent. Capitis ergò reos vt è carcere ſic illis è caſtris miſſos feciſti, vt oſtenderes Te de victoria, non de capite cuiuſquam certaſſe: arma ſignaq; ſua Tibi ſubſternentibus reſtituiſti, ne quid ex victis. præter gloriam, ſumeres: in patriam ſecuros remiſiſti, vt Tibi ſeruatos ciues non Tua tantùm Polonia, ſed etiam hoſtilis terra debeat. Ignoſce, REGVM CLEMENTISSIME, nihil hactenus manſuetè præ

hac tanta clementia egisti. Mirati sæpenumerò sumus, cùm Te omnibus parem, imò hoc ipso maiorem omnibus constitueret Tua illa

- - moribus æquis
Inclinans populo Regale Modestia culmen;

nihil populorum studia, nihil posteritatis admirationem in Te magis conuersurum credebatur. at enim cùm ita propitium, ita beneficum & salutarem Te hostes quoq; Tui experiantur, leue iam ducimus, quicquid Principum fauor in amicos maximum potest. Addant Superi vitæ Tuæ illos annos, quos eripi hostibus vetuisti. Interea nos Tibi memorem Tui exercitus plausum dabimus, æternoq; marmori rarum hoc miraculũ (SERVATOR HOSTIVM) inscribemus.

O D E.

DIscite belligeri non temnere Numina Reges,
Reges cruentis fascibus quorum litat
Orbis, & egestas quibus atrox Ambitus Vrbes
Tellure cædit atq; Neptuno super;
Sacrilegis, eheu, non tutò creditur armis,
Suis & ipsa Castra viribus ruunt

Quæ

Quæ neq; paciferi Candor metatur Honesti,
Nec Fas Piumq;, rara nec terris Fides,
Sed scelus, & Superis adversi insontibus Enses,
Totisq; retro abominata sæculis
Fraudes atq; Doli fatalia sontibus arma,
Et peierati spreta maiestas poli.
Non numero, densisq; virûm secura maniplis
Stant bella campo tuta stat Ducum salus,
Si furor, & iustus violati fœderis vltor.
Semper nocentes vrget in præceps Deus.
Periuris nec adhuc funesta in bella ligauit
Impunè quisquam perfidum votis caput:
Mœret enim, positaq; minor ceruice Seinus
Quas peierauit placat infelix cruces,
Bellaq; non faustis iterum pugnata cateruis
Ridentis Orbis fabula ad pedes trahit
VLADISLAE Tuos, victorem & victus adorat,
Mentoq; supplex turpe castigat solum,
Mitior & posito fastu iam scuta reponit,
Et inauspicati perfidum tegmen Ducis,
Sternit humi nitidum gemmis auroq; tiaram,
Et exsecratas damnat infidus tubas,
Tympanaq;, & ventis heu turgida signa secundis
Totumq; Martis robur ad pedes iacit: (miles
Mista equitum ac peditum procumbunt agmina,
Polonus, Io, personat campis, Io.
At sublimis equo facilem sed lenis in hostem
Vultu sereno, qualis inuictus, semel
Cùm leo prostratos iuit super arduus hostes
Sæuire nescit vltor, & cadentibus

 Dat

Dat veniam ceruis; talis Rex magne iacentes
Spectas Tyrannos, parcus irarum & necis,
Inter & infestas innubi fronte secures
Interq; toruos ambulas acinaces,
Vindice nec ferro sauus, medioq; triumpho
Ab insolenti temperas mentem ioco,
Fortunaq; memor spernis velitare superbo
Calcata curru colla sublimis super,
Nec Tibi magnanimam funesto sanguine laurum
Comes secundis polluit bellis Furor.
Ense triumphatas iterum sine clade cohortes,
Et contumaces tundis aspectu minas,
Ipse repercussis hostis Te concrepat armis,
Credetis & ò posteri ? victorem amat,
Miraturq; Patrem, Seruatoremq; Seinus,
Seinus, eheu, turpe cui funus domi
Et mæstum reduci condis Philarete sepulchrum,
Vltus ruinas orbis & cæsas malè
Vrbe super campisq; acies, fusumq; cruorem,
Et expiatam ciuium excidio fidem
Vidimus hibernos Tibi VLADISLAE Triones
Cinxisse septem spontè sideribus caput,
Et iam nixa genu Te Parrhasis Arctos adorat,
Gratisq; captus vinculis Pontus tremit,
Arma triumphatus tibi commodat arma Bootes,
Ferroq; iussus condito mitis riget,
Hinc iuga verticibus plaudunt Riphæa supinis,
Submittit altum Taurus hinc Tibi Caput.
O quem Te niueis portabit Gloria bigis
Per inhospitalem Caucasum, vel qua loca

Tur-

Turpe gemens resono fluctu tibi spondet Hydaspes,
Per & Gelonûm, perq; Bistonûm domos,
Et per Abydenas turres, regnumq; Lycurgi,
Noscêre latè victor, & Ponti fragor,
Quem neque finitimi perterruit vngula Moschi,
Pugnacis aut fraterna Gustaui manus,
Barbara nec pubes Scythiæ, nec fortis Abaßi
Rhætas per Alpes trux Musurmannûm cohors
Nec fera Moldauicis fregit Bellona cateruis,
Nec Dacus asper, nec minax tergo Getes.
I nunc, & gemino victor procede triumpho,
Periura quò te vindicem Cypros vocat,
Erubuit Geticis quà iam tibi cladibus Ister
Vbi Thracas alto Bosphorus fluctu tegit,
Frondet victori lætus vbi collibus Æmus
Pronusq; Regem Pindus inuitat iugis,
Spondet vbi faciles Rhodope contermina lauros,
Fractamq; damnant lugubres Lunæ fidem;
Tinget sacrilegâ Tibi Thrax ceruice mucrones;
Secunda rarò bella sortitur Scelus.

POTENTISSIMO

POLONORVM, SVECORVMQ. REGI

VLADISLAO IV.

PACIFICATORI OPTIMO
ET MAXIMO,

O B

VNIVERSAM MOSCOVIAM ÆTERNO FÆDERE OBLIGATAM, PACATAMQVE.

OLim hoc Imperatorum victorijs dabat Antiquitas, vt ijs in auro vel argento, ne fastui pretium abesset, euulgandis, imaginem Pacis effingeret, cuius dextræ oleam Mars inserebat. Permutarent hodie pompam suam verioribus triumphis prisca secula, si Martem Polonum (Te VLADISLAE REX POTENTISSIME totius Europæ phrasi loquor) si hunc Martem, inquam, & belli adoreas & ornamenta pacis manu sua dispensantem vidissent. Non picta hæc aut symbolis & figmentis adumbrata spectauit Orbis, quo primùm die Te, REX AVGVSTE, Moschouitæ Pacifica-

cificatorem ſalutauimus. Numen reuerâ quoddã præpotens & fabuloſo Marte auguſtius videbaris, cùm & bello tantis illorum populorum motibus conflato moderatus es, & Paci, cùm velles, ſupremus Arbiter præfuiſti. Nemo plus, quàm pugnæ primos ingreſſus credebat eſſe, vbi Tu exitum reperiſti: oleam ſanè Poloniæ, quam ſperabat, ſed multò quàm ſperaret celeriùs apportaſti. Recantare hic demum cogis terrarum Orbem vniuerſum, qui cum Salluſtio huc uſq; ſenſerat: *Non in eiusdem poteſtate initium belli eſſe, ac finem.* docuiſti primus, Hominem exiſtere poſſe, cuius arbitrio & belli pericula ſubſint, & conſilia pacis; alijs bella feliciter ſuſcipiendi, Tibi gerendi artem eſſe finiendiq; feliciter oſtendiſti, moras præliorum metuentibus diuturnitatem pacis repræſentaſti; quid multa? ſeculi vnius bellũ anni compendio incluſiſti. Vix ipſi nobis habemus fidem de tanto huius victoriæ curſu, dum hæc memoramus: Non

enim cum ſola hominum peruicacia, cum cœlo ipſo rerumq; natura luctandum erat. in niuibus atque inter horridas glacies hiberna Tibi deſcripſeras: aeris & elemetorum coniurata intemperies, vt in ſolo inimico, hoſtiliter infeſtabat: vires bellum Turcicum diſtraxerat, alieniſſimo tempore, aduerſiſſimis rebus omnibus vtebaris, hoc vnum maximè Tuum habebas, quod militem non mandato in caſtris, ſed exemplo teneres, neque alieno diſcrimine, ſed Tuis periculis tutus eſſes. Hæc aliaque plurimis inaudita, nulli Regum vſitata ſic pertuliſſe, vt priùs Tibi aduerſa, quàm Tu illis deeſſes, tametſi Polonam fortitudinem referat, non tamen ante Te in Polonia viſam. Memorabilem AlexanderCaſimiriMagni filius eximij Ducis laudem meruit, cùm validi exercitus terrore Demetriū Moſchorum Principem tentatam Smolenſci obſidionē deſerere coëgit: haud paulò maior debetur gloria Sigiſmundo e-

do eius fratri, quod eandem vrbem perfidia ereptam armis repetens Orſenſi clade Moſchorum ingentes copias parua manu vinci docuerit, quodq́; proximè abfuerit ab eiuſdem recuperandæ fortuna. denique hos famâ & rerum magnitudine præceſſit SIGISMVNDVS III. Parens Tuus vel hoſtium confeſſione primus, qui vrbem arcemq́; illam vi capere, atque Septemtrionis Domitor audire potuerit, haud parem alium habiturus, niſi genuiſſet. quanquam ſi & ſuperari à ſeipſo quaſi altero velit, à Te iam poteſt. Trium enim fortiſſimorum Regum laudes vnus occupaſti, cùm & obſidionem quauis cogitatâ maiorē ſoluiſti, & arcem vrbemq́; vnà cum hoſte *Tui* iuris feciſti, & pacem æternam perbreui *bello* inſtauraſti. Jllis præclarum fuit aut ſexennales inducias cùm inſtructiſſimi exercitus famâ, tum ipſo affinitatis nomine paciſcî: aut ſtragibus editis vitam hoſti, non pertinaciam vel arces obſeſſas eripere; aut biennali mi-

nimùm

nimùm prælio fatigatis aliquid demum extorquere. Te Autumnus obſidionis duriſſimæ Liberatorem, Hyems victorem legionum hoſtilium, Ver Pacis auctorem vidit,

-- primis vt meßibus Æstas
Temperiem bello pariter, caloq́; referret.

Quis hæc tam ampla, tam diuina conſequi dicendo poſſit, quæ Tuo agendo, hoc eſt, Stylo Tuo, ductis quotidie palmaribus lineis, in Faſtos æternitatis retuliſti? Ex vſu iam Tibi eſt glorioſe dicta præcurrere, & victorias plures, quàm panegyres poſſit quiſpiam cumulare; vt vel recẽtis triumphi ſemper vetus apud Te laudatio videatur. Quanquam huius gloriæ Tuæ noua ſemper recens vigebit recordatio, nullaq́; tam ſera ætas naſcetur Orbi, quæ non inuiolatum Pacifici VLADISLAI nomen ſeculo alteri ſit ſeruatura. Quos enim fœderi Poloniam inter & Moſchouiam fines poſuiſti, famæ gloriæq́; Tuæ poſitos arbitreris. non decebit hanc tantam vtriuſq́;

popu-

populi fidem & obſeruantiam diutiùs vti beneficio, quàm beneficij meminiſſe. Jſta bonorum Principum conditio eſt, vt dum alienæ proſperitati, ſuæ negligentes, prouident augeant hoc ipſo fortunam, & parta aliorum ſalute ſuam propagent immortalitatem. Dixerit ille: *Pacem & concordiam victis vtilia, victoribus tantùm pulchra eſſe*; Tibi, Regum Optime, qui gloriosè facta non ex vtilitate, aut ſaltem non ex tuâ, æſtimas; quiq; amicos plures quàm regna parare Tibi ſtatuiſti, commodius nihil eſſe poteſt, quàm hoc effeciſſe, vt neq; hoſtes queri audeant niſi de magnitudine Tua, vt armorum ſtrepitus in amoris officia mutetur, vt ſub Regio nomine Parentem colamus vniuerſi. Jam non Te hoſtes olim Tui, ſed pro Te metuunt; nihil diſcriminis pro Tua ĩcolumitate detrectant, quia vitæ Tibi ſunt ac ſalutis debitores; nec ſuæ illos conditionis pœnitet, cúm eas pacis leges victor ſcripſeris, propter quas vincere ipſi voluerant.

Jta

Jta quod plurima bella non potuissent, vna Regij pectoris moderatio clementiaq; præstitit. Quo turpior Te intuentibus videbitur illorum ignauia, qui citharam meliùs, quàm Rempubl: temperasse memorantur choro, quàm solio, aptiores. Tuam illam probo, REX Optime, Citharam, quâ pro tuba in bello, in pace pro Symphonia vteris; hoc est, morum admirabilem suauitatem & cōcentum: hanc nescio an vllus Principum, rectiùs vnquam feliciusq; tractârit: hâc seu feras mansuefacis, seu inertia cantu saxa trahis, Amphionem & Orpheum extra fabulas audimus. Atq; vt in hac Regalis harmoniæ illecebra, cuius prodigioso artificio tam dispares animis populos coniunctos habemus, iam desinat, imò vt Pacem, quam loquitur, imitata nunquam desinat oratio, inhæreamus innocuæ voluptati, & Dithyrambum vtriusq; Gentis promiscua gratulatione decantatum, pace Tua, CLEMENTISSIME PACIFICATOR, audiamus.

DITHY-

DITHYRAMBVS.

Mosc. *PArce magne parce Victor,*
Pone tela, differ arma,
Arma Threißis metuenda Lunis
Qua Musurmanna meliùs cohortes
Barbaro pingant tibi mox cruore.
Tandem laurigeris demite aheneos
Thoracas, socij, scutaq; brachijs;
Parũnè regnis atque cognato super
Cruentus, eheu, orbe peccauit furor?
Iam decet emeritũ viridi caput impedire
Donec quietis Pax bona pestibus (lauro
Suspendit hastas, dum Cererem minax
Proscindit ensis, dum maritas
Scuta domi sociant columbas;
Donec niueis oppida bigis
Pleno diues Copia cornu
Et amica Salus rura reuisit,
Findit belligeris Furor
Dum Pangæa securibus.
Ite bella fœderatos
Queîs cruentat Ira campos,
Bella iuratis inimica regnis
Ite discordes procul ite pugnæ,

Tela

Tela cognatis sociate telis
Pridem Threicij sobria sanguinis,
Huc ô Sarmaticis iuncta cohortibus
Huc ferte signa Moscui, Lechicas vocat
Quá seruus Ister dexteras, quà Bistonũ
Indignata iugum Rhodope gemit; Ite mili-
lurate mentes, & citò mutuum (tares
Conferte robur dum benè consono
Ferroq; telisq; & recenti
Marte calent animisq; dextræ.
Cur heu nimium tristia plangat
Helice semper funera? cur aut
Europa suâ pereat dextrâ?
Quâ diri melius Getæ
Aut atrox Libye cadat.

SPEI PVBLICÆ PRÆSAGIVM,

De susceptæ in Turcas expeditionis euentu.

EXperiri Te Virtus, an Tu Virtutem debebas, VICTOR MAGNANIME, quò, collectis in minore quasi theatro laureis. è pugna Moschouitica ad ingentes deBarbaria triumphos animosius, properares? habes ad bella expeditū per victorias iter, neq; exitus quisquam meliores, quàm Tu belli Turcici rudimenta, Stringe non bene abstersum adhuc mucronem (quando feriari Herculem monstra non sinunt) viresq; recollige; grande iugulum est, quod petis, Asiæ totius robur in campum effunditur haud ignobili contentum seu victoriâ, seu victore. Age, Fataq; imple bono seculi huius electe REX VLADISLAE. maius aliquid à Te Sarmatia expectat, quàm ipsa dederit: nam & ipsa minor est, quàm pro tam capaci animo. Tutellam Christiani Orbis ad Te delatam puta, dum barbaræ huic Lunæ oppone-

poneris: illius cladibus ista creuit, nec aliunde hiantem illam voraginem etiamnum explere solet. I, repete haustas terras, quære in sacrilegis visceribus tuum sanguiné, aut *Tuorũ*. VLADISLAI nomẽ fatale Turcis vel affer vel effice, semel Regnum barbara vicinitate, metu Europam libera. Omen belli ne longe quæras: in manu Tua est. grauis hæc iam Osmano fuit, exploret Amurathes, an à sceptro pondus acceperat? Pro lauru fatidica habe illa arma, quæ ad pedes Tuos nuper abiecta vidisti: certioris profectò sunt ominis, quàm laurus illæ, quæ ad pedes Cæsareæ statuæ non tam reor, in Victoriæ templo quàm ingenijs Historicorum excreuit. Augusto pacandi Orbis auspicium fuerunt columbæ, inter horrendas Martij scuti cælaturas nidum ponere ausæ: sit Tibi Tua Clementia in medio bellico æstu Regalis animi dominatrix. hoc semper ingenio fuêre, quibus ante Te Orbis Terrarum non inuitus paruit. Et iam

sua

ſua quoq́; Perfidia hoſti exitium portendit, Tibi Victoriam Tua Fides Fæduſq́ue. Bona victoriæ pars eſt, cauſa viciſſe. Fidem ſeruat Amurathi perfido VLADISLAVS, vt permutata veteri ſorte pro Vladislao cadat Amurathes. ITA FAXIT GLADIVS DOMINI, ET VLADISLAI.

THE-

THEATRVM
GLORIÆ

POTENTISSIMO ATQVE INVICTISSIMO POLONIÆ AC SVECIÆ REGI.

VLADISLAO
QVARTO.

AB

ALMA ACADEMIA VILNENSI
Societatis IESV extructum & Consecratum.

Anno M. D C. XXXVI.

DEDICATIO

ORnasti Patriam pulcherrimis, REX Inuictissime, Triumphis; Populos diuturno bellorum pondere fatigatos, optatâ pace; Orbem iucundo magnarum rerum Praeclare gestarum spectaculo; Teipsum immortali & admirandâ nominis gloriâ; Academiam nuper Vilnensem Tuâ Regiâ & augustissimâ praesentiâ. Academia tanti memor beneficij, Tuisq; addicta obsequiis, exiguo hoc Panegyrico vicissim TE, quem suum Protectorem amat, Regem veneratur, Orbi uniuerso Victorem, Patriae Seruatorem, Populis Pacificatorem, Tibi offert; non penicillo, sed ingenio; non Opificis, sed Eloquentiae celte efformatum. Non aliud munus Tibi afferre potuit, nec debuit: Nam Teipso nihil reperit praestantius, Populis acceptius, Patriae gratius, Orbis memoriâ dignius. Tu Teipsum, REX Inuictissime, majoribus paulisper curis ereptum, Tibi accomoda, & Teipsum hic oculis contemplare, sed simul Academiam, studiorum Altricem, quâ soles, Regia humanitate, fauore, clementiâ.

PANE-

PANEGYRICVS

IN tam alto Pacis ſinu, cogitare de Te non poſſumus, VLADISLAE Rex Inuictiſſime, quin ſimul menti ſeſe offerant vniuerſæ rerum à Te præclare geſtarum imagines, & Te in memoriâ noſtrâ comitentur. Nemo formam Tuam venerabilem, Fortunæq; parem ſuſpicit; nemo corporis ſpeciem, dignum Regali animo hoſpitium admiratur; aut illuſtres præſentis felicitatis euentus veſtigat, vt in eis ſolis ſeſe mens librare, ac ſuſpenſa hærere poſſit. Auguſtus ipſe vultus, manus militares, pectus imperterritum, rapit attonitam retrò cogitationem, & per pulcherrima laudum *Tuarum* ducit veſtigia. Occurrunt hoſtes bello fuſi, datæ Barbaris leges, impoſitum victis iugum, fines Regni promoti. Meritò Hercules noſtræ ætatis vocaris fortiſſimus, quòd non tantùm magna agas, ſed etiam, in plenam *Tuorum* rectè factorum admirationem, aureâ & immortali catenâ trahas non inuitos.

Noua

Noua licet ſemper edas, quæ miremur: retorquemus tamen in priora oculos, quaſi tunc ſub manu naſcerentur. Poſtrema cognituros, ita collecta omnium operum turba pulchris erroribus implicat, & in difficultatem ſeligendi, tanquam in Labyrinthæos anfractus conijcit, vt ijs ſeſe nemo expedire poſſit, niſi Orbis totius iuditio, velut Ariadnæ filo nitatur. Effeciſti itaq; vt cùm recordatione Tui, contra ingrati animi inſidias, pietas ſeſe inſtaurat, ne breuem quidem iam de Te cogitationem quiſquam habere, aut prolixa facta in compendium reminiſcentis animi ſtringere poſſit Nouo iam miraculo, plus calamo Pictorum, quam Menti humanæ licet: quòd ille Orbem terrarum exiguo linearum ductu circumſcribat, nulla veri iniuriâ aliquâ molis: hæc res à Te geſtas in ſummam cogere nequeat, niſi & magnitudinem attenuet, & minuat veritatem, vt facilè aduertamus immenſum hunc Naturæ ambitum, nomine Tuo mino-

rē esse. Quamobrē dabis mih veniam, Rex Inuictissime, si me, dum Præsentem Poloniæ ac Lithuaniæ tranquillitatem, Tuâ fortitudine partam mirari vellem, memoria in antecessum reiecit. Non potui in limine maximæ huius gloriæ animum figere, priusquàm per heroica priorum annorum facinora, veluti per gradus ascenderem. Tantum enim est hoc opus, vt peragi ab eo solo potuerit, qui in ceruicibus potentissimorum *Tyrannorum* iam antea triumphauit. Verebar præterea, ne Patria quereretur, repentè me ad intima Pacis prouolasse, crescentibus per bella limitibus non inspectis. Intelligo itaque, quàm arduam humerisq; imparem Prouinciam susceperim. Nam cùm tam egregia roboris inuicti monumenta nulli omninò, quãtum ad stuporem satis est, spectare fas sit; oculi omnibus Imperii *Tui* annis, operumq; luci non sufficiunt. Multaq; à me prætermitti necesse erit, dum conniuebo interdum, nimioq; splendore

perstrictus, debilem, sed sic quoque venerabundam, videndi aciem submittam. Quod enim è publico Orbis terrarum Comitio ingenium seligi posset, designarique, quod singularem *Tuam* fortitudinem, quâ Hostes domuisti, nó dissereret modò eruditè, sed placidè intueretur? Et vt ab ipso Regni *Tui* exordio, Orationis meæ ducam initium; cuius eloquentia delibaret illum insignem Patriæ amorem, qui *Te* recens inauguratum Regem è Solio in Castra rapuit? solicitam ciuium curam, quæ è Sereno in immanem Belli Moschouitici transtulit tempestatem? præclaram militaris artis peritiam, cui quicquid diuturnus opposuit labor, leue fuit, nec ad sensum ferè virium peruenit? Hoc *Tuæ* virtuti irritamentum, potens omnium rerum moderator & Auctor Deus prouidit pulcherrimum, vt ibi Securitatis Fortunæque *Tuæ* fundamenta iaceres prima, vbi Perfidia tempus locumq; pugnæ præripiens, plus se valituram præsum-

ſumpſerat. Diſcere ſcilicet debuerunt omnes in ipſo regnandi limine, eam eſſe Potentiæ Tuæ vim, quæ bellicos apparatus pertinaci ſtudio, impendijsque quæſitos, ſubito diſijcere poſſit incurſu, & æterna conſilia momento euertere. Quid profuit multorum annorum pacem in bello fabricando poſuiſſe? valentes populos immenſis inuitaſſe ſtipendijs? ne contraherent indigenæ crudelitatis veternum, & furendi languorem, iram manusq; exercuiſſe? quid clandeſtinas tantâ celeritate vires, extra ſuarum fines Prouinciarum, ſub principem Seueriæ arcem exportaſſe? quid habuêre firmitatis, longè ante foſſæ apertæ, cuniculi furtim ducti, propugnacula vndique erecta, montes caſtris inſtrati, viæ denſis cratibus ſeptisq; impeditæ, cohortes quædam obſidioni affixæ, quædam populationi prædisque deuotæ? Tam portentoſa enim humanæ ſolertiæ inuenta, vno propè intuitu ita diſſipaſti, vt palam iam conſtet, cùm

aliquid aggrederis, gladium à Te sæpius stringi non debere In vno ictu tantum ponis virium, quantum sufficit ad terrorem, & victoriam. Vulgò iam iactatur, ambigua bellorum in Te non cadere, neque vlli relinqui Martem communem, cùm prodis in aciem. Nam quis aliqua fortitudinis nomina in suis partibus esse credat, qui præsens Tuæ potestatis fulmen cogitat? aut quis de certaminis euentu dubitet, qui Te sequitur? Nemo infesta prodigia, occursus mali præsagos, omina infelicia, fletus simulachrorum. Tecum obseruat. Auspicium fortunatissimum est Te videre Imperatorem. Solus Tuæ fiduciæ conspectus, mirâ arte quâdam, certam suis spem dispensat animosque: Aduersarijs metum, vitæ pericula, fugam ostendit. quanquam ne hanc quidem auderent sperare, nisi Te cogitarent. Sciunt nempe in Tuis votis nullum sanguinem esse nisi rebellem, darique spatium saluti quærendæ. Hanc clementiæ ansam ma-

lè arripuerunt, quotquot non tam sibi obsidebant Smolenscũ, quàm Tibi seruabant. Flecti enim omnis propugnaculis, ad Sehinum nefariæ facti onis Signiferum se receperunt, ignari, obstinatione eius, se citiùs perituros. Nam cùm parcere velles, contumatia tolerandæ obsidionis famisq; Tibi militauit; elementis Tecum conspirantibus, vt negarent illis commeatum, & opportuna corporum subsidia, qui Tuis legibus viuere nollent. cùm nihilominùs seruari optarent, neque cum cœlo transigere, Te inuito, possent, Tuis accidêre supplices genibus; vt ibi auram vitalem rursus secure traherent, vbi Clementia & Humanitas excubat. Plus hîc præsidij repererunt & spei, quàm in arcanis terræ latebris, quibus corpora infoderant; aut altis terræ aggestæ montibus, quibus, contra Tuas excubias, nihil erat præsidij, plurimũm ad libertatem recipiendam impedimenti. Quid hic ego commemorem insolitam Moscouiæ vniuersæ lætitiam, cui

ciues remisisti liberos; sed iam doctos, polluti fœderis religionem solo perduellium sanguine elui, nisi Victoris indulgentia lachrymas malit? quid acclamationes abeuntium, vota pro Tuâ salute, gratulationes Victoriæ, quam in Tuis manibus stupere maluerunt, quam suis periclitari? quid cohortes Nationum plurimas, quarum plæræq; testes benignitatis Tuæ ad Barbaros iter direxêre: nonnullæ per varias suæ Patriæ vrbes dispersæ sunt, vt vbique virtutis præcones haberes? quid ipsumBelli motorem Sehinum, quem eiectum finibus, è viuis expellendum misisti, ne vel sepulchro Tuas terras funestaret, vel sumendi obsequium supplicij deesset Duci, ad seruitutis ac pœnitentiæ testimonium? quid æreas balistas magnitudinis inusitatæ, cæteramq; belli supellectilem referam, quæ non ad miraculum tantùm opum, sed etiam ad maius dimicandi robur accessit? O Præpotens Polonia ac Lithuania! quid potius in hac tuâ feli-

lici-

licitate miraberis? Fortunamnè Regis Potentiſſimi, qui ſuas curas, vigilias, ſudores tibi ornandæ impendit, vlteriori procurſu Victoriam proſecutus eſt, tentamentis belli pacem extorſit? an limites Regni latè protruſos, perennique ſecuritate ſtabilitos? Fuerit id ſane antehac ſolenne, Terminos erigere, & ſtantibus prouincias diſcernere columnis: maius eſt, publicum extorquere Sacramentum; & non ab Artifice metas, ſed ab ore manuque in fidem coëunte, iuratam terrarum accipere quietem. Quam gratiam non iam pro laboribus tantùm, ſed pro liberalitate quoq; eximiâ Tuo Principi referes, qui tam multa eripuit, vt poſtquam ampliſſimos Regionum tractus Tibi adieciſſet, Supereſſet, quod Hoſti tribueret? Sic quoque in te profuſus, cùm titulum electi Magni Moſchouiæ Ducis publicæ paci donauit. Macte hâc Tuâ munificentiâ, Rex Inuictiſſime, quâ ſceptrum Moſcouiæ poſuiſti, vt accederet Tuo Maieſtas.

 proiec-

proiecisti Michaëli, ne ãplius laruã, imaginemque Principis velut in scenâ ostentaret. A Te habet, quo se Magnum videt; non habiturus, nisi Tu exuisses, vt Maximum nomini Tuo indueres. Tuum est, eò vsque victoriæ amplitudinẽ proferre, vt nouo exemplo, Magnos facias, quos vincis. quanquam sub hoc quoque titulo paruus est, quo eum velut stigmate ad obsequia inussisti. In vocabulo solo gerit magnitudinem. Nam cùm ei tres Seueriæ prouincias deripuisti, Verba vidêris dedisse Magnifica, vt ab ore Tuo Magnus inter suos iret, quẽ manu feceras capitis minorem. Sed tot tantaque satis est perstringi, quòd & à multis iam prolixè sæpiús dicta sint, & pro dignitate explicari plenè non possint. Reuocat me á domito Septemtrione Oriens ingenti populorum multitudine superbus, qui cùm suis diffideret viribus grauissimo bello aliud superiecit, vt distracta potentia nullibi te totum haberet. Suæ tamen temeritatis conuictus
est,

eſt, poſtquam animaduertit, tantum Tibi adfuiſſe animi, vt integer vbique eſſes; & alibi quidem auſpicijs hoſtem detineres, alibi perficeres Victoriam. Quemadmodum enim, qui priores inimicitias fœdere leui componunt, vt imminenti occurant periculo, hoſtem mutant, non afferunt tranquillitatem: ita vincere vnum, vt formidini ſis alteri, non exiguum eſt venientis triumphi argumentum. Modum itaque vincendi mutaſti, & tantundem Te poſſe, ne ſtricto quidem mucrone, oſtendiſti. Ad gloriam enim nominis Tui pertinebat, eum ſine conflictu vincere, cui dum ampliſſima Imperia colluctarentur, illigata armis, proſtrataque, nec dum ſe erigere poſſunt. Timebat quoque Amurathes, ne, ſi in certamen brachia laxaret, Conſtantinopolis complexu excideret. Iam enim didicit pugnandi voluntatem apud Te pro Victoriæ pignore eſſe. Quanquam ne ſic quidem robuſtus iam validusq; fuit. Terror quip-

pe sic manus religauerat, rigoremq; induxerat neruis, vt, ad aduentûs Tui famam, Valachiam Tuis submiserit suffragijs, nec ampliús infames Europæ prædones in vicinis retinere lustris potuerit. Audiuisti, cùm supplex in ipsius Regni aditu hærens oraret armorum quietem: quasi idcircò tanto impendio bellum mari. terràq; vexisset, vt pacem tot Gentium manibus ad petendum compositis, impetraret. Dimissus inde, limitibus non transcensis, in Thraciam excessit; veritus, ne, si auram Sarmaticam perfido ore semel duceret, præstricto collo eam in barbaro cælo expirare non posset, & thronum successione fatigaret. Exemplum prouide fugit in Osmano, quem Tuâ egregiâ fortitudine, ita turpem suis in solio ostendisti, vt seruili ausu, ei liberam Imperij coronam demendam iudicarent. In fatis iam esse videtur, ne vllus, qui armatam contra Te erexit manum, sceptra tractare possit, nisi quæ dederis, aut conserua-

seruaueris. Semel ergo illam mouit, vt Abassium perfidiæ totius Ducem Tibi victimam poneret, & facem belli sanguine Auctoris extingueret; sic etiam memor Caracassij Bassæ, quem, quia cibum sibi quondam interdixerat in Castris suis, in Tuis promiserat, voti reum ad inferos damnasti. Id enim verò ad laudis Tuæ incrementum spectat, quòd hostem ita timoris contagione occupes, vt nihil illi relinquas iræ, aut audaciæ, nisi quantū ad pœnam infligendam satis est. Quidni igitur liberum ei recessum concederes, qui precibus suis hostile caput adiunxit, ac veluti annumerauit, vt non tam supplicium, quàm vectigalis pensio esse putaretur. Jnuênit nouus, sed melior, Caligula vnicum iugulum, in quo vesanos Orientis sui totius furores eliderer, aut salutem conseruaret. Eant nunc Decij, egregij illi Patriæ amatores, quorum Spiritu inter infestas acies posito spirauit Roma, & morte vixit. Jta illi Reipublicæ eme-

bant vitam, cùm ſuam hoſti offerrent: laudabiliter quidem ſed temerè: non ſine pietate, ſed cum ſuperſtitione. Tutius excogitauit Amurathes Imperij ſui præſidium, cùm ceruicem prædonis potentiſſimi laqueis obiecit ſtrangulandam; ne halitus peſtifer libero aëris ſpatio exceptus pari lue quempiam inficeret. Itaque Thracia meliùs ſuis animis viuit, peritura ſi alieno impetu ſua corpora diutius agitari permiſiſſet. Quàm verò non pœniteat ſuæ vltionis Amurathem, teſtis eſt ille anxius labor in omni compeſcendo tumultu, quo Tuam potentiam rurſus excitaret: illa Scytharum ex finitimis campis depulſio, ne ſi latrocinia per Te coërcerentur, clades ſe ſe Byzantio infunderet, & vaſtitas latè graſſaretur: illæ peruigiles excubiæ, noſtræ quieti attentæ. Nemo Poëtarum muta pulchriùs Silentia in atrijs iacentis Somni locat. fingitque leuibus pennis laborare; ne truces venti tumultuentur, mobilium error foliorum

ſtrepat,

ſtrepat, alitum lætitia murmuret, clament aquarum littora, cœli fragor audiatur. Non Mercurius aureâ virgâ blandiùs centum Argi oculos componit, aut ſopit Iouis fulmina. In hoc autem cura eius amplior emicat, quòd aureis rebelles blandimentis, ferro in quiete contineat; nihilque magis habeat in deſiderio, quàm vt Polonia ſuâ tranquillitate fruatur. Quid ſibi voluit illud celebre, viuumq́; munus, Magno Poloni Exercitûs Duci nuper tranſmiſſum, captiui inquam tres & ſeptuaginta? Cur è medio Reipublicæ ſuæ gremio illos eduxit, niſi vt eſſent teſtes ſecuritatis, pacis quæſitæ interpretes, fidei obſides? Quid additæ preces, vt Tibi Auctor ſit fœderis ſeruandi, & mutuæ quietis fouendæ? Ad tam inuſitatam prouidentiæ rationẽ, Tua illum compulit gloria & virtus. Non ſatis eximat, ſemel ad veniam exorandam procidiſſe: prenſat adhuc identidem: patronos, cuſtodesque iuris obijcit. Ex

his

his nemo dubitat, quam, collatâ acie, Tuæ reuerentiã fortitudinis habiturus fuisset, qui verum iam formauit iudicium, quòd Orientem lacessere intrepidè possis. Talibus Te boni publici curis intentum, sperati in Prussiam auerterunt motus eorum, qui alienas rapinas suis optabant tueri successibus, De quo mihi dicendum esse video copiosiùs, ne, si recentem felicitatis actum cursim transirem, malè affectibus humanis consulerem: quorum noua ex prosperis rebus lætitia, ipsâ etiam loquacitate se commendat. Sed nec rei quidem magnitudo paucis dici potest. Quantum enim est eos vincere, quibus politi mores, ingenium sagacius, bellandi ratio non in pereundi insaniam præceps, sed ad prudentiæ artisq; bellicæ præscriptum concinnata? quanti existimandi sunt, qui se instructissimis claudere mœnibus, arcibus valloq; obstruere poterant? & hoc vnum longus induciarum labor agebat. Accedebat proposito, quo bellum

lum pati deſtinauerant, fiducia propin-
qui maris & opportuni portus; è quibus
neceſſitati præſenti ſubmitterent ſubſi-
dia, & bellandi ſitim aquis accenderent.
Nam cùm didiciſſent ex ijs, quæ geſſiſti,
nullas dari ſubſtructiones, aut occulta
terræ diuerticula, quibus *Tuam* induſtri-
am immittere non poſſes: claſſem in
promptu habuerunt, quâ ſedem belli ad
libitum in Liuoniam, aut Pruſſiam faci-
lé veherent; &, prout vices ferrent, vi-
res animosq; diſpenſarent. Et prouide-
rint illi ſanè ſibi hanc tutelam diſtribu-
endi Exercitûs; vbique premi, nullibi
premere potuiſſent: & vtrobique ad *Tu-
am* vim fuiſſet reſpectandû. Eum enim
Te eſſe iam orbis proclamauit, qui vbi
non es, auſpiciis magnifica gerere, &
fortunam in alienis manibus librare tu-
tò queas. quanquam difficile eſt, *Te*
non eſſe alicubi ſuſpicari; præſertim,
cùm tantâ celeritate rebus profligatis
adſis, dubiisq; accurras, vt ne ruinam
quidem timeant, quæ iam inclinata nu-
tant,

tant, aut pericula in periculis æſtiment. Oſtendiſſes igitur Hoſtibus, quid in hoc conſilio concordi eſſet diſcordiarum: & patiendi contumaciã ibi haberi non potuiſſe, vbi diuiſis in vtramque prouinciam cohortibus, ſed integro & locis non diſſociato roboris Tui conatu inſtares. Regnis maria interſc. duntur: Tuam fortitudinem immenſi aquarum ſinus non intercipiunt. Alpibus præruptîs dirimuntur Imperia: Tua auſpicia nullo oppoſitu fatigantur. Frangit Aquilonum flatus denſa nemorum aſperitas: Tua arma ab erectis molibus non accipiunt moram. Cur enim littora nauibus, Vrbes milite inſederas, niſi vt inuaderes opperientes, obnitentes vrgeres, fugientes ſequereris, & in procinctu haberes, quo promoueres conſilia? Quæ porrò tunc maris fuiſſet tranquillitas? quàm amici coniuratiq; in quietem venti, quis præſagio præueniat, aut explicet ſatis? Hæredem agnouiſſent ſuum benigni fluctus; qui

cùm

cùm toties tempestatibus excitatis rebelles hauserunt, pondus iniuriæ sustinere non potuisse videbantur. Spectassemus nos quoq; elementa Tuis successibus militare. Quos ignis puluere nitrato vreret, terra expelleret fossis, aër peste vitiaret, maria auidis gurgitibus absorbuissent, & dulcem Regnorum sitim amaris vorticibus restinxissent. Tanto enim apparatu in afflictam idcircò venisti prouinciam, vt ad hæc omnia cogeres Naturam, quam Tuis seruire consiliis docuisti, & propè confudisti cum Fortuna. Quid non pollicebâre Tibi de nauibus egregiè instructis? quid de milite copioso, quem non minùs dexteritate certandi, quàm vincendi certitudine imbueras? quid de Ducibus fortissimis, longâ pugnandi consuetudiue exercitatis? In omnibus insolita quædam erat alacritas, vt causam publicam manu agerent, & tantum viribus aggrederentur, quantum auderes imperio. Et hæc erat Tua admirabilis prudentia, quòd

quòd ita commodè bellum instrueres; quasi defuisset Ille felicitatis promouendæ modus, quo vicisti. Præclarum enim est, & insigne prouidæ mentis indicium, varias vincendi in expedito habere rationes, & velut adstantia cum tabulis Fata, quod Ioui Antiquitas dedit, intueri. Laudamus gladiatorem, qui in arenâ capit consilium: celebremus quoq; necesse est Principem, qui diuersis occasionibus pacem, aut arma offerre potest. Talem Te igitur Hostes videbant, qualem quondam Fabium Hannibal. Copiis enim valentissimis armatus, de sublimi velut nubes impendebas: quæ non tantùm serenum promittere, verùm etiam furere procellis, fulminibus sæuire, permiscere omnia potest. Illud verò, quantùm prudentiæ arcanum est, quòd vt hostibus partes subtraheres, nullos esse voluisti, qui neutrius essent? Indicijs Tuæ humanitatis inuitati, & illecti fortitudine, belli Societatem admiserunt, vt agnosceres, nunquam Tuos non

fuisse,

fuisse, qui in incertū spes suas proijcere, & ad extemporalia obsequia, lætitiamq; subuentaneam, quam fortuita inflaret felicitas, affectus seruare noluerunt. Quid amplius ad fidei commendationē adijci potuit, quàm sua latera omnibus euentibus excipiendis deuota ostendere, & pectora tam fida, vt reserari ferro optarent, ne lateret sinceritas? Firmiorem illam semper existimauerunt esse beneuolentiam, quæ periculis se miscet, & obseruantiam ex lege veræ amicitiæ, vtriusque fortunæ iactui subijcit. Accessionem ergo factam, ad virtutem Tuam refero. Quam hostes præueniunt fœderibus, & subiectione anteuertunt: cur Tuæ Prouinciæ spontaneo occursu non occuparent? Illa, illa, dubiæ lucis consilia illustrauit: illa animos attraxit & gladios: illa ad egregia pro *Te* vulnera excitauit, tantumq; concessit audaciæ, vt expeditas in hostem manus erigerent. Vos tamen ego hic non præteribo, Gedanenses, non tam portu & mercium

cium diuitijs, quàm fide Orbi noti. Vos enim, neque calamitates grauesq; Ciuitatum ruinæ fregerunt: nec permissio mendacis libertatis blando vnquam illexit lenocinio. Vobis ardentium fumus vicorum, & densa volantium globorum nubes, clarissimam Poloniam non abscondit. Noluistis tot vestra in Rempublicam merita, ancipiti successus expectatione corrumpere. Versabatur ob oculos vestros Saguntus, quæ pulchriùs fide & sociali reuerentiâ cecidit, quàm proditione stetisset. Et verò viris indignum fuisse vidistis facinus, pectora & manus ad otium armorum damnare. Merito itaq; vos, & præsens Poloniæ stupuit felicitas, & memores laudabunt posteri. Erit hoc admirationi, fuisse Vrbem, quæ ingentibus belli sumptibus opinionem honestatis aluit, & Sueciæ totius vires, tanquam minas, lusit. Vobis debent suæ constantiæ laudẽ, cæteræ non infimæ Ciuitates, quæ vestro exemplo, periculis gloriam prætulerunt,

runt. Fortis itaque Rex Inuictiſſime, fuiſti, Prouinciarum fidelitate, Regni viribus, Tuæ induſtriæ fortitudinisque impenſis. In promptu habebas arma, animos, & conſilia. Ceperas præterea omnium propenſionem, vt ſub alienis præſidiis iam Tui eſſent. Te vnum deſiderijs proſpectabant aſſiduis, inuitabant Votis, Tuam incolumitatem ad hoſtiles aras commendabant, ſuam ominabantur libertatem. gaudebant, tacitâ per præcordia ſerpente hilaritate, incidiſſe ſe in tam ſtrenuum Principem, cuius Virtus captiuos ſpe libertatis certâ recrearet. Atque hæc eſt ſumma Tuorum ſucceſſuum gloria, quód militariũ Tuorum decorum cogitatione ſeruitus ſperet, ærumnæ ad ſolatia aſſurgant. Hoſtes proinde corpora ſibi tuebantur, Tu animos habuiſti. Illi cadaueribus viuis præerant, Tu potiſſimam Naturæ prudentis arcem, & humani generis propugnacula occupaueras, quibus quemadmodum homines, ita alicuius ſumus.

Quid

Quid igitur tā admirabili omniūr pæpa-
ratione non cōfeciſſes? quid procurſu
armorū obiecisſet morā? & tamē cōſilio
ferrū tenuiſti, ne, ſi in hoſtes illud ſtrin-
geres, Tuorū oculi perſtringerētur. In-
ducijs tempus deſignaſti, vt maturè pro-
ſpicerent, quomodo ſubijci vellent: mu-
tua dicēdi cōmercia concesſiſti, vt quid
pertimeſcere, amareque poſſent, in vul-
tibus militaribus legerent. Adeò cōmu-
nis vtilitatis publica Te ceperat æſtima-
tio, vt, dum manus armares, cū clemen-
tiâ loquereris. Quænam altior præſens
Maieſtas Tibi adeò amicam fecit ſan-
guinis parſimoniam, vt tot annorum in-
iuriæ, direptiones Regnorum, prouinci-
arum expilationes, minùs valuerint ad
vindictam cogitandam? quis hic mo-
dus Victoriæ eſt, vt ne palmam quidem
de vllo obtentam probes, quam iuſtæ
iræ moderatione priùs de Te non para-
ueris? Eſt profectò vis Tua in quodam
Diuinæ poteſtatis confinio, quæ fulmen
quidem ſemper accenſum gerit, ſæpiùs

tamen

tamen commiſeratione mulcet. Jlla Tibi addidit mentem, ne quenquam perdere velles, niſi qui ſponte gladiis Tuis incurrere mallet. Crediderim ſic quoque cædem a ſupplicij nomine vix poſſe excipi, cùm inſanæ Furiæ perfida corpora in mites impellunt manus, vt nefarias animas in publîco Iuſtitiæ campo exſpirent. At Tu Regalem auctoritatem ita humanitate ſemper exornas, vt vitam nemo deſperet, niſi qui Beneuolentiam ſolio adſtantem aſpicere nolit. Ferrum quoque non idcircò acutum geris, vt inimicitias punias ſemper, ſed vt reſeces obſtacula, quibus à Tuo acceſſu ciues arceantur. Quid non agis? quæ impedimenta non inuadis, vt aditum præpares? Obijciuntur excurrentis in altum valli portenta: diſijcis. Opponuntur profundæ foſſæ: complanas. Latebræ in imo tetræ extruuntur: fame inuiſas reddis. tormentis bellicis atque omni fulminum genere fiducia obtenditur: adimis. Mars ac imminens belli

ruina

ruina intercipitur disputationibus: conuincis. tanto denique omnia temperamento aggrederis, vt non inuasisse: tanta vi, vt expugnasse videaris. Sibi imputent, qui aliquando periêre, dum manum suam pro DEO haberent, pedum Tuorum obliti. Ibi, quos, Æquitas subijcit, excipit Salus. Libentius tamen ad manum admittis, vt in eâ spectent liberalitatem, & è vicino, testimonium pacis in ferro legant. Laudabit posteritas hanc belli gerendi rationem, quâ sic vteris, vt, dum corporibus minaris tela, animos debelles. Mirabitur tantum Te potuisse sine prælio, quantum bello præstantissimi Jmperatores non effecerunt: & in quietas quoque manus influxisse Victoriam. Tua repetijsti nondum educto glad[io]; & iuris, rationũ que præmisisti conflictũ ante strepitũ armorũ. Quantus igitur es, qui iratis ostendisti, vinci illos posse? Lucidã fuisse necesse est, & multo splendore conspicuam veri æquiq; opinionẽ, quæ auersos oculos perstrinxit.

ſtrinxit. Laborent alij in parando exercitu, exuvijs ferarum terreant, inſidias & ſtratagemata meditentur, hoſtilem inclinent aciem, graſſentur in caſtris: Tu nobiliùs proſecutus es ſucceſſum, quando ante pugnam, veluti præſentem monſtraſti victoriam. Habent hoc bella, vt ancipiti ſuſpenſos teneant exitu: at in Tuarum virium æſtimatione triumphum iam intelligere licuit. Deieciſti antea hoſtes arcibus, cum milites in cæde exerceres: poſtea Barbaros ſine bello, terrore ſolo nominis, in Tuas leges compuliſti: nunc demum, quia cum prudentioribus res erat, Victoriæ in manibus Tuorum viuentis commonſtratione ſuperaſti. Quid hac re poteſt eſſe amplius ad magnitudinem, aut fingi auguſtius ad celebritatem? Quis ita per incrementa ſuam proſperitatem duxit, vt quãdoque fauſtis viciſſitudinem non interponeret, læta non infringeret mœrore, famam non attenuaret decrementis? Fuerunt, quorum fortuna ſubitò

ad altissima prosilijt: tandem pedetentim, successibus imminutis, in exitium descendit. Nonnulli, vt gradatim in dignitates irreperent, suspensi interdum hærebant, & expectatione ludebantur: plerique magnas felicitates dubijs sustinebant progressibus. Tu quia ductum Fortunæ, Virtuti credidisti, ne procedere quidem pari potes passu, quin Tuos labores excipiat altius fastigium & accessio. Fluminum hic mos est, dum Caput aquæ è proximo hauriunt, ripis alligari; mox aliarum illapsu vndarum, metas in latum extendere: tandem terræ occultas euergente scaturigines, liquante Sòle niues, pluente cælo, per plana excurrere, inuoluere vorticibus syluas, montes inscendere. At maius etiam aliquid fecisti Nam fluuium quemlibet exsorbet vnum pelagus: Tu fortitudinem duobus iam, Ponto Euxino & Balthico ita infudisti, vt infractis gloriæ fluctibus, inde Thracum mænibus, hinc Insulis & portubus Sueticis terro-

tem illiseris. Armati proinde exercitus, qui paulo ante magnarum sæpè Vrbium in Germania victores, Gotticam violentiam in memoriam reuocabant, meritò stupebant solâ Tui considerationE palmas sibi in manibus infringi. Atque idcircò sileat iam fulminatrix illa Periclis eloquentia, quâ tantum valuit in omnes partes versando Thucydidem, vt prostratus luctando, persuaderet se non cecidisse, in eamq; sententiam Auditores traduceret. Maius enim Tuæ dominantis potentiæ est Imperium, quo non tantùm hostes, si cominùs se opponere audeant, proruis, sed etiam eminùs clarè perspicueq; illustras, prosperitatem Tibi deberi. In Te didicimus primùm, non solius id Naturæ opus esse, lineas quasdam rerum magnarum, indices manibus inscribere, quas sæpé vana præsagijs impedit religio Tuæ lineamenta faustitatis dextera Tua circumfert, lacerti militum ostentant, hostilia vulnera loquuntur, quasi gladijs ad hoc

operirentur. Nemo iam astris regit pugnas, aut auspicia bellis præmittit, ne suam ipse iudicris cæli mendacijs confundat de Te sententiam. Si tamen alicui nimis adhuc arrident veteres sua fata noscendi argutiæ, prudenter ego huic opposuero, aut Turcicam Lunam bis iam ad Tuum conspectum in deliquium lucis lapsam, aut Moscouiticam Aquilam Sarmaticæ succumbentem. Ex his ille satis superque stabilem colliget notitiam, quantum suis viribus fidere, Tuis cedere debeat, discet tutius esse, præripere è sinu tuo salutem, per legitima pacis obsequia, quàm armis experimentum quærere. Crediderim *Suecis* quoque, dum arma prima appararent, non temerè gemina hæc fortitudinis Tuæ prodigia occurrisse: atque idcircò eò faciliùs ad deditionem Vrbium prolapsos, quó difficiliùs antea se gerebant. Tuam Tibi reposuerunt Prussiam, maris ostia aperuerunt, reddiderunt arces, Vrbesq́; Pulcherrimum erat spectare

inco-

incolas longâ captiuitate squalidos, hilaritatem tantam cultu præferre, quanta diuturnum mærorem delere potuit etiam vnica. Sereno omnes occurrerunt vultu & Tuis victorijs concolori. *Sola* inconsulta priuati boni cura vultum demissum pedibus affudit; sic quoque læta, quòd in Tuam Clementiam inciderit. Vidimus tunc Mariæburgum, opus illud Religiosarum manuum immortale, libertatis reditu recreatum: Elbingam ex præscripto misericordiæ de genu hilarem; Braunsbergam, Pruthenas illas Athenas, & inclytam literarum sedem gestientem. Vistula quoque ripis, quas antea seruitutis impatiens exierat, strageq; in vicina furebat, inclusit sese, & omnem aquarum vim, quàsi fortiùs Te admiraturus, in alueum collegit. Quid Balthicum memorem fretum, quod tum primùm Sarmaticis aquis lustrari, expiari ventis videbatur, cùm compedes seruitiumque eiurauit? Quid referam aggeres artificio inusitato stru-
 ctos,

ctos, vallum aquis circumfusum, mœnia in sublime erecta, curam hostilis ferociæ? profectò tunc agnouisti, ne eo quidem tempore, quo possidebantur, Vrbes Tuas non fuisse; quæ Tibi muniebantur: aut illos non Tuos, qui publicis commodis sudabant. Quia enim restituerunt firmiores, sic quoque inuiti damna & iniuriam pensarunt. Quid amplius facere valuissent, si iussisses? Occultis nempè itineribus Deus Tuam ducit inter hostes felicitatem, vt tum demū Tibi se laborasse intelligant, postquam perfecerunt; & in pretium laboris accipiunt vitam: nisi fortè quis pœnam malit appellare, ab opere exilium. Non dicam itaque ego otioso, feriatoque ferro Exercituum Tuum fuisse, quo intra vaginam condito tanta ademit, & dum parceret sanguini, sudorem elicuit. At nos miramur Te vltra Maiores nostros gloriâ iuisse, qui laudi sibi duxerunt fortissimum Prussiæ propugnaculum stipendij solutione ab

obsessis

obsessis emere, vt Ciues seruarent: à Te & non empta Tua, & Tui seruati: non quôd tantum ciuibus non faueas, vt sanguinem prodigere malis, quàm aurum, sed quòd non debeas. Regiam enim eam licitationem vocas, ferro capita proijcere hosti. Alium nundinarum locum ignoras, præter Martium campum, in quo Tu militum animos gloriæ ostentatione, manus præmijs imples: illi sine iacturâ expendunt. Hæc est germana fortium negotiatio, strepitu armorum probare militaris sinceritatem pectoris, & in ceruicibus hostium numerum inire. Tuum est igitur, Rex Inuictissime, quòd Respublica nullis in gratiam hostium expensis auri, paruo sanguinis sui dispendio, magno securitatis bono, tot & tanta receperit. Tuum est, quód se maiorem videat, quàm à Te sit accepta. Plurimi Tuam munificentiam fecisset, si seruasses oppugnatam: nunc verò, quando incolumem auxisti, quibus hoc genus bene-

ficij meritis compensabit? quâ gratitudine aspiciet tractus Seueriæ latissimos, fines Imperij iurisque Poloni vltra Tyram prolatos, Prussiam receptam, emporia seruitute liberata, fluuios vectigalibus absolutos, mare latrocinijs expeditum? Quod si nonnemo, quia vrbem vnicam ornauit luxu, inter laudum trophæa iactauit, ex lateritâ, eam, à se marmoream redditam: quæ oratio Tuæ gloriæ explicandæ par erit, quando tot Ciuitates pristino decori, Prouincias felicitati, Regnum integritati toties reddidisti? Tantò enim maiorem eam laudationem esse oportet, quantò amplius est Patriam accessione Regionum, quàm Vrbem lapidum inuectione illustrare, aut cumulare populis quàm statuis. Hanc sibi diligentiam ille adscripsit, postquam Deucalionas plures reperit, qui saxa in simulachra hominum refingerent? & à cælo ac dolabrâ gentem lapideam in domos immigrasse conspexit: nos cur æternis non efferamus præ-

mus præconijs Tuam Curam, quâ tot populis exilio, aut seruiendi necessitate duratis, libertatem velut vitam impertiuisti. Hos equidem iam Magnæ Matris, charissimæ inquam Patriæ, ossa veriùs posthac appellauero, quibus extremos suarum ditionum limites fulciet, post quam à Tua manu humanitatis plenissimâ retrò ad obsequia ceciderunt. Quid nam tandem ergo tam magnificis Regni incrementis illustriùs? quid Tuæ Victoriæ liberalitate amplius? quid ætatibus, quæ ad Te celebrandum succedent, acceptius cogitari potest? Securus esto, Rex Potentissime, muneris nostri & deuotæ pietatis. Æterna crede fore hæc Tuæ Virtutis vestigia, circa quæ tot vndique ad fidem Vrbes surrexêre. Nihil in illa Fortunæ aut tempori licebit, quæ posteri renouabunt in ære, columnis incident, coloribus perpetuò excitabunt: implebuntque Tuorum factorum imaginibus terras, quas non Ciuibus modò ad habitandum, sed Tibi quo

bi quoque ad immortalitatem superstitis memoriæ dilatasti. Quod semel in lucem dedisti, procedentibus annis, docta rursus ostendet imitatio in auro, & rei argumento pretium augebit. Videbûtur in angusto tabularum spatio crescere sub manu Tuâ Prouinciæ, termini veteres emergere, templa nasci, effluere maria. Quid? Amplissimus Regni totius ambitus, sceptro Tuo quasi nouus incumbet. Cùm enim tantorum hostium vires inhibuisti, ne in intimum Gentis vtriusque sinum cladem inferrent, & suæ indulgentes vbertati armis lacerarent, quid nisi seruando restituisse dicendus es? Cùm insolentes finium excubitores, cæteramque robustam vilium animarum turbam, cui licentia iam arma libertatemque porrexerat, oppressisti, an non ab interitu reuocasti? Is hoc victoriæ genus æstimet, cui perspectum est multum periculi imminere corpori, cùm pars ægra contagium accipit, & sensim per membra languorem

mor-

morbumque dispensat. Immodicos iure facit, quoties seruilia corpora animus vesanus inuadit habitator neque semper ad flagrorum ostentationem ponũt arma, qui pessimo facinori suam calamitatem præbuêre. Spartacus certè de gladiatore Imperator, postquam ab ergastulis exiguæ sortis viros suæ audaciæ adiunxit, crebris elatus victorijs, de Romanis iam fascibus inuadendis deliberabat: & hoc tandem effecit, vt dignam viro mortem in acie obiret. At Tu ne eam gloriam infamibus relinqueres, in Regni totius oculis, dedecoris publici Duces, legibus iustitiæ, non belli honore vindicasti: egregio sanè documento, saluberrimum esse tollendæ seditionis compendium, Auctores puniuisse. Optima hæc est consilij Tui ratio, quòd breuibus mitibusque supplicijs magnos ausus frangas, magnis autem præmijs parua militum opera excites, aut ingentia compenses. Prodest vitam per pericula inter infestas hostium acies cin-

es circumferre, quam & oculi Principis obseruant, & merces sequitur. His largos opum prouentus, his dignitates, his amicitiam offers: In hos nuper amplissima magnarum Vrbium dona liberalissimé deposuisti, non ignarus, fortia Heroum pectora, thesauros Regum esse. Hâc igitur diuersa bonorum malorumque æstimatione fit, vt egregij excelsique viri manu Tuas cogitationes promoueant; & improbi ferocitatem in dissidia non dissoluant. Inde est Pax ista, quam anhela cædibus Patria tamdiu prospectabat: neq; tot successibus vltra vota licuit progredi. Iactabamur velut æstu bellis; quæ dum composita arbitraremur, maiore refluebant impetu. Si quando feriæ Martis interuenissent, Pacis nomen pro quiete substituebamus, adeò certaminum fata nos sibi deuinxerant, vt in mitioribus vocabulis erraremus: Deus Te seruet, Rex Inuictissime, cuius beneficio iam nomen legitimum Pacis, non intelligimus tan-
tùm,

tùm, ſed etiam ſentimus. Eò Tui labores bellici ſpectabant, vt aliquando optatiſſima terrarum amænitas conualeſceret, & ſub lauris victricibus dulcem ſuam vmbram, Tuâ ſerenitate circumſtante, admiraretur. Tu es ille Orbis Pacator vnicus, qui poſt longi temporis decurſum repertus es, vt Iani delubrum clauderes: cuius ambigua frons incerti euentûs pollicitatione non in ſpem metumque diſtinguebat. Non expedit iam ob dubias alieni vultus rugas fluctuare, cùm Tua - - - - - iuuat ora tueri

Mixta notis belli, placidamq; gerentia Pacem!

admirabili ſanè temperamento, quòd eâdem frontis maieſtate & terrorem hoſtibus, & ſecuritatem nobis ſpondeas. Ad hanc gloriam vt venires, quod quidem attonitus Orbis meritò ſtupeat, exiguum ſanguinis vadum tranſmiſiſti. Id ne Auguſto quidem conceſſum eſt, qui ad nomen tantum Oceano infecto nauigauit, & parem

propè

propè pacì eluuionem cruentis præmisit. Nobis ergo Te Principem Superi dederunt felicissimum, qui ostenso mucrone celeriús in liberum Reipublicæ gremium Pacem euocasti, quàm ille vibrato vix tandem in suas partes compulit. Scilicet dicendus eras Augustus alter, sed veriùs, quòd non minueres armis orbem, sed clementiâ augeres Te ipsum huius rei testem habeo, qui, deterso puluere bellico, per Regiones afflictas præsentiam Tuam circumuehens, spectasti, quanta agmina sese postliminiò desertis inferrent penatibus, resumerent in suo vivendi studium, ædes implerent, quas ob Tui absentiam detestabantur. Arat suum agellum iam colonus, & vbertatem ex Tuis vestigijs interpretatur. Tutas vndique vias peregrini agunt, nec ad vlla pericula respiciunt. Sonant legibus Tribunalia, liberalium opera disciplinarum instauratur, & aureæ ætatis quædam imitatio omnia occupauit. Tutò nauigantur maria, neque pirati-

eam amplius nautæ cogitant tempestatem, quamdiu suæ quietis obsidem Te habent? sed neque metum in ventura seruant tempora posteris Tuæ fortitudinis certi, quam in portubus, velut alcyonem, ad perpetuum securitatis progressum reliquisti. ô diem illum lætissimum, quo ereptas, aut seruatas Vrbes pace iam inductâ circuibas! ô auspicato exortam horam, quæ subditis Tuam præsentiam obiecit! Illa omnem veteris calamitatis memoriam detersit, impunitate ad pænitentiam reduxit, & in remedium opum bello exhaustarum indulgentiam reliquit. illa æquitatis studium induxit, oppressos moderatione pensionum leuauit. illa tractauit vulnera dissidentis à Magistratu plebis, prouidit medelam, fomenta dispensauit. Audiuimus quoque cùm de tot benignitatis vijs in pietatis curam progressus, templa Diuis redderes, repeteres ad sectas deuoluta, & ad reuocandam veræ Religionis accessionem, vo-

luata-

luntatis Tuæ legem relinqueres. Benè Tuis rebus ominamur, Rex Inuictissime, quando causam boni publici Deo communem fecisti: laborasq́, adhuc, vt Victorias tuas cælesti partas esse auxilio, palàm copiosiùs testeris Quidni igitur tam Pium, Felicemq́: Triumphatorem sincera videndi cupiditas vbiq́; præstolaretur, gratulatio frequens exciperet, desideria, quæ nondum aspectu satiabantur, oculis sequerentur? Cur te omnis ætas non ambiret Liberatorem, qui nouam iterum benemerendi quæris materiam, & quò prosis semper inuenis. Peruenit etiam ad nos huius Tuæ humanitatis dignatio, cum in primariâ Lithuaniæ Vrbe sedem tui adnentus fixisti, vt felicitati constanter immoraremur Vt hic opportuniús subsisteres, eximio aëris deducebaris fauore. qui Te Serenissimum vbique monstrabat: ibi demum sese nubibus soluentibus, vbi itineris labori quies interueniebat. Cùm vices rerum ita Natura

tempo-

temperaret, quid nisi his officijs se restitutam esse per Te asseruit? an potiùs Tuæ liberalitati voluit colludere, & quanta lætandi copia animis nostris contingeret, rerum argumentis ostendere? Hilaritas proinde iam sese per latissimas Lithuaniæ, Russiæq; terras diffudit, frequentissimus vbique plausus obuijs sese explicat, claris Vota per vicos incedunt, responsantq; vocibus: & nemo silentium tantis gaudijs interponit, nisi quem dicendi lassitudo transmittit, vt Te admiratione colat. In tam publica omnium comprecatione hanc etiam, quamuis rebus Tuis gestis imparem, admitte vocem, Rex Inuictissime, & patere, vt hic quoq;

POTENTISSIMVS VICTOR, TERRARVMQ; PACATOR legaris.

PANE.

PANEGYRICVS
INVICTISSIMO
POLONIÆ ET SVECIÆ
REGI
VLADISLAO IV
MOSCOVITICO
VILNAM VRBEM
DEBELLATIS HOSTIBVS,
RECVPERATIS PROVINCIIS,
PACE CONSTITVTA
INGREDIENTI.

VILNÆ
A Societ. IESV.
Nomine Academiæ ejusdem Societatis
JESU
Dedicatus.
ANNO M. DC. XXXIV.

Res gerere, & victos ostendere Ciuibus Hostes,
Attingit solium Iouis, & cælestia tentat.
Horati: Ep. 17.

- - - - Pax optima rerum,
Quas homini nouisse datum est: Pax vna Triumphis
Innumeris potior: Pax custodire salutem,
Et Ciues æquare potens. - - - -
Silius lib. 11.

PANEGYRICVS

TRiumphales hi, & Tuis Victorijs concolores dies, qui te nuper consecratum Regem, tuorum oculis ereptum, Victorem restituunt, REX JNVICTISSME, in eum felicitatis tuæ splendorem omnes conspirârunt, vt non vota modo de te Principum Terrarumq; probent copiosiùs, sed vberiùs quoq; explicent vniuersam gloriæ vim ac potestatem, quam Nomine polliceris. Nam tametsi prosperrimo animos omnium anteà iam expleueris successu, lætissima tamen hæc multumq; expetita tempora, quæ Te, debellatis Hostibus, reducem exeipiunt, pulcherrimæ Tuæ Fortunæ ampliùs loquuntur magnitudinem. Te enim ipsum tuis ostendunt Terris inuictum Moschouiæ Domitorem, rebus gestis ac Victorijs clarum, recens parato Triumpho conspicuum, qualem prudenti anticipatione futurum sciebamus. Intelligimus iam

augu-

augustam corporis *Tui* speciem, & bellicam in Martio vultu Maiestatem, quendam quasi tacitum Tuæ Virtutis Oratorem nobis circumferri. Animaduertimus oculis hanc nostris concessam felicitatis prærogatiuam, vt in præsente legamus quandam rerum à *Te* gestarum perfectionem, quæ verba ad sui commendationem non possit apud nos inuenire. Quemadmodum enim quædam Virtutum argutiæ ac notæ in vultibus emicant, quas feliciter quidem ingenia pictorum peruident, non vtiq; pari dexteritate ac lenocinio in tabulam transferre possunt; ita diserta laudatio non perinde magnificam explicat gloriæ formam, quæ in exteriori Victoris Principis specie effloreſcit. Sola hoc habet magnorum effectrix Mens operum, vt suo se, ex rerum dignitate, promere possit in publicum apparatu. Felices itaq; merito à posteris existimabimur, quibus *Tu* ipse *Tuarum* interpres Victoriarum contigisti. Neq; tamen

men infelices idcireò illi à nobis appellandi, cùm minora audient, quam geris. Scient enim non liuorem obesse Famæ, ne ex rerum pretio loquatur, sed facultatē & compensabunt æstimatione, ac stupore, quo magna coluntur, quidquid facundia assequi non potest. Quò magis mihi ignoscendum esse animaduerto, cùm maiore voto, quàm splendore verborum tuas laudes aggredior; & hoc in defensionem afferre non possum, quo cæteri dictionis moderationem commendant. Laborant in eo pleriq; maximè, ne in laudibus percensendis sint nimij, & exiguorum conscium meritorum verecundiam, ambitiosâ sermonis pompâ vulnerent; ideoq; dicendi copiam ad Principum modestiam submittunt: me verò Regij tui labores amplissimi adeò Maiestate suâ ac Lumine perturbant, vt verendum mihi sit, ne dum eloquentiam cogo ad Laudes: obsequium tenuitate Orationis corrumpam. Et quidem, si omnia mihi

com-

commemoranda essent, quæ Parenti Tuo, inuicto ac indomito Heroi in solatium gessisti, quantus mihi dicendi campus aperiretur? quàm impar humeris operum moles incumberet? Cuius hoc demum esset facultatis, per immensa terrarum spatia vestigijs Virtutum Tuarum inspiciendis insistere? spectare Romam, supremam illam Nationum arcem, quam magnus Hospes impleuisti. castra Ducis nostrâ ætate celeberrimi Spinolæ admirari, in quibus artis Tuæ militaris singulare specimen posuisti, & ostendisti, candore Ducis inuitatus, quid in magnis ingenijs, & absoluto munitionum situ corrigere possis? Borysthenem adire, ad cuius ripas vniuersa Moschorum Barbaries Tuis genibus affusa seruitutem iurauit, cùm libertatem dares? Quam mihi facundiam, rerum gestarum felicitate aspirarent, vel earundem magnitudine eriperent campi, Tyram vltra latè porrecti, qui Tuos sudores, & Asiæ penê totius sangui-

ſanguinem à *Tua* manu hauſerunt? cùm Oſmanus Orientis totius Imperator, Tuo Numini victima cecidit, & capite depoſito Virtutem cæſus adorauit, quam viuus timebat? *Ea* verò, quæ domi in Luce Patriæ egiſti, infinita plané cùm ſint, atq; innumera, meam mihi obtrudunt infantiam. Quis enim ſingula vel hac breuitate percurreret, prudentiæ, roboris, felicitatis *Tuæ* monumenta? Vota Gentium, Regniq́; huius æſtimare, quæ *Te* ſceptris admouerunt, & lugenti adhuc Purpuram ac Coronam iniecerunt, quàm difficile atq́; arduum eſt? Quis gloriæ miracula citato Orationis curſu perſequatur, & ſe non ſubitò in primo dicendi limine referat in gradum, ſi intueatur, non ſocias tantùm & fæderatas terras, ſed hoſtes quoquæ in vnam, eamq́; rectam *Tuorum* factorum venerationem conſpiraſſe? An enim *Tibi* inuitus in *Triumphum* Guſtauus vitam non poſuit, & fictam ſcenico nomine exuit *Sueciam*, ne inte-

 ger po-

ger potentiæ Tuæ titulus, in consortio dignitatis, aliena mendacia haberet? Tuæ fortitudini Barbarus seruiuit Moschus, cùm Sacro sanctam palabundus calcauit fæderis religionem, & per funesta in arces finitimas periuria cōscendit. Vel hoc ipso satis amplum militaris Tuæ peritiæ, ac roboris dedit testimonium, qui melioribus diffisus consilijs, præuenire potius fraude, ac scelere voluit, quàm in aduersum vires suas experimentum differre. Tunc funestum in vicinas ceruices ac terras ferrũ intulit, cùm Te liberæ Polonorum Manus Regali auro occupabant. Quid verò ad tam infaustum nuncium subitò non moliebaris! Distulisses, si per Te stetisset, decus sceptri, vt clauam eriges, nisi subditorum desideria, aureum Te prius, sibiq; amabilem in Regali Maiestate quàm ferreum hostiq; difficilem in bellico puluere admirari maluissent. Quoties optasti longa Comitiorum spatia breuiori cursu præterire,
consi-

consilia in angustum cogere, securitatẽ in fines deferre, ad omnes honoris primi fructum destinare? Audiebas immanem hostium furorem, Nationum diuersarum delectu varium, ingenio subdolum, perfidiâ celebrem, numero militum & armorum opulentum, sedere ad Smolenscum, fossis circuire, continuo ligatis ductu castris stringere. Intelligebas subterraneis dolis turres subrui, eijci puluere nitrato muros, agi vineas, scalas admoueri, parua arcis immensæ præsidia perpetuis laboribus ac vigilijs fatigari. Tanta periculorum mole prorsus concidisset magnorum animus Jmperatorum, Tuus assurrexit, & Te Regno huic cælitùs concessum probauit, vt pulcherrimam rebus afflictis ac dubijs fortunam porrigeres præsens, absens mitteres. Jncredibile enim, & ad aurium illecebras confictum videretur, tam ingens Prouinciæ propugnaculum à paucis contrà frequentes Hostium legiones seruatum, nisi Tua

auſpicia noſſemus. Tuæ felicitatis erat opus, quod ſtarent mænia, ruerent Aduerſarij, milites ſola tui aduentus expectatione viuentes, corporum atq; animorum vigorem retinerent. Jta poſtquam aduerſis ac bellorum tempeſtate fluctuantem Rempub: tractare cæpiſti, ijs quoque ſpes ſalutis affulſit certiſſima, qui ne auram quidem ducebant liberam, niſi quam Hoſtes ſuæ fiduciâ victoriæ, & terroribus imbutam tranſmiſiſſent: Et verò, cúm Te in Patriæ gremio detineret multa vndiq; impendens neceſſitas, & primæ ſubditorum preces, quibus tuæ conſulebant dignitati, amoris inuitamentum non tuliſti. Mouerunt Te calamitates miſerorum, quarum ſenſus maior Te tangit, poſtquam ſingulos cum Sceptro in manus, cum Coronâ in cogitationes admiſiſti. Didiceras ab Aureo Pomo, quod in ſolenni datur inauguratione, ad Te pertinuiſſe, vt Tuæ Fortunæ præmium ac dulcedo ad omnes perueniret. Summis

ergo itineribus properasti, vt securitate præsentiæ pericula dissipares: nec sic tamen absens, cùm abesses. *S*ustinuit interea tuos successus Vicaria Tuæ imperterritæ fortitudinis Mens, quæ Tuam præsentiam vbiq; circumtulit, Quò magis autem Barbari agere prædas, & in vicina euagari prohibebantur, eò pertinaciùs, in illo militari otio, Arcis Principis excidium agitabant. In hoc fortissimum munimentum, adductarum versutia Nationum incumbebat, innumeræ sudabant operæ, omnium pendebant animi: ignari, quod tuis rebus militarent. Nam postquam in hæc campestris meditationis opera, & validissima difficultatum erectarum artificia semel hostis decidisti, subitò nudati propugnaculis montes, tuum tibi Smolenscum retexêre. Anni penè totius laborem dies vna ita sustulit, vt viæ vndique laterum starent apertæ, neq; tot anfractus vallorum, & tumuli loricis emuniti tutam amplius præberent stati-

 onem.

onem. Jn vna omnes cesserunt castra soli, omnia se portare secum rati, quod pedes ad corpora auehenda superessent. Hoc quoq; Clementiæ tuæ debent, quòd cum cælo transegeris, ne Victoriam sanguine Hostium cruentares. Ostendisti eâ Te pietate esse, vt ad vincendi securitatem voluntate tantùm opus habeas: eâ prudentiâ; vt dispersos sub vnum extremæ Sortis ictum colligere possis. Neq; verò hæc Diuinæ opis benignitas in otium cecidit Tuum, & fidem conatu ac occupatione militari absolutam. Non supplicibus eam duntaxat in partes tuas aduocasti palmis, sed ferro etiam inuitasti. Jlla enim multum pretij habent vota, quæ, quod petunt, faciunt. Exordia pugnandi, quæ precum ardor promouet, pro consummatione Victoriæ Superi metiuntur. Quanquam etiam ita præsens in ipso prælij feruore Tibi aderat Numen, cùm latè sterneres Hostes, & erectas adires per cadauera moles, vt militum gladij

iam

iam in ipſis aduerſariorum caſtris triumpharent. Perfeciſſes igneæ alacritatis conſtantiâ, Tuarum virium impetum, niſi manus ad placandos rebellibus Diuos tranſtuliſſes. Propè ipſa tibi diſplicebat Victoria, quód peſſimé obſtinati, benè oblatam ſalutem impetrare nollent. Quia tamen ſeruare volebas, idcircò, cùm memoria graſſantis in ceruicibus cædis, ſomnum non permitteret feſſis, & alacres nihilominus ad fugam faceret, Tuis votis debent. Nox obſcura & illunis erat, cùm relictis abirent impedimentis; & ſidera ipſa cælo profuga teſtabantur palàm, quod violati fœderis conuincerent fugientes. Suſpenſis ac cautis veſtigijs Sebinum verſus lentè viam periclitabantur, & ſic tamen properabant, neq; tuam fàllebant vigilantiam, ante quam omnia diluceſcunt. In errorem dari potuiſſent, niſi ad vnum fortitudinis tuæ experimentum vniuerſos pergere maluiſſes. Dies ſequentes cauſam inſoliti timoris,

faciem castrorum, rerum copiam sub aspectum posuêre. Quis hic lætitiam militum explicet, quorum periculis pietas tua consuluit, vt in opulentam prædam otiosi venirent? Gloriam tuam voce tumultuosâ differebat Exercitus, & in vrbes publicæ hilaritatis decus porrigebatur. Celebrabant alij Martiam illam Iulij Cæsaris celeritatem in *Te* gloriosiùs effulsisse, cùi ignotæ prioribus seculis machinæ moras vincendi non facerent. Mirabantur impedita aggeribus loca, implicata fossis, æreis insessa tubis, armis instrata, tuo conatui facile patuisse, &, quod paucis contigit ante Te Jmperatoribus, vniuersos perijsse vno vincente. Alij amicam cum Deo consuetudinem efferebant, quod expiare *Tuarum* fines prouinciarum sacrilegio Hostium posses, & speratus alienis Castris succedere habitator. Talibus fremebant cohortes præconijs, & nemo erat, cui vltrices Furiæ, quæ perduelles œstro eiecerunt, non elicerent

futuri

futuri exitûs auguria. Diſtrahebatur interea diues penu in omnes. Ferrearum acerui pilarum, bellica ad vſum ſupellex, curules baliſtæ publicum referebantur. Cùm plurima cæteros recrearent, Tu ad tuos, quos diuturna obſidio afflixerat, quorum armis, vitæ, animis inuolutum conſtitit Smolenſeum, conceſſiſti. Et verò magnum, ac verum Principum ornamẽtum ſunt ſeruati Ciues. Hos morti eripere, reddere Patriæ, clariſſimas inter ſemper habitum Coronas Quidni ergo & illi tui amænitatate vultus ac ſucceſſu excitati, quaſi ad vitam è ruderibus exſilirent? cur ſe non effunderent in pomeria, vt Tuâ præſentiâ maximæ Arcis vaſtitas impleretur. Tum primùm periculorum voluptas in geſtus corporis emicuit, & ſigna lætitiæ, quam guſtata ærumnarum patientia commouerat, in indicem frontis ſerenitatem exierunt. Mænia ipſa, quæ aſſidua pugnandi contumacia ſolo æquauerat, ad Tanti Ho-

 ſpitis

ſpitis aduentum ſurgere videbantur, & in Muralem coire Tæniam, vt integro Vindicem ſuum atq; Patronum coronarent ambitu. Æreæ machinæ, quæ furibundo aſſueuerant fragori ac cædibus, in gratulabundos explicuêre vim clamores, & lætitiam conſpirantibus in plauſum flammis accendebant. Vtrinque gratus eras, & quia REX veniſti, & quia Liberator. Jlli de Te vires aſſiduitate operis fractas reparabant, & iã ſe recipiebant, quia Te viderunt: Tu in illis amaſti inauditam, & apud poſteros æſtimandam animi magnitudinem, quæ ſeruitutem, in illa arcta obſidione horrebat, & ingenui ſemper, quia *Tui* iuris erat. Jnuicta pectora, quæ Spartæ murum feciſſetis, & circum nudas Thebas generoſiùs ad virilem tubarum vocem ſurrexiſſetis, quàm rupes poſt Amphionis Lyram reptauerunt. Vos illibatus Liberæ Gentis ſanguis, Numantinam reddidiſtis Orbi in exemplum virtutem Tam enim immoto ſtetiſtis contra pe-

ricula

ricula ſemper gradu, vt oculos veſtros & vocem ſuſtinere, plenum opus fuerit aleæ & terroris. Eam inuicem ſuſcepiſtis viuendi legem, ne vnum ſuperſtitem haberet immanitas, quem ſeruitute violaret. Nomina pactionis, fœderis, pacis, tam ignota vobis erant, vt in obliuionem abiuiſſe viderentur. Hoc itaq; fortitudinis prodigio effeciſtis, vt & immortalitas res veſtras præclare geſtas receperit intra gloriam, & Regia Liberalitas præmijs honorauerit ampliſſimis. Plura licet, quàm optabatis, acceperitis, ipſe tamen magnanimus Princeps, munus erat præſtantiſſimum. Vt enim illum aliquando reciperetis, viuere voluiſtis. Quidquid aliud in mercedem venit, ipſius erat authoramẽtum gratiæ & ſignum rei expetitæ. Te igitur conuenio REX Inuictiſſime, qui poſtquam milites ſpolijs oblæſſos, Tuo aduentu ac Victoriâ refeciſti, nihil aliud mente agitabas, quám vt fortunam proſequerere. Commodùm autem ceciderat,

derat, vt bellum in compendium mitteretur. Exercitus tantus, quantus summis stipendijs domi & foris, maria vltra, & per alienas quærebatur Ditiones, in cumulo iam erat. In punctum omnes vnum transiuere, & fecerant virium summam. Sic quoq; futuri difficiles, quod & à tergo vniuersa iaceret Moschouia in subsidium, & ipsi à fronte imminerent. At exercitus, quem ducebas, vt vi ac animo valido & inconcusso anteibat, ita numero erat exiguus, & comparationem in censu non admittebat. Quid hic aliud gereres, quàm quod posteri suspiciant, & ante Te non legerunt? Ratus è vicino rem agendam esse, & in vltimum conatum recentes vires intendendas, Moschouiam inter, & latissima Hostium castra, Exercitum minorem, neq; sic tamen totum posuisti. Milites deinde in latera explicari, montes insideri, erigi munitiones. Tanta hæc in opus ibant celeritate, vt obsidio priùs steterit, quam sen-

ſentiretur. Quis hoc tandem, in conſilium afferre ſine temeritatis vitio auderet, quod cum ſumma prudentia ex arcanis militiæ præceptis peregiſti? Certé tantâm ingenii & audaciæ, ſcriptorum aſſentatio, cui quidlibet comminiſci promptum eſt, non habuit, vt literarum monumentis illigaret, quod feciſti. Jmperatoribus Parentes dabant è cælo, imputabant immortalitatem, diuinam affingebant conditionem: hoc addere non potuerunt, ne aliquando inter fabulas eſſet, quod Virtus Tua in lucem debuit eniti ſtatim verum. Trito illi calle incedant, qui alieno ſe regunt ſucceſſu, & ad veterum exempla, velut infantes ad fulcra appoſiti, gradus primos tentant. Tu operum tantum iam Orbi dediſti, vt Te poſſis imitari. Circumfuſa olim Tuis caſtris Aſia, pluribus cohortibus prope, quam viros ſub ſignis numerabas, circùm Te excubabat. Vires non Ottomanici Imperij, ſed humani generis videri poterant. Ji cùm ſe

in ter-

in terrarum .libertate esse putarent, tenebantur. Abire non poterant, nisi rogassent. Quodsi legem à Te accepêre ingentia variarum Gentium nomina, quid aduersi hic ominareris, vbi vrgebas? Robur Moschouiæ circumstabas; sed ipsam obsedisse putabaris, quæ tam longo ad apparatum dato spatio, lacertos in susidium mouere non poterat. Partem, in quam sanguis ac vigor omnis fluxerat, pressisti; quid nisi torpor vrbibus, velut membris, incumberet? Vocem quoq; in aures obsessorum extendere non poterant. Si quæ mittebatur, languore suo peribat, aut à Tuis intercepta intelligebatur. Hoc effeceras, vt in alieno àêre vacillantes, sua non haberent alloquia. Silebat vniuersum Jmperium, vt Tu loquerêre. Terra nihil illis dabat ampliùs, quàm quod mòrtuis solet. Fossas illi vocabant; sepulchra erant, tam incerta hospitum, & Tuis addicta nutibus, vt eiectura infidos, & parricidis æquales facilè videcentur.

rentur. Eieçerunt poſtea, cùm magnitudo ſceleris maturuit, & colorem ſepultorum induerunt. Sed ad hæc veniam iterum, cùm prius Tuos in hoſtico progreſſus fuero contemplatus. Nam poſtquam iam denſis omnia firmaſti munitionibus & propugnaculis, partem exercitûs in Moſchouiam deſtinaſti, vt circa reliquorum Matrem oppidorum luctaretur. Fama rerum geſtarum præceſſerat, & omnia trepidabant, quaſi militum manus ſæuiret. Ædes deſertæ, Lares patrij relicti, omnia aperta, nouos illecebrâ annonæ ac opum inuitabant hoſpîtes. Colligebantur ad totius ſeditionis caput plurimi, & ſui ſtipatione formidinem denſabant. Pleroſq; tam intenta rapuit fuga, quaſi extra Solem armis qrærendi eſſent. Cæteri, qui fiduciam rebus ſuis fingebant, finitimis carceribus magis, quàm arcibus ſeſe includebant, ne ſtragem ſentirent, an ne viderent? omnia enim ſic luctuoſum faciebant ſpectaculum, vt

oculi

oculi bellorum incendio grassante ac fumo irritati sponte lacrymarentur. Quidquid virium erat in hoste, circa præcordia imaginarij Ducis palpitabat; nec fas erat ad leuandos miseros, tantùmq; animam trahentes excurrere. Quidquid relictum fuisset, pro alieno haberi poterat. Proximis itaq; strage ingenti correptis, contagio quædam mali in extremis finibus sentiebatur. Tu hæc inter, Sehinum, qui opulento inuitata aut decepta impendio, variarum Gentium robora secum habebat, virum iam militandi veterem, retinebas. Quis centrum esse, quod insederat, Tuis militaribus in circularem lineam euolutis copiîs credidisset, nisi duxisset religioni, ordinem ac situm turbare motu? Istâ egebat quiete ætas profligata annis, & ingenio pertinaci. Reliquisti spatium, quo vastus experiri periculum poterat exercitus, & pectoribus viam quærere, Otium maluit, & prælijs circa nidum ludere, quàm bello

moliri

moliri liberatem. Sciebat enim Tuæ Virtutis conscius, ibi quoq; iter obstructum esse, vbi munimenta nulla starent, sed Tu esse poteras. Cogitatio hæc in hoste prudens fugam disuasit, ne dubio fortunæ passu in cædem pergeret: retinuit a publico maximarum duello terrarum, ne citiùs semel periret, quâm optabat. Amplissimum verò fortitudinis Tuæ testimonium erat, quòd quem forti militum cinctu strinxeras, ad prælia, quoties vellet, solueres. Et quidem laborabat ille, conflictibus milites suos euentilare, ne otia languor virium & tabes sequeretur; sed cùm videret densam stragem, grauius malum, incurri, consilio supersedit. Intelligebat diuerticulis hic pugnandi & desultoriâ militiâ, tempus cum clade duci, non exitum parari. Quærendi itaq; erant, & admotis viribus è subterraneis lustris eruendi. Sæpiùs propè sunt armis lacessiti, quàm territi, & quod solum ad arctissimam deerat adhuc obsidionem, hostiles portæ cæso-

tæ cæſorum mole corporum claudebantur. Ita pro Te iacebant mortui, qui contra Te viui ſtabant. Vidiſſes non ſemel expugnatos omnes, niſi temporis ratio pro Te certare incepiſſet. Brumalis horror, infeſtus niuibus turbo, gelu intractabile, terræ rigor, crudæ tempeſtates hoſtem preſſêre. Cælum Tibi militabat, coniurata in auxilium elementa aduerſarios terris proſcribebant. Nam vt Tuorum alacritati nihil aſperum eſſet, á Te vno omnes calebant; illi tremuli, frigore dubium, an metu? malè tecti, ad paucos focos in quibus ignis, veluti ſacer, ad vſum bellicum vigilabat, hærebant. Conſuetudo tamē cæli fecit, vt dura mens contra inſanam äëris intemperiem [illegible]uè obniteretur. E glacie, è niuib[illegible] è Marpeſijs propè ſunt effoſſi cautibus, & iniurias ferre non didicerunt, ſed ſciunt. Quemadmodum tamen aqua frigore concreta hiat, & rumpitur nimiâ hyemis aſperitate, & ponderis impatiens

latè

latè ſtridet; ita diuturnitas malorum, aſſiduitatem tolerandi maiore, ſenſu afflixit. Cæduis prohibebantur ſyluis, aberant fomenta gelu peruſtis; & inde morbi ac funera. In Tuis Caſtris ècontra verna quaſi ridebat hilaritas. Vigor corporum, flos virium, animi pugnæ ardentes faciem temporis mutauerunt. Quis enim tam impos ſui fuiſſet, quem tua ad ferendum non accendiſſet conſtantia? Quis non arſiſſet à frigore, quod ſponte in exemplum admittebas? Iniuriæ cæli, quæ in te cadebant, admirabili clementiâ agebant in milites, &, quaſi ab attactu naturam depoſuiſſent, inflammabant. Ignea mens niuibus alebatur, feruebat á proximo latere ferrum, & algor ille Septemtrionis ingens, rabiesq; ventorum, animum rigore non edomabat. Et defuiſſet ſané incitamentum laudis, fatalis calamitatum ſcopulus, tuus aſpectus ita fuit incitandi potens, vt Themiſtocli Miltiades, Hercules Theſeo. Et hic tamen gloriæ ſtimu-

ſtimulus abeſſe Te præſẽte non poterat, qui omnia in immortalitatis curã conuertis,& eripis lãguori, in quẽ ex vicino agis. Arx amæna & Regalibus inſtructa cõmodis, hoſpitiũ oſtẽdebat trãquillũ; inuitabat, vt æſtiua ab hybernis diſtingueres, aliquid etiã ſolitis detraheres laboribus. Sed tã incitatus inerat animo feruor, vt in illo horrẽdo tẽpeſtatis habitu, delicatã fouere nolueris cogitationem. Quia Te obiectabat exercitus frigore adſtrictus, cùm ãhelitu circùm ora concreto, & ſolutis de ſuper in niues nubibus caneſceret, iam non tantùm ad Patriæ ſalutem, ſed ad imitandi quoq; voluptatem, patientiæ de Te exhibebas ſpectaculũ. Eant nunc, qui cumulatiſſimum Principum munus aſſerunt, Conſilia & Imperium, duas quaſi manus, quibus Regna ſeruantur vel vindicantur. Te virtus propè inter Commilitones habet. Jpſe facis quod iubes, non iuſſurus, niſi tibi gerendi impoſuiſſes neceſſitatem, Cæteros addixiſti operi-
bus

bus certis perficiendis ſecreuiſti digni-
tates officijs, ætates ac merita immuni-
tatibus: vnus diſcrimen noſſe noluiſti,
peregiſti omnia. Bellicorum munerũ
Compendium ac Summa dici potes.
Illuſtris es Imperio & Labore, & partes
Fortunæ confudiſti. Legiones etiam-
num cum admiratione ſpectant terræ
regionem, quæ à tuo ingenio pulcher-
rimam Caſtrorum accepit ſpeciem &
pugnæ locum; arbores, quæ quieſcentẽ
ſenſerunt, montes quos excubitor obe-
quitabas, aut inuadebas pugnator: ijſq;
ſudorum Tuorum veſtigijs ad bellicas
laudes commouentur. Nemo in poſte-
rum ignauus ac degener terris illis inſi-
ſtet, quæ à Tuo excellenti ſtudio geni-
um quendam hauſerunt fortitudinis.
Eijciet profanos, locus Tuà virtute con-
ſecratus. Antiochia id, neſcio quâ Dei
lege habet, vt Mahometis Sectatores
diu inter viuos non ſinat: cur á magno
Hoſpite Seueria parem non acceperit
felicitatem? In te itaq; refero, REX
Inui-

Inuictissime, quòd ad tuum aduentum hostes terris excedere cæperunt. Pugnæ primùm infelices, metus deinde, afflixerunt omnes. Accessit fames & latè omnes sequaci corripuit contagione, effecitq; vt nemo suã vitã optare potuerit, qui Tuã Victoriã simul non esuriret. Qui cadebant, sibi imputabant, quod eandem Tecum terram calcarent. Nouerat aër suum Principem, & singulari sese impendebat omnibus discrimine, vt *Tui* vitam ducerent, illi haurirent mortem. Eiecta ab vsu hominum stomachis ingerebant, feles, canes, & quidquid horremus; & discebant in symbolo fidelitatis, quod rodebant, pænam perfidiæ. Atq; ita magnum cædis compendium dextris tuorum euenit, cùm Aduersarij in suorum cadaueribus tumulandis fatigarentur, quos Vltio in ipso sceleris loco oppressit. Multa hic mihi dicenda essent dictu tristia, ad quæ subeunda coëgisti contumaces, si liceret Triumphales Tuas

aures

aures rebus funestioribus diu tenere.
Lætum illud potiùs ac ingens tuæ gloriæ monumentum commemorabo, quòd plurimis prælijs, cædibus frequentibus perfeceris, vt hostibus placeres. Qui enim rebus suis meliùs consultum voluerunt, sese castris suis eripiebāt, accedebāt Tuis. Sua tibi vulnera vendebant, tanquam corporibus eorum tui gladij incidissent illecebram transfugiendi, & primâ Sacramenti reuerentiam, Iam cohortibus immixti, novum susceperunt certamen, vt Victoribus sedulitate pugnandi coæquentur, & quibus artibus hostes erant, amici sint Hæc est Imperatoris Inuicti gloria, quoddam in animos gerere Imperium. Nam qui corpora vinculis, aut carcere obligata tenent, in cogitationes nihil iuris habent, liberas, fræni nescias, sui & rerum Dominas. Qui mentem nobilissimam hominis partem, attraxêre in obsequium diuinam imitantur potestatem. Effecisti itaq; rem omnibus posteris memoran-

morandam, cúm ijdem, qui te metuebant, diligunt. Cæteros in latebris, ac teterrimo malornm ergastulo Fortuna retinuit, vt pereundi maturitas cumulo afflictorum aucta properaret. Erant enim iam clara illius vndiq; argumenta, Bello multa inepta corpora, languor virium, lue inducta tentoria. Tormenta quandoq; horrendum mugiebant, esse adhuc qui viueret. Ferreæ veró pilæ innoxio circùm corpora ictu cadebant, quasi ad hoc mitterentur, vt futuri dominij rigorem obsequio, ac reuerenti allapsu præuenirent. Rapidissimum interim properantis necessitatis cursum frequenti incursione iuuisti. Nudatum propugnatoribus vallum, turbatæ casæ, excursiones impeditæ. Globi creberrime emissi, aut in fossâ parentabant latentibus, aut patentia certis ictibus in vias castrorum effundebant corpora. Habebant, quo viuerent, si auxissent barbariem. Cùm ita omnia cædibus miscerentur, & mi-

les affi-

les assiduo circùm Castra penderet o-
pere, moriendi pertinacia inundatione
sanguinis intepuit. Coegisti inferis de-
uotos, vt viuere mallent. Itaq; preci-
bus, ac frontibus in terram ruentibus,
velut si impudentiam violatæ religionis
damnarent, cruentum tuarum Victori-
arum successum ad Clementiam reuo-
carunt, Eius te nouerant indolis, vt Vi-
ctor Animorum, dici gloriosius cense-
res. Inciderunt in mite pectus, & votis
facile cedere, Donasti vitam, quam e-
ripere poteras. Indulsisti fortissimis tu-
orum dexteris, vt iacentes spectarent,
quos gladijs non deposuerunt. Et hoc
ipsum Victoriæ lætitiam auxit, quòd tu-
orum pericula nolueris. Hac arte inte-
gram Tibi addixisti Gloriam, Conser-
uare victos, ita Tuum est, vt, quod o-
mnes vitæ munus acceperunt, à Te vno
dari potuerit. Ex omnibus animi or-
namentis seligunt cæteri Principes cer-
ta laudum præsidia, quibus sua facta
vulgo eximant: &, ne ex singulis pauca

admodum delibaſſe, videantur, in vnius hærent incremento. Qui omnium concentu irent per ora hominum, pauci extitêre omninò. Quemadmodum enim, Diuinæ propè, & non humanæ mentis eſt opus, blandam amæniſſimarum virtutum faciem, rigore cæterarum non efferare: ita difficile eſt, ſic in vno apparere ſingulas, vt in communi omnium commercio quibuſdam præclariùs effulgentibus, aliæ non obſcurentur. Tibi hæc præclariſſima gloriæ concordia contigit, vt nullum inumbres alterius boni confinio ſplendorem. Fortis es & mitis: conſtans & exorabilis: terres & allicis; eâdem manu pacem in patria foues, bellum in hoſticum exportaſti; gladio cepiſti hoſtes, clementiâ conſeruaſti. Omnia tam conſpicua ſunt, & victis admiranda, vt dum ad pondus, & primam partium ambitionem Virtutes Tuas vocare non poſſunt, omnes ex æquo prædicent. Laudant Te animi ac virium plenum, immotum,

imper-

imperterritum, quoties vincis. benignum ac facilem, poſtquam viciſti His generoſæ mentis inſtrumentis Tuus magis ſucceſſus inclaruit. Nam ferro cauta ſæpé eripit fuga, trepidos, fallunt perſequentis diligentiam latebræ, vis animo reſumpta vincentes moratur. Clementia verò ita certa eſt Victoriæ, vt, quem gladius præterit, illa vincendum ſuſcipiat. Fuêre aliquando, qui, vt non Victori, ſed neceſſitati ſe ceſſiſſe oſtenderent, dedère poſthumam ê vultibus tabidis proteruiam, & viuentem in ipsâ morte iram reliquère: ferali hoc habitu teſtati, hoſtes ſe ad inferos ire. Credebant, ſe pleni triumphi ſolatium erepturos, ſi vltima fata exciperent à fauore, & contumaci vultu adhuc aſpectum ſauciarent. Et licet hæc non voluntate cadentis æſtimanda ſint, ſed eius, qui gloriæ ſuæ litat: pulcherrimũ tamen habetur felicitatis integræ teſtimonium, ſi ab omni parte, beata ſit Victoria, & non maſculâ tantùm ſtra-

ge, ſed parſimoniâ quoq; ſanguinis commendetur. His Tu REX Inuictiſſime, iuiſti in gloriam itineribus. Jta enim partitus es numero & apparatu instructum hoſtilem Exercitum, vt magnam ſuſceperis excidendam ferro multitudinem, quæ ſuo flagitio indurerat: non pauciores autem dimiſeris, qui beneficio euadere Tuo cladem maluêre. O Tuam non fortitudinem magis, quàm benignitatem prædicandam? Pectus roboris conſcientiâ firmum, & plenum pietate in afflictos effudiſti, ne eos calamitate extremâ conficeres, qui, niſi per te viuerent, viuere non poſſent. Acceperunt leges, quas in Patriâ ſuâ ſervarent, & liberi eſſent, ex genio legitimi Principis, â ſeruitute cæteris obſequendi. Hoc enim verò ſingulare fuit tuæ prudentiæ miraculum, cùm eò rem deduxiſti, vt è præſcripto tuo, Sacrilegæ Reipublicæ obſequelam negarent. Oneratos etiam armis abire voluiſti, baiulos potiùs quam milites, vt referrent

rent ad ſuos damnatæ pænam audaciæ. Nam cùm vti non poſſent, ita tulêre conditionem, quaſi manus præciderentur. Et ſic quoq; clemens eras ac mali prouidus; ne incumberent dolori, quoties ferrum inutile ad latus hærens, aut humeris innixum, Victoriam exprobraret. Egregiè autem feciſti, vt abeuntes non ſolùm armis alligares ad erroris ſui pænitentiam, ſed potiſſimam quoq; partem deriperes. Ad Triumphum enim virtutis Tuæ pertinebat, humanitatem potentia commendare, & oſtendere, quod, quæ dediſti indulgenter, negare potuiſti. Tantum autem in poteſtatem redactum eſt æris ac ferri, vt æſtimare non poſſint, qui viderunt. Hoſtium certè eſt iudicium, quod extera ingenia in damna terrarum acuère, ſatis fuiſſe milliariæ Arci diruendæ, extorquendæ Prouinciæ, Regnis vnà ruina inuoluendis. Non improbabant fiduciam, qui ſingula conſpexêre. Inter plurimas molis admirandæ machinas,

oblongi ſunt tubi quidam, & æqualiter teretes, quorum ambitus ab vna parte, ad ſuſtinendum primum erumpentis ignis impetum, groſſior, in prodigioſam longitudinem excurrit. Prioribus temporibus naſcentis adhuc, & in conſuetudinem euntis operis vſus erat perquàm rarus, nunc licet vbiq; terrarum non infrequens habeatur, magnitudo tamen hic adeò auxit admirationem, vt niſi eſſent, exire in opus non poſſe viderentur. Nomina ipſa immane quid ſtrepunt, & quaſi iam audirentur, fulmineum in vocabulis explicant horrorem. Quid memorem ea, quæ vel in longum, ad maius ſpatium ſuperandum, extenſa iacent bellica tormenta, vel in arctiorem formam contracta capaciore hiatu ſurſum aperiuntur, vt in ſublime globos aliaq; obturamenta flammis eluctantibus, noceant? Prætereo reliqua ænearum fiſtularum portenta, & quidquid magni Imperij opes, in vſum belli annis multis effuderunt.

Tui

Tui gratiâ tantum videntur conſecuta pondus, vt grauatè ferrent, ſi reducerentur. Tibi iam accendunt ſublucente flammâ noctes in triumphum, in plauſum mugiunt, in perniciem hoſtium tonitrua ac cæleſtes minas æmulantur. Neq; enim decet, vt ſileant Victoriam, quam cum ſenſu quodam excepêre: aut perfidiam ictibus non exprobrent, cui inuité ancillabantur. aut tumultuoſo non excutiant impulſu finibùs terrarum Barbaros, cùm obſequijs Tuis acceſſerunt. Et opportunè hic ego in eorum incidi memoriam, cùm ad apicem brumalis Tui laboris, obſidioniſq; conſummationem mea feſtinat Oratio. Iucundius enim eſt, & ad gloriæ Tuæ maieſtatem auguſtius, ſpectare ipſas potius Legiones ſupplices, è carcere, quem æterna erexerant obſtinatione, prodeuntes. Ibant illæ ex funeſtâ ſuarum calamitatum ſede, velut ab inferis extractæ, neſciæ quid agerent potius, gauderentnè, quòd in vitam renaſceren-

scerentur? an quererentur, quòd oculos magnæ luci non assuetos, in publicum Victoris Principis, atq; spectantium Procerum theatrum essent expositurae? Lucta profectò animorum, si quæ vnquam, extitit grauissima, & colores variorum affectuum indices in vultu confligebant, nunc hilaritate campum occupante, nunc pudore instabili metus suos velut in aciem explicante. Horam ignominiæ fatalem præceperant cogitatione, ludibria polluti fœderis, vultus lætos partium, longum per hostium oculos iter. Ad maciem & vultum, vt dicunt, Hippocraticum, cui diuturna obsidio supremum pene vitæ diem impresserat, accessit Caudinæ pactionis memoria, aut similitudo, extrema ærumnarum appendix. Reuocasset illa propè postliminió ad famem, nisi viuere & Victorem cogitassent. Tanta enim est Tuarum æstimatio ac gloria Victoriarum, vt pretium habeant, quæ à Tua manu veniunt calamitates.

tates. Vulnerum ſuorum negligens eſt, quiſquis in Tuum gladium, Orbis domitorem, animo declinauit. Pleriq; Vmbris erant ſimiles; ad illorum tamen vicem, qui læta mærentes ſimulant, parem feſto aſpectum plauſui accepêre, ne triumphalibus oculis horrorem ſpectandum inferrent. Vniuerſi porrò in ordines digeſti certos, ad Auguſta vſq; Regiæ Tuæ Maieſtatis genua, infeſtos inter vultus, & triumphum ſpirantes ibant, lucis faſtidium ſuperabant eundi neceſſitate, formam omnis luctûs extemporali lætitiâ tegebant. Vexilla, quæ ſuper capita Hoſtium fulſère, ſub pedes Tuos ſternebãtur, quòd malè in perfidiam duxiſſent. Referri tamen iuſſa, poſtquam Victoriam ſenſerunt, & fiduciam ſub plantis contraxerunt veniendi in manus. Vidiſti tunc REX Potentiſſime, tot illius terræ Palatinos, Duces, Proceres, & omnium Anteſignanum Sehinum, ad tuos nutus procidiſſe, frontem rupto iureiurando

attritam ad inferros propè detulisse, pe-
ctus sceleris conscium ex more gentis, sacrilegij commonuisse. Iuit quoq; sub triste iugum, Signum ac Nomen Viri, qui ficte dignitatis scenam diu iam in voce præferebat; cùm interim omnes ingentem pudoris molem ex alto animo cierent, tanquam ferret iam ceruice pedes. Quid hic aliud facerent nobilissimi terrarum Ciues tuarum, quám lætitiâ in cœlum irent, felicem exitum gratularentur, de futuris victorijs Numen compellarent. Quem boni huius communio non afficeret, si res vitæ inopes, spiritum gestiendi à Te acceperunt? An enim tempora, quæ, vt hostem prælijs fractum morâ penitùs; cōminuerent, rigorem quendam Martium admiserunt, ad Tuum successum eâdem hilaritate non plaudunt, quâ præcipitem liberali cæde fugam antea risêre? Borysthenem ipsum insolenti meatu ferocem Boreale constrinxerat gelu, quasi eo fine, vt eunte in duritiem

aquâ

aquâ ſubſiſteret, dum contumacia vincendi ſubſideret, in hoſtibus. Jdcirco quamprimùm deditionem ſenſit, velut ſi lætitia glaciem laxaret, aluei impatiens in cornua exceſſit, nuncias Tuæ Victoriæ aquas terris ac mari infuſurus. Ibit porrò optatiſſima hæc belli proſperitas in ora poſterorum, terrorem Nominis Tui per Regna circumferet, Victorias promulgabit. Serpentinæ Laureæ in immortalitatem, in nouos pullulabunt Triumphos. id Deo agente, vt Regni Tui æuum per palmas eat, & nunquam niſi Inuictus audias. Pulcherrima eius rei iam ſuſpeximus argumenta. Quid enim eſt recens hæc Tuæ gubernationis ætas, quàm continuus quidam Victoriarum textus? Pauci tot laudibus longos Imperij finiuerunt annos, vt Tu primum cœpiſti. Dies æquauerunt fælices pugnæ; numero præliorum ſtant paria Trophæa. Aſpexiſti ereptas Barbaris Aquilas, captiuos abductos, exciſas ciuitates. Cùm Moſcos

per-

persequeris, Turcas Scythasq; fusos accepisti. Torrens quidam Fortunæ Tibi demolitur Gentes, properat Victorias. Virtus Tua magnorum operum molitrix, cui iam vices omnes ambiguæ sortis obsecundare docuisti, omnia Tibi subicit. Jlla Te ex intimo sinu pacis & solij complexu, ad pacandos limites abripit semper, atq; impellit. Jlla non consilijs modò optimis, sed armis quoq; in aduersas partes detonat. Jlla post Castra nuper adempta, postremam Belli totius procellam in vniuersam effudit Moscouiam. Nimirum hic est inoffensus veræ gloriæ cursus, & Diuinitatis cuiusdam continuus vigor, perpetuo ferri ad magna motu, rem inclinatam in præceps vrgere. Hostem armat, suum quisquis ferrum breui silentio componit. Cunctatio alienas erigit ruinas, & violentiores suscitat tempestates. Vt enim corpora, quæ diuturna agitauit ægritudo, quiete conualescunt, ita inquietæ bellicis æstibus Terræ, ad robur sese

pristi-

pristinum, morâ pacis recipiunt. Jlle itaq: omnes boni Jmperatoris partes abundè peregit qui eodem impetu infirmas conficit vires, quo incolumes ac vegetas lacerauit. Annibal certè magnam suis làudibus aspersit labem, quòd Victor, hæsitatione perire soleret, ijs clade, suâ vincentibus; qui cecidissent. Cúm Cannensem Victoriam stuperet; amisit Jtaliam. Magnus cæteris erat dotibus, & iudicio potissimum in æstimationem militaris rei intento. Fuisset ille æuo hoc, dicendorum arbiter Jmperatorum, Te profectò magnos inter Heroes primum celebrasset, in quo omnia, eminent bellicæ scientiæ ornamenta. Non enim satis esse iudicauisti amplitudini pectoris Tui tantâ sedere in Victoriâ. Secutus es animum Tuum, cui omnia se fata, impendunt. Transcendisti constantissimè attritum belli limen, fluentibus campis minimè retardatus, qui, cadente hyeme, palustri similes cæno, vestigia euntium admittebant.

bant. Nihil erat toto itineris tractu lubricum, in quo tua fortitudo nutaret: nihil difficile, quod ardor militum non euinceret. Sequebantur generoſam mentem corpora robuſta, ſolida, læta, vno hoc mæſta, quod adhuc properarent. Alis tanta egebat celeritas, quantam cogitatione conceperant. Neq; ſic tamen lenta fuit profectio, quæ ſubitum hoſtibus attonitis, & maximarum rerum expectatione pendentibus terrorem præmiſit, &, cúm perfecta fuiſſet, miſcuit cædibus. Hic demùm eò me loci video conſtitutum, vt verba rebus geſtis non poſſim paria reperire. Hæc eſt miſera Oratorum conditio, quód meritis creſcentibus nequeant pariter attollere dictionem. Si magnitudo operis æſtimanda eſt, repit omnis facundia, quantumuis altiſſimo glorietur faſtigio. Quid igitur mirum, ſi, cùm ad exitum propero Tuæ in Moſcouiâ felicitatis, ipſe quid potius, & quâ ratione diſſeram, ſubdubitem. Mirernè velocitatem,

tatem,

tatem, quòd plurimæ eodem tempore munitiones tempeſtatem belli exceperint, agri populationem, oppida vaſtitatem, tota hoſtilis Regio metum ac trepidationem? an ſucceſſum, quòd trophæis terram impleueris, ſigna ſæpius oblata calcaueris, Victorias numeraueris prælijs, ſupplices conſpexeris Proceres, qui procurſum armorum deprecabâtur? an verò immortalem Tuæ prudentiæ gloriam, ac animi magnitudinem, quòd ita paci ineundæ impenderis alloquia, ne otium bello interueniret? Videbas eam belli eſſe optimam feſtinationem, quæ conſilia factis promoueret, & vrgeret victorijs diſcordes ſenſus ad exitum. Multos temperata ſpe & fæderis ſimulatione diſceptatio, planè hærentes in cauſâ, oſcitanteſq; conſopiuit. Habent hoc ignauæ induciarum moræ, vt, cùm velut faſcino, confabulatione motum armorum intercipiunt, non hoſtes modò diuturnitate reparatos, quaſi ſubitum fulmen,

nil ta-

nil tale opinantibus obijciant, sed languore etiam victrices copias atterant. Attentus igitur semper ac vigil, ne lenitas improuisam parturiret audaciam, & iustæ iræ placamenta in perfidiam reuoluerentur, hostilia manu regebas consilia. Et erat hoc grande momentum, non modò juris debito possessionem eripere, sed Victorijs quoq́, dubitantes cogere. Nihil enim volebas, quod ferro extorquere non posses; eo discrimine, quòd facultatis maior semper apud Te sit latitudo, quàm cupiditatis. Nam moderatio, & plenus Te ipso animus metam ponit desiderijs: at verò fortitudo: & generosa magnificæ mentis inductio, ne Orbe quidem hoc definitur. Ista cogitatio Hostes serio ac rigido Tuæ potestatis examine solicitos euertit. Infractum Tuum animum per successus ferri, cùm diu multùmq; spectarent, auctoritati Tuæ cedere maluerunt, & iustitiæ partes inire, quàmt nudis certare odijs. Quid Tuæ

For-

Fortunæ negarent, quam facis? Cur varijs diu fluctuarent sententijs, aduersus quos districtam in manibus habes felicitatem? Ereptam quocirca reposuerunt Seueriam, terrarum spatijs amplissimam, ciuitatum copiâ opulentam, crebris instructam arcibus, vt de Tuo obsequium facerent potiùs, quàm obstinatis pectoribus ruinam augerent. Oppresserint licet fæcunditatem illius, direptiones frequentes, & pugnantium decursus, longè tamen fertilissima videtur, postquam gladijs exculta pacem protulit florentissimam. Pulcherrima est vbertas, cùm Terræ, quas ferro putasti, hostili rigasti cruore, victricibus plantis exculcasti, crescunt in decus Regni, & perennem incolis securitatem germinant. Existimauêre Antiqui Numen quoddam eo nomine maximé beatum, quòd ambulantis vestigia facili incremento flores, quasi pedibus plantati, sequerentur. Quid ad hanc dicerent prosperitatem, cùm progressus Tui

expli-

explicantur in palmas, efflorescunt in coronas, funduntur in trophæa, & latissimas terras Triumphis, velut Lauris, consitas, cæteris adijciunt Prouincijs? Pulchrum profectò ac memorabile facinus. Quis enim sperare potuit Seueriam, quæ prioribus temporibus per breuia raptabatur fœdera, & alternis discerpebatur viribus, perpetuâ lege firmari potuisse atq; retineri? Vota ad hanc expectationem, & tàm remotæ Fiduciæ aram deerant. SIGISMVNDVS Pater Tuus eam Hostibus etiam eripuit; sed spem, quâ vnâ calamitates solamur, reliquit. Protulit eius possessione limites; sed securitatem non addidit perpetuam. Damnauit ius, quod iniquis armis fecerant; sed quoties vellent, potuit agi de nouo causa, & bellici strepitu fori tentari successus. At Tu eò rem deduxisti, vt, & desperationem eius iurauerint, & de non repetendâ legem tulerint. Magnificum erat, illam Barbaris eripere; quid quandam addere qua-

re quasi æternitatem? Gloriosum occupatam præsidijs retinere; quid concordiæ excubijs? Propulsare pericula armis, illustre atq; speciosum; quid togæ ostentatione? Itaq; tuti quietiq; viuent incolæ, apud quos ne metus quidē atq; amittendi formido remansit. Recreabūtur pacis quadam quasi immortalitate, exactæ tranquillitatis imaginem venerabuntur, nihil, quod respectandum sit sibi ac posteris, pertimescent, securi Diuorum puluinaria frequentabunt, quorum ope Tua stetit felicitas. Omnes Te Rege beatos ducent dies, & totam scient secundarum rerum ferre prosperitatem. O magnum optatissimæ fundatorem pacis! ô publicæ quietis Patronum, & Instauratorem Pâtriæ! O magnificum opus, quod inter innumeras gestientium populorum manus feretur ad vitam semper, & eripi laudationi non poterit, quod solers oculis gratitudo perpetim exhibebit. Quid hac esse potest Victoriâ gloriosius,

in qua,

in qua, ſingulari temperamento, iuſta Ira, & manſuetudo vincit ac triumphat? quæ occupatam Prouinciam ſubditis, latiſſimum Moſcouiæ Imperium quietis Vicinis impleuit? Meritò itaq; Fama veris rumoribus fæcunda, Tuam vbiq; euulgat gloriam, vocibus in Scythicas vſq; ac Gotticas vrbes reſonantibus, & mentes Hoſtium triſtes lætâ confundentibus imagine fælicitatis. Hæc enim eſt Tuæ Virtutis magnitudo, vt ibi Te ponere poſſit, quò nuncium Tuorum ſucceſſuum præmiſit. I Fortunatiſſime Regum, quò Tua Te fortitudo optimis probata ſemper auſpicijs ac euentu, quó Jura Regnorum, & publicæ ſalutis vocat neceſſitas. Neſcit quieſcere tam feſtinata vincendi maturitas, quæ vnius anni flexu portentoſas afflixit vires, euertit conatus, terras ademit. Quid mora nō efficiet, ſi facilis ac expedita belli celeritas, omnia ad veteres Reipublicæ leges, auctoritate armorum ac imperio reuocauit? Deieciſti iam

Aquilas,

Aquilas, quas audacia & roboris æstimatio alto volatu in ſublime extulit; quid ſupereſt, niſi vt Ottomanicum calces Cœlum, & Lunam exeſo lumine mutilam, ad deliquium ſui compellas? Vt leges vagis feras Scythis, quas domi ſeruent? Tuis illi relicti ſunt viribus, vt, quod nemo hucuſq; præſtitit, optauêre tamen omnes, Tuas terras ignorent, dediſcant in finitimis municipijs ferro graſſari, liberam gentem opprimere ſeruitute. Tuæ decumani hi malorum fluctus, & inundatio Prædonum reprimenda debetur fortitudini. Tandem ſubitis laceratæ excurſionibus Prouinciæ, quibus gens moribus incondita ſæpè, velut quondam diluuio, ſtragem ſuperfundit, *Te* Ductore ſeſe recipiant. Neq; enim ſine cauſa, violatis fæderibus, Thraces tota belli mole aſſurgunt, niſi vt virtutis tuæ fulmen habeat, in quorum percuſſis corporibus perēnem fundet ſecuritatem. Hoc à Te expectāt, &, quaſi iam poſſiderent, lætantur Fortuna-

tunatæ illæ terræ, quas noſter aut Hoſtilis ſanguis circumfuſus propè Inſulas effecit. Ita & nos vouemus, quotquot â Tuis ſucceſſibus pendemus, Victorijs viuimus, Triumphis recreamur.

SVPREMA

IN REGNO POLONIÆ

META HONORIS

QVAM

Jllustrissimus ac Reuerendissimus.

IOANNES LIPSKI

ARCHIEPISCOPVS GNESNENSIS

LEGATVS NATVS

REGNI PRIMAS PRIMVSQ.

PRINCEPS CONSECVTVS.

SOLIDÆ AD HONOREM CONTENTIONIS

IMMORTALE VESTIGIVM

POSTERITATI RELIQVIT.

A

Collegio Calissiensi Societatis

JESV.

ANNO D. 1639.

METAQ. feruidis
Euitata rotis,
Terrarum DOMINOS euehit ad
Deos.

Horat:

Exiguum nobis vitæ CVRRICV-
LVM Natura circumſcripſit,
immenſum gloriæ.

Cicer: pro C: Rab.

AD
JLLVSTRISSIMVM
AC REVERENDISSIMVM
DOMINVM,

D. IOANNEM LIPSKI

DEI GRATIA
ARCHIEPISCOPVM GNE-
SNENSEM,
LEGATVM NATVM,
REGNI POLONIÆ PRIMATEM,
PRIMVMQ; PRINCIPEM

PRÆFATIO.

M*OLESTVM est, semper vitam in-choare ILLVSTRISSIME PRIN-CEPS. Fœda hominum leuitas! Nemo suscepto munere perfungi eátenus cœpit, ut desinere nolit: nemo desijt quin desÿsse*

pœniteat. Noua in horas vitæ initia ordimur: iam victuri, nondum vivi, semper exanimes. Revera, nullius non vita spectat in crastinum. Vota ex votis ferimus. Omnia tentamus: serò nihil tenemus, & quæ modo cupimus, modo fugimus. Tam facilè optata relinquimus, quàm sectamur Adeò inter freta cupiditatum iactamur, vsqueadeò collidimur, tàm fœdè æstuamus! Omnia cupidi gustamus. Vix aliquid digeritur, fortuitò raptum: & ferè spes obuias nonnisi lingimus. Nempè animus quidlibet pertæsus, nihil non fastidiet. Et si enim humanæ cupiditati nihil satis sit, nihil tamen fastidio non sit. Nec verò satis vspiam fuerit, in quo aliquid extremum est. Quanquam Ambitionis est ingenium, fastidire omnia, eo nomine, quòd non sufficiant, quæ semel expleant odisse Equidem non fallo. Nihil homini satis est, nisi quod satis non est. Planè ad maiora nascimur. Veriùs dixi, ad vlteriora. META votorum nulla. Ab initijs ad initia redimus. Perpetuò retexímus Fata.

Diuinè

Diuinè Seneca. Omnia Hominum Negotia, ſimilia initijs, nec vita illorum magis ſeria, quam CONCEPTVS INCHOATI. *Ita penitus. Viuitur promiſſo. Speramus vt ſperemus. Cœptis ingentibus grandia pollicemur Auſa: interim nihil magnum, nihil ſeuerum, ac ne ſerium quidem in tanto apparatu. Sanè ex medulla veritatis profluxit Oraculum: Humana Negotia & Conatus, eſſe inchoatos Conceptus Toti nunquã ſumus. Quotidie vitam inchoamus. Non METAM, ſed curſum in curſu quærimus. Multi fortunato paſſu ad Honoris METAM eluctati, præfixam curriculo palmam aſſecuti, nemo ſatis exclamet VENI, quin ſtimulus cupiditatis, ſcrupulum vltra Calpen eundi obijciat. Nemo quantùmuis Celſitatem ſuam atquè Amplitudinem ſuſpexerit, ingenuè fateatur VIDI. Nemo inter Strages, Ruinas, Cædes, Excidia, Bellis iam Orbe exhauſto, receptui occinet VICI. Nemini non ſatis Gloria, Honores, Opes, Facultates, nemo ſatis Gloria, Opibus, cete-*

risq; vel animi, vel corporis Bonis vixit. Sic, cùm Ambitioni non tám iucundum sit multos post se videre, quàm graue ante se: fit, vt METAM teneamus nunquam, dum praeuenire nitimur. Atquè hic est humanae vitae cursus ILLVSTRISSIME PRINCEPS, dissimilis TVAE. Nihil in TE leuitas insolentis Fortunae, nihil lubricae rerum Vices, nihil animi inconstantia, aut Fatorum perpetuus refluxus, aut deniquè dubius & anceps Vulgi sensus peruidebat se profecturum: ac, si illud aliquid, id certè non diuturnum. Intulisti pedem ex Circo in METAM: per diuersa iactatus aliquantùm (non TVO sed illorum qui Tecum cursu conflixerunt, discrimine) solido tandem passu constitisti: an haesisti magis? Nequè enim alter Fortunae TVI Curriculi impetum ex inopinato ac velut ex insidiis, vt olim Penelope sui Vlyssei inter fauces Isthmicas ancoram intercepit. Nequicquam TIBI eiusmodi promittebas: non quòd de magnitudine meritorum Tuorum Respubl: ambigeret, sed

mode-

modeſtia TVA dubitaret. Hic demum METAM Tuorum & Votorum & Vouentium reperiſti. Quaſi iam ante præmiſſus ac promiſſus à Regni Ciuibus hoſpes in METAM, apud Aquilæ Nidum expectabare: quo loci Tu, Fortunaq; Tua curſum poſuiſtis, illa quod ſublimis trahere, Tu quòd aſcendere & nolles, & nequires. Stetiſti in META Spes Tuas emenſus: planè ſine metu, dum non ſine META. Plerumq; enim Spes METAM fugit: ſpem metus ſequitur. Deſijſti ancipitem Fortunæ aleam formidare, dum ſperare altiora in Regno Poloniæ deſijſti. Atq; cùm paſſim ad Summa gradum porrigat gradus, TVÆ Celſitati Honor ſatis eſt vnus: imo præterea ſatis eſt nullus. Debebatur certè Virtuti Tuæ vt ſic ſtares, qui ſic eminebas. Pleriſq; tamen finis eundi eſt, iacuiſſe, dum ad maiora meritis anhelantes, profuſo impetu turpiter à ſua ſpe deiecti iacent, quo ſtare loco debuerant. Cauiſti iam olim, nihil attingere velles, quod TVA Magnitudine non attrectares ante. Dabis itaq;

veniam ILLVSTRISSIME PRINCEPS, si tanti, tàm excelsi fastigij conum ascendenti, pedibus TVIS hanc inclinati animi consignatam paginam adsternam. An fortaßè fiat. vt hac stragula Magnitudini TVÆ subiecta altior deniq; in oculis Reipupl: appareas. Nec mirêre dicendi aut scribendi de rebus TVIS licentiam; Magnitudo TVA calamo audaciam suggeßit, vt pennam explicaret. Nempè cuilibet de TVA Celsitate loquēdi, æqualis libertas est: in qua laudanda nemo minor est, cùm TV nullis Panegyribus maior reddi poßis. Neq; ego illustrare volui splendorem TVVM, sed prodere. Nam quid ego hic guttas aliquot atramenti profudi? nisi & sic TVA lux obscuro dicendi genere temperata, faciliùs oculos intuentium subintret. Illud vnum Oratoribus, ac Poetis In TE graue admodum visum, quòd tropos non admittis. ita illustrant, vt colores non appareant. Adeò tamen pudorem posui, vt loqui præsumam: futurum adpromittens, vt præclarè gestorum vbertate, dicendi tenui-

tenuitas exæquetur. Plurima TVA non dixi, quòd frontis TVÆ verecundia, dicendo mihi interdixit. Nihil tamen hic alienum A TE, nihil pinxit vel finxit animus inclinatus, omnia TVA: quin fato quo nescio accidit, vt non à longò TVVS esset, qui scriberet. Reliquum est, VIVE, VIGE, VALE.

DIVÆ MEMORIÆ

POSTERORVM

VVLGATO VIRTVTI CVRRICVLO
I T V R I S
P E R
JMMANES TERRARVM OBIECTVS:
A D
JMMVNES TERRORVM OLYMPOS;
P E R
CONSERTOS FATORVM CVNEOS,
A D
LVBRICA PRÆMIA STADIORVM;
P E R
LACERTOSOS DISCRIMINVM OBICES
A D
PRÆLVSTRIA DECORVM IVGA;
P E R
ANHELANTES IMPETVS ÆMVLORVM
A D
PROCERAS TITVLORVM ARCES;
P E R
FVLMINANTES NIMBORVM PROCELLAS
A D
SECVRAM MORTALITATIS LAVRVM
P E R
PRORVTAM JNVIDORVM STRAGEM
A D
VNIVS PALMI INTERDVM PALMAM,
P E R
DENSOS OBIACENTVM ACERVOS
CONATVVM. AD ME-

AD
METAM HONORIS.

SVrgetis? Io ſurgite Poſteri
Intaminatæ puluere gloriæ
Per Alta Terrarum citatis
Paßibus, ingenuoſquè præter
Cliuos Honeſti! Quisquis inutili
Fœdo ſepultus ſubter & otio
Occumbis Auſu, nec vetuſtis
Laude recens tumulis Auorum
Affundis æuum: deme fluentibus
Obliuioſæ deme Acherontiæ
Ceris ſenectam. O quæ ſupinis
Facta tacent animoſa buſtis
Mœrentquè turpi ſerta ſilentio!
Prô non decoro quas cinere obſitas
Celant cicatrices! pudenda
Iam carie ſenioquè manans
Actus inertes Patrum; & Imagines
Sui verecundas, malè decolor
Ærugo lambit: nec nouarum
Semina conſeruiße Laudum
Nec Geſta retro, deterioribus
Sarcimus annis. Iam niſi fragmina
Hinc inde Magnarum relucent
Mentium, & ingenij ruinæ RA-

Rara videri. Nemo adèo vetus
Instaurat auum seriò, & infrequens
Oblita iam, factis refinxit
Decrepitæ monumenta Famæ,
Segnes creamur Fortibus, impij
Bonis, timendum non vacuo metu;
Ne magna cum pulchris Parentum
Corpora detumulemus Ausis.
Sic Nos Auorum vultibus vltima
Mundi senectus exuit, affabre
Natis redonatos? Sed ite,
Magnanimo ruitura passu
Per Posterorum Secula Posteri,
Exempla seris ite Nepotibus
Olim redorsuris parate;
Non humili geminanda Nisu
Nam Te niuoso Gloria Carpato,
Hæmumq; iuxta, ac Othryn, & inclytis
Iugis Decôrum, & fabulosis
Verticibus genuisse Pindi
Polone fertur. Succute desidem
Fractis cubantem rebus inertiam
Quisquis sub antiqui inuolucro
Sanguinis, egregios probroso

In ob-

In obſoletæ Tramite Gloriæ
Edormit Auſus, Io recentibus
Veſtigiis Magni IOANNIS,
Quà Soleis iter, & Sagittis
Inſiſte LIPSKI: quò volat incita
Virtus Decoro; donec ad vltimam
Euecta per Prærupta METAM,
Verticibus Titulorum acutis
Sediße gaudet. Quantus in edito
Intaminati prominet Arcibus
Apex Honeſti! aut qualis illas
Colla Labor poſuiße nubes
Meretur inter! Te minor audiet
Olim futuræ meßis Adoreæ
Sero renarratum Nepoti
Quadriiugo volitâße curru
Ad METAM HONORIS Te Mareoticas,
Pontemqué, & vltra differet Inſulas
Per Regna, dum formidoloſos
Rerũ Apices, humileſquè pulchro
Colles Decori præter, & inuium
Ibit volatu Gloria Caucaſum:
Nec Fata poſt, Letho daturus
Aut Cineri ſpolium caduco.

O quà

O quà reclinem Gloria in Arduo
Virtusquè fixit, sta super inclytos
Cliuosquè Terrarum, & iugosa
Laudis iter Meritis repensum

META HONORIS
SVPREMO
REGNI POLONIÆ PRINCIPI
IOANNI LIPSKI
MAGNO, CONSTANTI,
FORTVNATO
IMMORTALIS GLORIÆ
ATHLETÆ
E VOTO PATRIÆ PRÆMIA
EXSOLVENTIS
DESTINATA

ORIRI demum omni dissipata caligine, in summa Regni necessitate, atq; afflicto Religionis statu, debuisti JLLVSTRISSIME PRINCEPS: cuius tam ominato exortu, reliqua partim fœdo interitu iacentia, partim ad funestos occasus misere inclinata, Tuis deniq; nuper suspensa ab humeris, fortunato Tuæ Magnitudinis ascensu fuissent erecta. Diu TE vna omnium voce ac voto, à superis Fatisq; Respubl: postulauit, quæ Tuæ Virtuti, Fidei, Felicita-

licitatis, Publicam Regni salutem, Præsidium, Securitatem, Voueret, cuius autoritate Humana Diuinaq; his temporidus eguerunt. Stetit tam fideli spōsione suffragiorum Fortuna, ne tot tantisq; Regni & Regum calçulis obruta depressaquè, infra TVAM Magnitudinem proiecta iaceret, nisi suam molem ad TVÆ Celsitatis conspectum, tributarium Honorem meritis pensura, erexisset, Ac Fortunæ quidem non alia TVÆ virtutis æstimatio fuit quàm Patriæ; sed vtriusquè relicta pensione ad numeros merita reuocare statuisti, an apud TE par esset ratio acceptorum & datorum; cùm interim fraude ingenua fretus, moram interponeres capessendo Honori; quem reijcère, sine graui contumelia in Fortunam integrum non erat, Multò ante in amplexum ruere anhelabat Fortuna, quasi ad consecutionem TVI irritata, quam demum diuturno commitatu Seruituti TVÆ penitus obligatam, ad Publicæ Felicitatis
accessi-

accessionem adduxisti, Fortunâ cumulaturus Fortunam: ac è vestigio redditurus Patriæ, quantum illud in Te beneficij collocauisset. Postulabat verò eximia Virtutis Tvæ proceritas, vt Supremi Honoris in Republica Nidum, concordi Regni consensu, & egregia Regū voluntate, teneres aliquando; quem insigni meritorum statura omnibus numeris absoluta exæquatum tangere videbare. Subsedisti nuper modestiús inter minores Infularum Cliuos; ne cùm omnis Magnus scilicet stetisses, spes æmulas Tva penitus excluderet Magnitudo, quibus aliter non successit votum, nisi Tv cessisti. Animosa Herculis apud Illissum ignauia: ad Carceres Olympiorum volaturus, primæ contentioni injectis frenis, simulatâ animi inertiâ, solo accubuit; donec viribus exaggeratis velut expergefactus, fortissimus Cursor gloriæ, tertio passu sui Curriculi, METAM à tergo reliquit. Præuolare Tuæ Magnitudinis molem non erat

ingen-

ingentis operæ, si desultoria contentione ad Arcem Honesti eniti voluisses: Magnitudine saltum supplere maluisti; ne quem virtutis passum desultorius Ambitus in partes suas vendicaret, Vulgatâ Magnis mentibus areâ, per densos aceruos meritorum, ad METAM eluctandum arbitratus es: ne ad inconstantis Fortunæ salire cognationem, sed immortali lucta, magnos in Maîorum Actus, posthumas Ætates vná Tecum erigere videreris. Virtutem non Patriam queror; seriùs Te quàm erat iustum, aut futurum speraret Respubl: ad Regni Aram & Supremi Honoris NIDVM euasisse: Tva Te Magnitudo tardauit. Plerumq; altæ moles ignauos tulerunt impetus. Regnum suspicatus Romulus ambiri, eiecit humanis, qui saltu pedum mænia circumuenta superauit; adeóq; vna illa clade, toto Orbe, cuius imperio fruiturus erat, exturbauit; quòd Vrbi Remus insultauisset. Ineptum Fata censuerunt Regem, qui saliret, Neq; hic

Magnitudini Tuæ obiectam ignauiam ad consequendos veræ virtutis fructus interpreteris, quos in dignitate semper fuisse sitos, rectè iudicàrunt Sapientes: cùm longè mâgis expedito cursu ad Honesti rationes contendisses, quã cæteri cupiditate nescio qua scelerum misera funestaq; compulsi, in morum vitæq; corruptelam feruntur. Ea Te celeritate, meritis affixum erigebas, ne vltra merita Celsitatem Tuam attolleres, si fortasse Fortunæ leuitate correptus, relictis infra meritis, ad Nidum Honoris venires euectus. Inhærebas merendo, cùm pleriq; prensandis Fastigijs æquo iustiùs dediti, ad lucra incũberent. Hæc sola scilicet in Te desidia videri poterat, quòd Fortunæ altam meritorum congeriem obiecisti, ne nisi vno eodemq; passu, quo merita, votorum portum tenuisset. Magnarum illa molium ingenia, ægerrimè in altum erigi. Non erat ceratis pennis Tibi conniten-dum, Maiorum exempla æmulari studuisti:

duisti: quorum amplissima vestigia, non angustos saltus apud Te destinares. Sciebas, proceras mentes, & ingentes animos, quicquam, nisi ex composito ac graui passu audere, vel moliri, humiles Animas etiam in periodo salire. Saltum illis non inuideres: quorum aliter institutos cursus, putâras præuolandos, nisi ad contrectandos Honores subsilirent. Abstinuisti ipse, ne aliquam suspicionem Tvi pareres præuertendi: si per assuetudinem insolescentis Fortunæ, ad præmia in Republ: proposita saltum festinares. Nemo magnus aut in benè merendo serius. Fortunæ gesticulator fuit. Epirotarum nemo sanus salijt. Contemptu præuenisti, quà præuenturam Ambitionem opinareris: nec in ijs præcurrendus, quæ ingenua fronte spreta, magnanimitati posthaberes. dum priùs relinquis contempta, quám pleriq; consequuntur. Scilicet METAM non palmam collineare natus, prædam illis relinquendam putauisti, quibus victoriam cre-

am ereptam contemptis ſpolijs redimeres. Neq; mirabar vnquam præmia ad illos tranſiiſſe, quos in Tvis grandibus veſtigijs fluitantes, operiri debuiſti apud lauream, quam non decocto ac depleto puluere, iam tum deperirent. Nemo quidem Regni Ciuium erat, qui vel inuidiâ vel æmulatione, acerrimam Tvi celeritatem benè merendi de Patria interceptam vellet, cæteròqui tanto maiori pernicitate, fractis omnis areæ repagulis, per prorutam Fatorum ſtragem per confertiſſimos obſtantis Fortunæ conatus, ad METAM immortalitatis excurriſſes: non ignarus magna flumina aggerum obiectu diſtenta, ad impetum, & ferociam inundationis irritari. Jllud de Virtutis Tuæ curriculo ad conſequendam gloriam longè expeditiſſimo, iure optimo dicendum erat: nihil vſpiam extitiſſe eiuſmodi, quod Tvam Magnitudinem, vaſto impetu ad ſumma colluctantem, ab honeſto virtutis & gloriæ curſu reuocare poſſet, quem

ab incu-

nabulis, omnia summa & honesta, suo iuri destinârant vindicandum; vt non immeritò cæteris commodatam, Tibi innatam dignitatem fuisse intelligam; cuius primordia quemadmodum insignem virtutis speciem perseferre, ita spem felicibus initijs innutritam polliceri videbantur. Tantum aberat vt obicem fortissimus Honesti Athleta formidares, quin adeò mira quadam Fatorum conspiratione, omnia impedita, & ardua, quæ calcares, quasi Tvo fortunato excursu depressa, in planum redirent: atq; ad Tva vestigia omnem difficultatem virtuti obijci solitam, seræ posteritati explanarent. Franguntur aduersa, vt plana fiant, deijciuntur obstantia, iaceant: neq; hæc nisi steterint, obstitisse, nec illa, fracta aduersitate, repugnare valuerunt. Omnem impetum Fortuna Tvo conatui elocauisset, si non solidæ contentionis vestigio, sed volucris aleæ ambiguo volatu, animi Tvi studia, in altissimum Regni fastigium

proue-

prouehere contendisses; verùm vbi Tecvm Magnitudinem Tvam penitiùs expendis, missa Fortunæ leuitate, quod animi Tvi molem deceret, non quod volubilis cupiditatis inconstantia gerundum postularet, præstitisti. Nempe: tutiùs se grandia volutant, quam volant. Atq; cùm ille cursus rerum Tvarvm fuissent; de cuius celeritate omnia suspicari Fortuna, credidisse voluit nihil: ita demum actum est, vt Fortunæ ipsius expectationem vicisses; dum Tvis humeris in Apicem Regni euecta, Tuæ Magnitudinis incremeto creuit: quæ dubio procul iaceret minor, nisi virtutis Tvæ uehiculo tracta, in Arcem Honoris adducta fuisset: vt enim vmbra, figuram corporis imitatur; ita Fortunæ status ad staturam Fortium variat; ad perpetua vicissitudine, situm vclubilem refingit: humili quidem pectore reposita, de sua maiestate, non nihil remittit; egregiè verò suam tenuitatem instaurat, si quando illam, manu Fortium accidat

contrectari. Magnitudo Tva, & Grauitas JLLVSTRISSIME PRINCEPS, Fortunam extulit: quemadmodum ampla & oneraria nauis, pelagi vndam in altum errigere consueuit. Stetisti; atq; adeò omnem Regni Apicem in hoc vno complexus, summa omnia, Tuo & Tuorum auspicio feliciter obsedisti, velut vno passu occupata; ne per ambages inuidæ Sortis iactareris, sed altero pede ad Maiorem DIVI HONORIS Aram, ab Atrijs Regum, insignes progressus, omni spe, quia & Fortunâ consumpta, expleuisses. Neq; priùs Nidum Aquilæ fas erat accessisse, quàm Augustum PER Aquilarum, Regni, & Imperij, VLADISLAVM, & RENATAM, ad connubialem Regalis consortij Nidum, pronubus inuitasses Orator. Nouus Mercurius qui Tædas præferebas. Olim Pelopidam, simulacrum aquilæ effinxisse legimus; quæ Hymænis linguam, fulmineis vnguibus præstrictam teneret: nesciuit malè præsaga Antiquitas,

futurum fuisse, aliquando, qui dicendo Aquilas coniugaret Omnipotens quiddam est Eloquentia Tva, Senator Regni amplissime: quæ non vnã Periclis Græciam, sed Regna, ac Imperia longè latèquè peruagata, attica dicendi vbertate permiscuit: cùm Avstriacis Jagellones solidiore cognationis contextu irretitos, ac veluti aureâ catenâ verborum vinctos, in triumphum agnati sanguinis ducendos, fortissimè obfirmauit. Non alia præda tàm eloquens aucupium decuit; nec, adeò diuitem prædam, nisi tàm disertum rete cepisset. Tacebit Pyrrhus Cyneam, non ferro, sed oratione hostes triumphantē, iactantiæ moram non habiturus, cùm Orbis totius pleno ore loquetur posteritas, non vrbes subiugatas, non hostium fractam, aut contusam ferociam, non immanitatem barbarorum edomitam: verùm Reginas, in deditionem Regalis consortij, summa Tva, ac pænè diuina vi dicendi, pertrahi potuisse: adeoq;

Rhe-

Rhenum, Albim, Odram, Danubium, Oceanum triumphatos; postqam A VSTRIÆ Fluuios, in VLADISLAI maritàlem accessionem fluere, persuasisti. Sciet Europa, tanta TE, & tàm mira dicendi strenuitate valuisse, quæ persuaderet pudori. Potuit tam insignis fandi copia, quæcunq; Fortuna placuisset impetranda, aures VLADISLAI semper æquas meritis periclitari, sinè repulsæ periculo; haud temeré adpromittens fore, non segniter in postulata concessurum, cui sua oratione impetrauit, id, quod in summis vtraq; Maiestas reputaret: noluisti, ne in Tua causa, quam publica, magis disertus fuisses, aut venalem eloquentiam cum Democrate habuisse viderere, qui dicendi affluentiam, lucri opulentiâ monuit metiendiam. Noueras Honesta sine censu nobilius vendi, æquius parari quam emi. Et verò cum ab ore multorum de Tua eloquentia, grauissimus hic manauisset sermo; non ad strepitus forènses,

renſes, ſed ad Regum, ac Principum conſilia lucubranda natam, facilé illa de Te ſuſpicio, pleriſq; inuidenda, ab ore Reipubl: in animos Ciuium profecta eſt, ſummos Honores vltrò peroraturos pro Te, apud Patriam, vel ea ſola commendatione, quòd in dicendo ſummus & eſſes & haberis. Doluit tamen grauiſſimè, ac vehementer angebatur Reſpubl: tam diuturno tempore, Eloquētiam Tvam à Te ſolo vel contemptam, vel ignoratam cuius operâ, in concilianda Regum attentione in perſuadendis Tuis votis optatiſq;, & rectè nolles & ſapientiſſimè neſcires vti. Scilicet, inæſtimabilis Eloquentia Tva fuerit, quam nulla penſione mercedis, æſtimari voluiſti. Meminerunt Magni Regū Manes, inuſitatam Europæ dicendi aciem. quâ pro pullatis Regni Roſtris, in Obitu SIGISMVNDI III, & CONSTANTIÆ, indubitatò acturus fuiſti, niſi ante Orationem, magno animi dolore, ex vtriuſq; Maieſtatis Funere,

grauissimé acceptus, ad alios dicendi Prouinciam transtulisses: veritus, ne in publico Patriæ singultu, truncata, & obluctantia luctui verba temerè extruderes; cui scribendi copiam lachrymæ fecerunt, linguâ interdixerunt. Fecissent tamen Superi! vt in communi Poloniæ luctu, in summa omnium expectatione, loquereris. vicisti expectationem Patriæ dum taceres: sciebas neminem, de tanta, illa scilicet, Maiestate dignius locuturum fuisse, quàm si tacuisset; præsertim in ea dicendi libertate, & copia, quâm & VLADISLAVS, & natura faciebant. Cùm verò, propè centum Oratores Orbis misisset, qui lugenti Reipublicæ solatio forent, nihil satis ad solatium fuit; quamdiu in Serenissimo Regum rogo, mæror ac luctus atrati fumarent. TVA demum expectabatur Oratio: ita enim futurum credidit Polonia, incredibili vi Eloquétiæ TVÆ, ad vitam Reges reuocandos; nisi immortales fuissent, Nempé, non

alia Fa-

alia Fatorum ſanctione tacendum Tibimet indixeras, quam vt collecto pectore, quaſi recenti ſpiritu, apud FERDINANDVM perorares: neq; aliter, tantum & tam acre Eloquentiæ certamen inter Æſchinem ac Demoſthenem dirempturus fuit Epaminondas, niſi alter ad funereas faces, alter ad connubiales Tædas, loqueretur: vterquè ſtrenuus, felix vterquè, ille, quia ad Sceptra, Regum Funera, magna dicendi contentione cupijt ſuſcitanda: hic, quòd SIGISMVNDI ſtirpe ad VLADISLAVM reuocata, SIGISMVNDVM ad vitam ſuſcitauit. Sciet Poſteritas, (quanquam non ſine magnis impenſis gratiarum) à JOANNE LIPSKI, gente Ladicio, grandes Regni, & Jmperij Aquilas, ad vnum Nidum, imò ad vnum caput impulſas: tandemque, ſerò licet credetis Poſteri, extra fabulam Orpheos reperiri potuiſſe, qui Flumina, ad connubia dicendo pellexerunt. TIBI JLLVSTRISSIME PRINCEPS Polonia debebit

VLADISLAOS, CASIMIROS, SIGISMVNDOS, qui ex tanto, tam Augusto Aquilarum connubio, pullulabunt. ita fiet, vt ad nouas Regum inaugurationes, noua recordatione posterorum, memoria Tva efflorescat. Plané in Te demum, post Ossolinios, Sarmatiæ Eloquentiam Imperium agnouit vberrimè: sed ineptam semper ad dicendum Roma putauisset Arcton; nec iniuria, quæ linguam congelâtam circumferret, nisi & Tv Sarmatiæ Eloquentiam, Imperio persuasisses. Jtaq; totius Imperij obtutum in Te abstulisti, dum Tuâ Eloquentiâ defixum hæreret, Tv pro VLADISLAO apud FERDINANDVM, an pro Te peroraret apud VLADISLAVM Imperator: eum Te prorsus in susceptâ Legatione gessisti, vt Imperium dubitaret, ad functiones eiusmodi Fortuna Te nasci voluisset: soluit dubitationem euentus, dum JOANNEM LIPSKI, Legatvm Natvm Regni Poloniæ esse, palam Europâ est: vt id à natura profe-

ctum in Te videatur, quod in cæteros à Fortuna. Prudens Patria, publicum Europæ suffragium, de suscepti muneris perfunctione, reposcebat priùs, quàm sacer Regni Legatus creareris. Respondisti strenuè Reipubl: quæ TVAM operã in illa orbis frequentia, in densa Imperij concione, in amplissimo Europæ theatro, pertentauit: atq; consecutus es, vt nulla sui parte, TVA Legatio desiderari posset, præter, quam REX Regnũquè, in aduentu RENATÆ positam cupiissent. Multa mihi de Virtutis TVÆ contentione dicenda supererant PRINCEPS JLLVSTRISSIME, nisi nescius non essem, omnia iam ante, quæ narrando persequi cogitarem, ab eius ore recensita, quam TVÆ Virtutis, ac contentionis testem locupletissimam, in Rempubl: attulisses. verbo dicam (quanquam maior numerus apud TE gestorum, quam mihi verborum,) omnis Athletici cursus, diu multumquè ad immortalitatem incumbentis, tot

rerum à TE præclarè, geſtarum, quæ vel Tuâ modeſtiâ inuelatæ, vel aliorum inuidiâ viderentur obſcuratæ, legationem illam, accuratam fuiſſe epitomen. Egregiè obliuioni Poſterorum, conſultum veniſti; dum hoc vno curſu memorato, reliqua à TE præſtita, poſthumæ Ætates ad memoriam reuocabunt: excurriſti vltra Patriam, cuius magnis paſſibus, non ſatis ſpatij in Patria fuiſſet: cauiſti tamen, ne, non in Patria, fálcem in meſſem Titulorum, iactam feciſſes, licet extra noualem Reipubl: fortes auſus ſeuiſti,: alienum abs TE quidlibet arbitratus, quod non Patria contuliſſet. Nemo rectè, ſuum Honorem ſcripſit, qui nec Patriæ fuit. Redijſti, ſumma cum omnium voluptate in Patriam, quaſi à META ad palmam: laturus præmium TVÆ functionis, quam abſolutá, non expeditam tantum, Reſpubl: fatebatur, dum TIBI tantum, nempè Supremum Honorem cenſuit deferendum fecit, vt Archipater Patriæ diceṙere, cui

Matrem

Matrem Patriæ attulisses. Etsi verò, tàm insigni laudis curriculo iam confecto, veluti omni Eloquentia apud FERDINANDVM relicta, in Republ: verecundus pro Tva causa Orator (scimus enim) taceres: perorabat interim pro Te SIGISMVNDVS & CONSTANTIA, quorum egregiam in Te voluntatem, nisi Fata præuertissent, in altissima Regni Infula exolutam spectauisses: perorabat pro Te Alexander ille, in quo Alexandros Polonia vidisse potuit, si Alexander diutiùs Poloniam videre potuisset, atq; ego sic existimo; noluit Alexander præterite silentio apud Superos Eloquentiam Tvam, cuius auctoritate, ab ore, & sermone posteritatis suspensus, etiam in caducis partam immortalitatem recepisset, quam acerba lethi vis, præmaturo ab humanis discessu, consequi Alexandrum rebus gestis vetuit. Perorabat pro Te RENATA, relinquens testatissimum, quantùm Tibi obstricta sit, quæ animum VLADISLAI

erga ſe, primùm in TVA cauſa voluit experiri: peroraqat pro TE, apud ſe VLADISLAVS; Cœli demum Terrarumq́; vota, contra TVAM taciturnitatem conſpirârant, quin adeò, TE tacente, res TVÆ geſtæ pro TE perorabant, loquebatur Religio, flagitabat Reſpublica, monebant Fata, poſtulabat pro ſuo Alumno, Magnus ille KARNKOVVSKI, quem loqui non deſinet poſteritas, dum Eloquentiæ domicilium ab illo poſitum, aut alet Oratores, aut parturiet. Perorabat deniq; ſacer Oratorum exercitus, neq́; atratis precibus, tametſi pullatus, ſed lachrymâ elutis votis circumfuſus, plorabat veriùs, quàm implorabat. Ceſſit tantæ votorum aciei impar Cœlum, ne rueret, ſi obſtitiſſet: ceſſiſti & Tv ſemel, ne tanta vi, tantoq́; impetu Fortunæ ſemper prehendenti, ampliùs cederes: quem toties, in altum ſumma contentione protruderent Fata, donec tandem, in Apice Regni, ad Supremam Honoris METAM eluctatus, Magnus, Cóſtans,

ſtans, Fortunatus, immortalis gloriæ Athleta conſtitiſſes. Hic demum, poſt tot ſpes decoctas, tales ac tantos labores exantlatos, Celſitati Tuæ ſub mole Fortunæ reſpirandum, mihi, omni oratione maior, ingens Tua Fortuna, tacendum indixit.

INTERIM
PER MAGNOS PASSVS
PROCERÆ VIRTVTIS,
CALCATVS HONORIS CLIVVS
IMMORTALES CICATRICES
VESTIGIORVM FERET,
DVM
VENTIS FORMIDATVM,
SECVRA TVRBINIS MAGNITVDO
INVIOLATO PVLVERE,
PERENNEM OLYMPVM
ÆTERNITATI
SERVABIT.

QVA
IMMORTALIS SOLEA,
PER VESTIGATOS VVLTVS
SEMISEPVLTÆ ANTIQVITATIS,
AD MAIOREM DIVI HONORIS ARAM
MAGNIS PASSIBVS ELVCTATA,
VLLA OBLIVIONE
JMMEDICABILIA VVLNERA
ÆTERNÆ POSTERITATIS MEMORIÆ
INCVLCAVIT.

AT
QVORVM SEMIMEM-
BRES PASSVS.
MAGNARVM MENTIVM
GRAVIBVS VESTIGIIS,
DESVLTORIVS AMBITVS
ÆQVAVIT,
SANCTO SVDORI
PVLVEREM INNATANTEM,
SVPPLICI VVLTV
ADMORSA HVMO,
INDECORES LAMBITE:

DONEC

MAIORES PASSVS

JMPAR AMBIRE,
CONSERTIS FAVCIBVS,
DEGENERES MORSVS
SATIS CASTIGAVIT LIVOR.

HAC

QUOS VOLITARE MAGNOS
PER AVSVS
HORTATRIX IMPVLIT GLORIA
ARASQ. PERMVTARE ARMIS
SANCTVS FLAMMAVIT CVPIDO.

NEC nos mersa suis clarabunt bella ruinis
Nec per cruentas Bistonum maior domos
Trans Boream Pontiq; truces Aquilonibus vndas
Trans & natantem barbaro lunam freto
Ibis; Abydenas frustra est rescindere ferro
Turres, & egesto orbe fractum illidere.
Regna per & populos: Libyæ si bellat adulter
Ensis, in abacti vindicem tori manum,
Subter & incesto miscemus prælia scuto,
Jn auspicatis proditi malè mænibus,
Jte sub obscænam Rhodopē, quà vēdit amores
Suâ coëmptos clade vendibilis pudor.

Pollutæ

Pollutas contra luctari impunè Mycenas
Jmbelle, ferro quolibet septum, scelus.
Nec si Regum Apices inter componere Nidos,
Abominato simplicis tecti lare.
Fas fuerit Lechi! super & calcare tumultu
Non indecoro aulæ sequacis orbitam.
Magnorũquè penes latera alta impendimus æui.
Frustra superbis turribus Ducum super.
Si piger immeritum illecebris pellexit honorem
Qui funemtos Candor ambitus tegit
Degeneresquè togæ pictis cum Fraudibus, inter
Errant proteruos purpuræ ãcipitis procos.
O quem non solito veteres deprendere cursu
Jncessit ardor! & animi haud humile fibras
Clara verecundo Virtus incoxit Honesto
Nec immerenti Fucus illeuit Dolo!
Sed procul ingentes Atauorum surgit in Actus
Et pulchro Honesti traiicit METAM gradu.
Excurritquè palam quacunquè in fata citauit
Formidolosis immori Virtus iugis.
Præter & immunes quaßari Cycladas, audax
Calcare nimborum impulit Furor Metus.
Sæuus vbi imbelles Neptunus despicit iras,
Fractosquè subter obterit tergo Nothos.
Quàcunquè egregijs conatibus inuidus error
Altam occupatis impedit molem viris:
Aut quà præruptis inuitat, magna pacisci
Nomina, & abusquè dissitis Lechûm plagis,
Jmmanes Animos vltra Acroceraunia trusit,

Per

Per fluctuantum desides cœlo minas
Vadere Terrarum, & de sueto calle mereri
In hospitalos Fortibus Captis globos.
Seu forte antiquo virtus flammata Decoro,
Pulchro redemptã fenore in METAM volãs,
Magna per Alcidæ raptabit Olympia currus,
Laboriosum sternet & meritis iter.
At quid inoffenso stadiatum puluare campum
Calcat & auitæ curricula laudis, retro
Semisepulta gemens: dubijs in callibus hæret,
Lustrat & arenâ naufragos mersâ gradus?
Si festinata Heroum vestigia palmæ,
Detrita subter eruto situ iacent.
Sistite Posteritas: quisquis non degener olim,
Nec peieratam sanguini stirpem tulit
Hac, super Illustres pulcher Bellator Honesti
Quâ LIPSCIANÆ semita Crucis eminet,
Regnorum tumulos, magnis in passibus ibis:
Et alta retro linque Terrarum iuga.
Hac Proauis calcatum iter, & sudatus arenâ
Intaminatis Ambitu vestigijs
Non humili dereptus Honor circum auia furto,
Sic & Secures Regum, & in Trabeas Ducum
Et vestigatas SOLEIS sic ITUR ad ARAS.
Fortuna magnis passibus maior venit.

META

SVPREMO

REGNI POLONIÆ PRINCIPI

IOANNI LIPSKI

MAGNO, CONSTANTI,

FORTVNATO

IMMORTALIS GLORIÆ

ATHLETÆ

E VOTO PATRIÆ PRÆMIA

EXSOLVENTIS

DESTINATA

TAnti est PRINCEPS JLLVSTRISSIME, illvxisse aliquem in Republ: Ciuem, cuius Fortuna non vulgaribus creuit, initijs; sed cũ per turpem Posterorum, ignauiã, defluxerunt, Maiorum semitas peruagata, auitæ Virtutis ĩmortale vestigium Posteritati refinxit. Plurima ineunti ætatis TVÆ puluere, ad inuidiam, optimorum reliquisti; illud instar miraculi cùm extinctam Memnonis fabulam ad vitam, & fidem diu negatam reuocauisti. Erat hoc exortus TVI immane

prodi

prodigium, quòd omnes Tvis moribus vel eminus afflati, Augures crearentur, qui è prima ætatis Tvæ luce, maturum reliqua die ſolem, in portenſam lucem prædicerent fuiſſe abiturum. Nec dubius oraculorum Phœbus fuiſti ephebus: quin,(quod iam olim de Corintho ſparſit Antiquitas) quiſquis de Te futura portenderet, Appollini, ſub forma adoleſentis auſpicatus fuiſſe credebatur. Ita Memnonem imitatus ſi quos oriente lucis Tvæ adoleſcentia tetigiſſes, in Fatidicos, omnia de Te ſumma commutabas occenturos. Sanè non humilis iam tum,ad Auguralem Aquilarum Nidum, Patriæ auguria merebas explanare, quæ ex Te, cùm de Te; tàm benè ominato ſuſpicionum euentu, tantâ Fatorum conſtantiâ, tot non temnendi vates, diſceret commentari. Verebare tamen ſemper, ne ſtaturam animi, Fortunæ præuerteret incrementum; non ignarus, validiorem ceruicem extituram, quam grauior ætate, non eliſit moles. Multorum e-

xordia, in fædam desierunt periodum, quòd æquo maiorem lacertis Fortunam insumerent: adeoq; non segniter à suscepto deflexere contentionis cursu, vt penitus exantlati, destiterint turpiter anhelantes. Nempè, quod in magnis ausibus vsu venit, frangi, aut frangere eos oporteat, quibus per formidolosos Fortunæ obiectus ad Apices vadendum animosus calor indixit. Erat animus Tvvs audendo; sed rerum Tvarvm non ille fuit cursus, qui aggredi non expugnare cogitaret. Nunquam probauisti lacessi Fortunam, sed frangi. Satis maturatum rebus Tvis putâras, si non immaturè florerent. Nullus euentus serus fuit, qui ab efficaci consilio dimanauit. Quanquam veró, maturus sceptris regnauit, qui dignè, qualibet ætate Imperium gessit: oderas tamen Tyrios Stratones, qui ad ortum Solis, Fortunæ initia fuissent auspicati. Et licet non raró, Serenissimi Regum Vultus, indicem proijcerent vmbram, quâ per obstantes ac densos æmu-

lorum

lorum cuneos, ad nominis immortalitatem iam tum vaderes; verùm meridiē, è Regum Sereno, rebare expectandum consultiùs, quo Illustrissimè omnium, collucens, laudis ementitæ vmbras cæteris relinqueres. Jn Te primùm fraudē ingenuam, & magnanimum dolum reperit: permisisti plerosq; pænè ab exortu, in Honoris arena triumphare, quasi omnem Fortunam desperauisses, qui tā segniter primo in limine hæsitares. Nēpe, sensim se, adolescentiæ Tvæ euoluebat herba, vt tanti fructus capax videretur futura: nec Reipublicæ timendum esset, olim Te Magnæ Fortunæ succubiturum fuisse, qui ardua & aduersa, ferendo, leuia effecisti. Solida de teneris promittebas. Nondum concreta ætas, strenuè conpactos alebat spiritus. Ante vnguiculos, non minores pollicebare, passus, quàm Crvcem Soleatam decerēt; quæ seriò monebat Fata, Crvcem non, Pedum, Tvis passibus aliquando debitura. Licuit non malè ex incunabulis

augu-

augurari, futurum demum fuiſſe, vt ad ſacra ſederes Aquilarum eunabula. Ita nec in paruis modicus eras, cui tam immanem Fortunam ſponderent minima. Exercebas ætatem in ijs, quibus Rēpubl: Tibi obligares, ſubiugares Fortunam. Erumpebant non rarò igniculi, quorum indicio, longè Illuſtriſſimum nemo Te non dubitaret futurum. Seriam vel in flore, ad inconſtantiam rerum componere inſueueras frontem; quâ demum Regni turbines ad otium reuocares. Æſtimare magnitudinem Tvam nemo meliùs potuit, quâm ex initijs, niſi & hinc non mediocris conflata fuiſſet difficultas, dum prima ætatis Tvæ elementa, abſolutæ virtutis ſpeciem præſeferrent. Vetuiſti ad iniuriam Tvi, ne de Te maiora polliceri auderet, qui ſumma iam vidiſſet. Admirabile quiddam primordia Tuà viſa Princeps Jllvstrissime; atq; inſtar portenti magis, quòd raram cōſpici virtutis molem, in iuuentute oſtentabas. Credidiſſet Patria, ma-
gnarum

gnarũ mẽtiũ prodiga, iã desueta videri, redijsse, nisi Magnitudini Tvæ, modestiâ temperatum velles. Insignem Reipubl: querelam retulisti, quòd à communi Ciuium incremento discesseris, dum non solita meritorum altitudine, vsitatum hactenus benè merendi excessisti modum. Tanto studio ad summa omnia, in Rep ubl: insudabas consequenda, vt ab incude Fortunæ venisse Te putaremus. Elementa Tva fuêre illa, quibus posteritas tantò se studiosiùs imbuet, quantò ad præclarè factorum eruditionem incumbens tenacius recitabit, aut prælo immortalitatis impressa leget attentiús. Pleraq; obscura lectu videbuntur, sed parta semel de Tuis rebus existimatio, disertissimum apud posteros interpretem aget, eumq; Te fuisse docebit Apellem, qui plura ex Tuis factis intelligi, quàm legenda requiris. Pertinebat & hoc, ad egregia Virtutis Tuæ facinora illustranda, vt obscura essent. Cùm demum ætate valida, ingentia tenta-

tentamina animo volutata, manu & re agitares, ac maiores apparatus in dies congerebas, præteriti isthic exortus Tui passus, non grauatè feres, quos iam grandibus vestigijs, feliciter obtritos in meliùs refinxisti. Nequè veró laudum *Tuarum* illa mihi materiès occurrit, quæ lachrimis hostium, & funeribus, Pompeios, aut Cæsares, formidanda magis, quàm laudanda Nomina, perennitati reliquit. Magnitudine laudis, non genere, præstare bellicosum Hannibalem, leoni belluoso, & bellum â belluis ethymon vsurpauisse nõ ignorabas. Pridem iam ante animò destinâsti METAM Honoris, gloriam non odium parituram. Suos triumphos victrices oderant *Thebæ*. Rara ruinis tuta, vel diuturna proceritas stetit. Pauci inter fumantes bellorum strages, seriò claruerunt, quæ lachrimas victo & victori eliciunt sæpè. Esto verò insignem pietatis in Patriam præstitêre significationem, qui letho, salutem Reipubl: rede-
deme-

demerunt: sera tamen, post Fata, fama venit. Posthuma immortalitas, quæ morte paratur. Non defuerunt Hecto-res, qui sordidatas Ciuium cladibus a-renas, raptati ab Achille verrerent sed non satis expurgauit cladem, qui suam addidit. Poteras cruentum Grauidi Ly-cæum experiri, nisi expers non fuisses, reperiri vspiam virtutem mori nesciã, licet pulchram per vulnera non oppe-tat mortem. Retroacta Polonorum ætate, sola cruenta acies ad METAM gloriæ, Olympia fuit: Religionem, bellorum conscientia ferebat: Deûm & armorum cultus propé idem Lechis; quorum inuicti enses, Numina; cru-entæ camporum areæ, Aræ; iacentium Populorum strages, Altaria; prelia, Sa-cra. Omnia demum auspicaturi Fausta Festaqué, cum suo, vel hostium sangui-ne natantes Prouincias, in ferales victi-mas, omnipotenti ferro litandas agge-rarent. Proximum in Cælum putaue-runt iter, quà immanior clades iaceret.

Nunquã

Nunquam excelſiores, quàm vbi Regnorum funeribus effulti, *Terrarum* occaſu tollerentur. Sanè, bella ac cædes vnius olim *Sarmatiæ* viſæ ſunt fuiſſe; dum hoc fonte clades deriuatæ, Regna & Populos inundauerunt: quin penitus Caſpij & Carpathij occupauerunt Orbem, ne non totus Orbis in Sarmatiam, aut illa non in totum commeauiſſet Orbem. Fortes an crudeles Sarmatæ? iuſti certè: qui in gladiorum ſolido, de Sceptrorum æquiori Ambitu, decreuerunt; ſi quando ſanguinolentas Regnorum rixas, ferro & igni ſtrenuè caſtigauerunt, aut diremptas, aut direptas: nec malé æternas Afris cum Quirino lites, compoſuêre Gothi, dum vno ſeruitutis iugo, Romam & Carthaginem illigatas, ad æqualem virium fortudinem, in conſpectu paueſcentis Orbis reduxerunt. Neque vlla bellorum procella tantopere concuſſit Orbem, cuius ruinæ, Maiores noſtri ceruicem inclinarent. Nondum Poloni huma-

humanas adorauerunt vires, niſi quando ex acie magnanimè procumberent. Nec alias liberalius vetus Sarmatia, Vrbi Orbis ſubmiſit colla, quam vbi Visligothorum ferro rueret obtruncata. Doleo à nonnullis è vicinia, germanam veritatem inceſtari qui Jſtulam Rheno affudiſſe vectigal in ſinu Iunonis ſomniant: & verò, ni tam fœdum ater calamus reſorbet mendaciũ, eſt manus ad paginam, quæ tam inceſtum, aut eluet, aut eradet ſomnium. Meminiſſe debuerunt, Vendam immortale cadauer, Viſtulæ ſe opoſuiſſe, ne in Ritigeri libidinem Poloniam deuolueret. Semper Germanicos Polonia non timuit, ne Polonici eſſent. Nunquam ita vires habuit acciſas, vt cæſis (Cæſaribus pænè dixeram) ſuccumberet. Danubium & Iſtrum peruagatus Liuius, Viſtulæ littorà non tetigit. niſi & hoc fuerit tetigiſſe, quòd tranſiit. Quanquam & citeriores Sarmatas ita mancipauit nemo, vt ſeruirent: pleriquè

vetus

veruerunt, ne impunè sæuirent. Nemo tàm fortis contudit armis extremè, vt caderent. De fortitudine veterum Sarmatarum, illud non iniquè dixero, tantæ admirationi bella illorum fuisse, vt in fabulam apud Posteros abierint. Solus adeó per aggesta Populorum cadauera, PRINCEPS ILLVSTRISSIMES ad METAM immortalis Famæ, trucibus ingenijs olim putabatur campus.

AT nos cruento semper in æquore,
Saua, Poloni, morte adamantinum
Mercemur auum! nec refusi
Regna super, maria alta belli,
Padumquè, Scaldimquè, & fluere impigrū
In Fata Rhenum, neu malè Balthidos
Nuper reluctantes Napaas,
Neu pauidi per Acuta Ponti,
Ferro pudendos remige Bistonum
Tranemus Ausus! Sistite Martia
Pubes,

Pubes, & obstinata versis
Arma Lechi prohibete signis!
Parumnè turpi depuduit cruor
Incestus Hæmo? dum propè barbaro
Tabo remiscetur Polonus
Sanguis, Agenoreosquè ceruix
Defecta Magnorum arma super Virûm
Maritat enses? parciùs efferi
Lethi, inuerecundus Cupido
Seruat humi Populū insolentis!
Quantò minores nuper, Achaiæ
Fuêre valles? Quantus adultero
Ædon, fatigatæ ruinis
Incubuit Phrygiæ, sepulchro!
Creuêre nostris Dindyma ab ensibus;
Et ipse poßet iam capitum minor,
Si non Gelonorum pudendis
Funeribus piger institisset,
Othrys videri. Semper in ardua
Surgunt paludes Hæmoniæ iuga;
Semperquè crescentem recenti
Æmathiam cumulamus agros;
Cum busta subter, dira iacentium
Seges virescit: plus cinerum, truci

Aratur Istro: iam nefasto
Pinguia computruêre tabo
Arua, innatantis cladibus Istriæ.
Sed ô rebellem linquite Posteri
Pontum! triumphatine semper
Colla Tyræ, dubiumq; Pacis
Calcamus Hebrum frustra? & inutiles
Perdemus iras, panè adeò metu
Solo redemptas, cùm Geloni
Supplice procubuêre mento?
Non sola Magnos prælia Sarmatas,
Ferrumquè & alta cæde natantium
Strages aceruorum, cruentis
Funera conseruisse campis,
Olim futuris sera Nepotibus
Narrabit ætas: nec Rhodope super
Bellare, calcata probroso in
Sãguine, & excidia immerentũ
Proiecta Terrarum, aggerere Vrbibus
Fractis, & vni adsternere prorutum
Orbem ruinæ, & omnem in vno
Oceanum iugulare ferro
Quanta recisa cum Populis iacent
Ceruice Terra? quàm fragor vrbium

Ferro

Ferro relabentum, diremptas
Terruit in statione nubes.
Non si sepultum surgeret Ilium,
Thebaequè starent; aut Agamemnonis
Arces remolimur: tot actas
In cineres, pedicasquè lethi
Sedisse gentes, interitu suo
Vnquam reuincunt? Sed satis est mori
Olim senectam! nondum adultas
Frangere, & eruere, est triũphus
Leuis ruinas! Heu satis occubat
Thetysquè Tellusquè! Vt procul Alpium
Adinstar, erectis superba
Cladibus intumuistis auras!
Absiste campo, quisquis in Hectora,
Fatali Achilles perfuris impetu:
Et parce defessum, supina
Pace super, cecidisse ferrum.

LAchrimis isthic atram lineam duco, cùm Regum immansueta bella, in cladis libidinem memoro reuocata. Omnis Laus, in sanguine natat. Honestum nihil, quod non crùentatum. Cla-

dibus innutriti, lethalem immortalitatem, funesta Populorum cæde, parturimus. An Virtuti nonnisi belli, locus? Pleriq; Regnòrum turbines, tã crudeli armorum raptu se obterunt, vt obtruncent fœdissimè. A bellis nulla sui parte respirant, nisi quá hiantem immania terrarum vulnera plagam reduxerunt. De clade, non salute pugnatur. Vnus Orbis, clades omnium & vulnus est: nullàtenus illæsus, præter quà lœdi nisi vulnera possunt. Vitæ contemptus ambitur. Adeo reliquas Virtutis METAS, vertimus in odium. Nemo tám bonus bella gessit, vt finierit. Quæ componi vellent, nemo tàm fortis arma excussit. Nondum digesto & cõmanso vulnere novus egeritur sanguis. Nuperam cicatricem, hesternũ vulnus hausit. Quid vltra feratur vagina ferro? vitam an lethum repressuri, thoraces lucem pertæsos venditamus? Adeònè Orbi viuere non vacat? Si ad exitium, omnis METARVM Circus est, de occasu

amplius

ampliùs luctari, nihil proficit Orbem vnà omnis procumbat; tám graue ruinam nemo tenuit; tám immanem ceruicem quæ reuocet ab ictu manus, omnis humana minor erit. Finis vnius excidij, gradus est futuri. Clades oppugnat cladem, dum crastina cædes, præsentis lethi spatium præreptum sibi dolet. Planè casibus stamus, surgimus ruinis; non alia incrementi ratione magni futuri, nisi iacentium aceruis Regnorum subnixi. Atq; vtinam, in calcatum hostem subsidat ira victrix. Grauis in fata iniuria! Sexcenti cadunt dũ Regnum non capit duos. Quàm leuis bellorum merces! Scilicet nemo tantũ Regnũ tenuit, quod teneret duos. Bellorum exitus, exitia sunt. Pax demũ florebit; dum, qui seros Pacis fructus legerent defuerint. Tandem pacificæ METÆ, de cineribus prodibunt; dum metu ij caruerint, qui post fata, formidarunt nihil. Adeó ruinæ non vacabũt, donec depressius occidisse, humilius

 iacere

iacere non possint. Rediret novus Alcides, qui armis & victorijs vnam emuniat Calpen: nisi hic fuerit VLADISLAVS, nomine Quartus, rebus præclarè gestis, nemini Regum Secundus. Jlle demum Ætatem cruentam monuit, posse sine sanguine, non arescere Laurum. Serò credidimus, Pacem armis quæri; ignari hactenus, bellare Principes, an prædari æmularentur Orbem. Vnus idem Tito Liuio expunxit scrupulum dubitanti, Romanus Carthagine deiecta, an Macedo inter fumantes Asiæ ruinas, præstaret armis, dum cedentem triumphans hostem, vtriq; barbariem exprobrauit. Jllud de TE VLADISLAE POTENTISSIME extremum, non huius loci laudator: cùm Posteris Historiam manu suggeris, eo tenore calamum erudis, vt ferro acutiorem, æqua pace attenuatum temperes. Dediscere âliquando deberet Orbis tristem bellorum lanienam, nec plus haurire sanguinis, quàm salutaris

potio indigeat. Jnuidere poterat Lechia Fortunā Quirinæ Vrbis, quam Sacrorum Cinerum Lipsanothecam Magnus Hosius appellauit: sed modesta cruoris eluuio in aditu Religionis seruata, pietatem cumulauit; tantòquè sanctiorem inopiam pertulit, quantò solidiorem putauit pietatem, ab innocente, proboquè manus abstinuisse, quàm, per summam barbariem peremptis, busta non negare. Atquè illud præ reliquis terrarum non immeritò Polonia iactet, Ciues suos, primo Religionis intuitu, infractam armorum ferociam posuisse, quam tot Regnorum iugulis retusam, ac barbara sanguinis inundatione restinctam, seriùs, quàm immanis crudelitas fastiditis cladibus postularet, Græci & Romani Jmperatores posuerunt. Non tàm ad odium erat Audacis (an timidi) atrox immanitas, quòd Altaria sacrilego ense violauit polluta, quàm ad miraculum portentosa Regni Ciuium Aquilarum pietas, dum repansis,

& propè supplicibus alis, veniā euocaturæ, sacrū ac immortalem Diui Herois placauerunt cruorem. Tacendum quidem non erat tàm religiosa fuisse veterum Sarmatarum arma, vt Deos Græcîs Romanisqué pepererint, qui Sarmatiâ oriundis Herculi & Gradiuo Aras erexerunt. Sed ne longè monumenta Polonæ Religionis petam, olim iam querna Trophœa, in CRVCES Lechia commutauit; dum bellorum lucra sanguine empta, & cruenta Terrarum spolia, ac direptas Musurmannis Lunas, quòd fatali mole Patriæ impenderent, ab Altaribus suspendit. Summa profectò Religio in Diuos à Lechis præbita, qui cúm maximas Victori DEO haberent gratias, tum adeò ipsi sacri Ædium parietes manubijs onusti præ nimio triumphorum onere, proni supplicesquè, de suæ altitudinis maiestate aliquid remittebant. Qua in re plura loqui, non putaram huius paginæ institutum ILLVSTRISSIME PRINCEPS, præter, quàm

quàm vt errorem expungerem veterum, qui extra Martis arenam, nullam, Honesti METAM aduerterent. Quare excussa armorum feritate,

QVIBVS
AVT EXVI, AVT ABIRE
LACEDÆMON EDIXIT
SVRGITE AD METAM POSTERI.
QVIS QVIS
IGNAVVS ANTIQVI SANGVINIS HERES
SVPINOS EDORMIS AVSVS:
AVT MAGNOS ACCINGE
PASSVS,
ET PAREM TANTO SANGVINI INDVE
MENTEM;
AVT DIVENDE CERAS.
EATVR,
QVACVNQ; ANIMOSVS
CITAVIT ARDOR, QVA

QVA
FORTES SPEMQ.
METVMQ:
FERENDO DOMANT,
EXTRA OCCVLTOS CUNICULOSÆ
AMBITIONIS MEATVS,
SEMIRVTIS AVORVM CALLIBVS
PALAM IMMORI:
AC
REFVSVM AVITI NOMINIS
OCEANVM,
PERTVSO ÆTATIS GVRGITE
PROPE IAM DEPLETVM,
RECENTI INVNDARE FAMA,
ET NOVAM PRÆCLARE GESTORVM
IMPLVERE DILVVIEM;
ALTVMQVE
SVPER ACHILLIS SVDOREM
AD PENINSVLAM BONÆ SPEI
INSTRVCTA CLASSE,
INGEN-

INGENTIBVS VELA ANIMI
IMPELLERE CONATIBVS,
ET CANDIDATAS ÆSTVANTIS
AMBITVS SPUMAS,
TRIPLICI PECTORIS RVERE ÆRE;
VASTOQUE NATATV,
STAGNANTES ADOREIS
AD FRANGERE CIRCOS:
DEMVM ALTO CALCE GLOMERATAS
OBLATRANTI A TERGO LIVORI
REIECTARE ARENAS.

META HONORIS
SVPREMO
REGNI POLONIÆ PRINCIPI
IOANNI LIPSKI
MAGNO, CONSTANTI, FORTVNATO
IMMORTALIS GLORIÆ ATHLETÆ
E VOTO PATRIÆ PRÆMIA EXSOLVENTIS
DESTINATA

REdijsse ad TE Biuium Herculis video, PRINCEPS ILLVSTRISSIME; cùm ad manus TVAS CRVCEM & SOLEAM intueor. Trahebantur in diuersa, prima ætatis TVÆ elementa. Armis SOLEA, CRVX Aris indolem inuitabat. Non leuis lucta Fortitudini cum Religione, de TVA iuuentute intercessit. Defecturam fuisse ad partes SOLEAE credidissem, nisi CRVX SOLEAM certamine superaret, adeòq; etiamnum ouans

ouans, ſuperſtaret victæ. Aris, non armis tantùm naſcimur, etſi Lechi; pulchro vtriuſquè ſanguinis cōnubio, Belli ac Religionis, Fortes & Pij Aquilarum Nepotes. Non ſolus chalybs, nec ſola dextera, quantumuis bello feruida, Numina dabunt. Nec ſolæ SOLEÆ, aut SAGITTÆ, omnem nominis immortalitatem ad Poſteros tranſmiſerunt. Vna demum, per ſtratas bellorum ruinas, ad METAS, Fortitudini reſtabit Appia; ſi nobiles Proauorum Ceras, à Martis ferocia, mutuamur auſpicatas. Sanè egregijs Fortium incurſibus, turpiſſimè vacarent METÆ, ſi omnes honeſtæ vitæ curſus, bellorum immanitas deperiret. Timendum ſine ſuſpicione putarem, ne inter fatales Inanium Circos, Mortalitas ouaret? vbi, & Orbis perpetua armorum æmulatione, ſui incertus, alterna peroſus Sceptra, ad immobile Nihilum defeciſſet. Turpe eſt, ita vitæ rationem inſtituere, quaſi ad macellum viuas. Etſi verò ita ſe rerum Vices permiſcent,

miſcent, vt ſuis ruinis fœdiſſimè obtritus Orbis, iam truncam Europem, iam Aſiam ſeminecem, multas deniq; ſui partes, funeſta putatione mutilatas, propemodùm ſine iugulis circumferat. tanto nihiloſeciùs, parcior ferri vſus á ſingulis mortalium ſeruandus erit, quātò acerbiùs, ſinguli toto paſſu, ad Regnorum periodos conniſi, ferrum pectore, aut pectora ferro induerunt. Nec ferrum in ſolas cædes nâtum, nec nos in funera, animum ſuperſtitem Fatis exempturi. Non ſumus ignari, è Nido Aquilarum creuîſſe Lechiam; earum tamen, quæ non tantùm ſontes Populorum noxas fulminarent, quin adeò raptam indolem iuuentutis, Diuorum menſis, Aris ſcilicet deſtinarent. Non ſolo cruento æquore ad immortalitatem enatare nati, ſed pulchro Religionis conſortio bellis admixto, memoriam ad Nepotes transfuſuri ſumus. Præclarè ſuam temeritatem immortalibus Gentis Tvæ meritis, apud Poſteros excuſauit

cusauit Fortuna, non sine prudenti præsagio, *SOLEAS* & CRVCES ijs tributas; qui, quà Bello, quà Religione fuissent conspicui extituri. Aras in METAM statuisti, iam tum collineandam, cùm literis KARNKOVIANIS imbuerêre, ac veluti iaculis capacem ingenij pharetram, ad Metam volaturis instrueres. Exercebas in Hemicicelis Peripatei, natos ad Magna passus, experturus celeritatem in Circulis, quã in Imanes parabas Circos. Opulenta Chironi TVO Fortuna TVA merces extitit: præstolatur ille tamen, vt Achillis sui Fortunam suscipiat ante, quàm senectus canam ceruicem commoneat, ne se ad Celsitatem TVAM conspiciendam erigat. Meminit ille quanta contentione, ad consequendos veræ virtutis fructus adlaborabas. Erant non pauci alij Chirones, qui TE iam extra Palladium puluerem positum, in portubus Fortunæ adnauigandis, in META Honoris attingenda nauiter propellebant. *Sed* in tanta

studio-

studiorum, ac voluntatũ erga Te propensione, velis remisq; Tvis, infractus sudor stantes, reflantes auras temperabant. Instituisti ad Summa, non humili passu, à primis Fortunæ rudimentis, Illvstrissime Princeps. Atq; cùm ea contentione Tecum luctareris, quæ merita Honori, non meritis Honorem maturaret; duo maxima Olympiorum, non sine insigni Reipubl: stupore consecutus es. Alterum, in tam densa æmulorum acie, Fortunæ ancipiti feliciter confecto curriculo, stetisse Te eo loci, vnde omnia Patriæ columina starēt. Alterum, tenuisse Metam tam Supremam dum Summam; vnde à Lacedæmone raram audiri vocē accepisti: Ne vltra lineam. Olim, *NIMIA SVI MIRATRIX ANTIQVITAS*, vt Tvis verbis loquar, de Tva Eloquentia aliquid accepturus, Metas Svdantes ad immortalitatem diuturnâ memoriâ transmisit, vnde egregio Honorum cōtemptu, negotium Metis facessitum, ab ijs

ab ijs interpretor: ad quorum limina, ipsi vltro veniunt Fasces. Verùm de Meta Tuo cursui à Superis iam olim præfixa locuturus, Sudantem titulo æquiori appelabo: nec leui passu exactã, sed maximè nauo calcatu, & fortissimo progressu: sub eius Fortunæ auspicijsq; se diutiùs occultauit, deprehensam. Est vnde, Fortuna pedibus Tuis aduoluta, immortales gratias canat: cuius temeritatem in arrogata Genti Tuæ Cruce, euentu probante dubia inuolasti. Sæpè Maiorum Imagines, ementita virtutis simulachra fuisse legimus in Posteris, non exempla. Fucum lippis obiecerunt, qui Parentum laudes, in suam transfuderunt gloriam; proprio labore egentissimi. iactant, quod nemo ignauissimus non possit. Magni non sua mole. Scenici, non serij Actores eorum, quæ recitarunt. Meminisse nati, non gessisse. Eruditi, non strenui. Oderas Geriones, qui non suo araturi boue, Herculis opes abducunt. Aridas

eorum

eorum putauisti Laurus, qui differunt de rebus gestis, quas non sererent. Crescere, non mereri soliti. Fortunati, non fortes. Hæredes laudis non Auctores. Adeoq; etiam in turribus celsis glires. Statuas fuisse censuisti, quæ Patrũ columina turpi desidia deprimerent, ad Altiora segnes. Æmilianas, & Corninos pingimus, non imitamur. Jtanè colorem in Maiorum Stemmatis ducimus? Aquilas & leones in formosas, timendo vertimus Ironias. Immortales Ceras, fecimus cereas, Arma, in imagines recudimus. Enses paternos pingimus non stringimus. Nam vbi prauis cupidinibus capta animi magnitudo, ad inertiam defluxit, peregrè aduectis moribus, splendidé tantùm & affabrè fortes sumus. At, timendum Tyriæ nõ faciunt lanæ. Formosa arma, formidant cicatrices. Videre fuit Maiores nostros, qui nihil læuigata pinu cataphractos hostium impetus, feliciter diruerent, finesq; Patriæ, infaustis acer-

uis ster-

uis fternerent Osmannorum. Venit degeneri gradu Posteritatis Tarquiniorũ, vix decutiendis papauerum pinnis idonea. Ridebit Comicus huius æui politulos thoraces, limatulos enses; si memoriâ repetat Veterum trabales hastas, decemplices loricas, tricubitales frameas. Adeò penitus solidos exuimus artus. Celeritatem paternæ manus, in pedum strenuitatẽ vertimus. Vtinam, vel hæ fortitudinis minutiæ, in Posteros dimanent. Meminisse dulce est, Proauos cælo tecto sub Ioue aperto, aciem explicuisse, turpe ex aduerso, videre nos inter coctiles Caucasos stabulãtes: nec, solido pectore mœnia supplere natos. Fertilior credo nunquam leporũ seges in agris visa, quàm vbi prima mœnia apud Sarmatas erecta fuissent. Omninò si nullus sceleri murus, nec degener metus propugnaculum reperiet. Cladibus obiacentum Osmannorum, aditus in Patriam præstruendus hosti: tabo Musurmannico diluendæ fossæ;
eruti

cruti vngulis, ac staticnibus barbarorũ campi, restagnante cruoris diluuiee-xæquandi. Dulce & decorum est, Phrygias Cydares Martio puluere obsitas ferro excutere, ac hostiles galeas acinace concrepando, classicum Posteris in Othomannos dare.

Q Visquamnè restat, sãguine barbaro
Tinctis legendam qui sibi Thraciam
Rescribat armis? an pudendos
Nobilium proauitus horret
Sanguis cicatricum, impauido Dabas
Terrere vultu, fractaquè territos
In terga trusisse, & reiectum
Pectoribus sepelire bellum?
Magnum è recepto nonnisi vulnere
Olim vetustis audijmus viris
Creuisse vultum, ille & decorus
Quem Tyrij chalibes retincto
Pinxere

Pinxere tabo; cui facie ſuper
Indedolata non humilem legi
Fortes renarraturus Actus
Hiſtoriam cruor exarauit.
Fruſtra è caducis deciduo Patri
Succreuit ætas poſthuma filius!
Damas reliquiſtis Leones,
Opprobrium excidiumq; Famæ;
Per veſtra natæ vulnera. Polluit
Thoracas auro Colchis, & affabrè
Fortem, refecto pertimeſcet
Scilicet Aſtianacta ferro.
Formidoloſo ſub clypeo, palam
Timendus Aiax: Cedite Poſteri:
Quid ſegnis, auerſoquè tantùm
Fortis equo pauiduſquè lethi
Effrons auiti transfuga nominis,
Suiquè nunquam maior, & abſtinens
Audere, contemptor ſupremæ
Lucis iners, animæquè parcus,
Contra efferatos ſtringeret Ædonas
Enſem paternis conſpicuum notis;
Si dextra non reſpondet haſtæ,
Ferro animus, animæquè robur:

Nec Fata

Nec fata magnis ausibus impigri
Versamus, emptaquè immorimur neci:
Pró turpe in imbelles Polonæ
Degenerant Aquilæ Columbas!
Dum peierato stertimus otio,
Et arma fœdo vomere vendimus
Versaquè luctantem iuuencum
Turpiter extimulamus hasta,
Sensim minores, bellaquè Patribus
Durata primis, intra Helenæ sinum
Fregere lasciui Nepotes,
Secula deteriora ferro.
Olim receptam (si qua tulit nigram
Fortuna sortem) Dilue sanguine
Polone labem; & auspicatis
Ausibus immoriare Patrum
Quos Fama parci nescia sanguinis,
Auara Lethi, prodiga funerum,
Pulchraquè desacrata morti
Posse mori vetuit nisi armis.

PVdeat vixisse, quem pro Patria pigeat mori; mortem qui timuit, meruit. Nesciat oriri, qui occidisse pertime-

ſcit. Animum obijciat Fatis, Faſtis qui digna gerat. Diſcat perdere, quàm amiſiſſet vitam. Audeat perire, qui perijſſe etiam timidus poteſt. Patiatur extingui, quàm non accendit lucem. Contemnat viuere, quod vel ignauis datum. præſtat egregié mori, quám vixiſſe obſcurum. Sed quid ego cædes ad Sacra, Bella ad Aras miſceo? nempè iactantiam eorum vellico, quos ſua ſtēmata in turpem ſocordiam demiſerūt: quorum animus eſt, canere aliena, non agere: At TV JLLVSTRĪSSIME PRINCEPS etiam ſepoſitis armis, reperiſti vnde Maiorum itineri inſiſtens, Poſteritati ad ſumma quoq; immortale virtutis veſtigium relinqueres. Multum TIBI debebit adlapſura ætas PRINCEPS JLLVSTRISSIME quæ ex TVIS meritis diſcet Eloquentiam, rerumq; à TE geſtarum non modicam eruditionem congeret. Atquè hoc primum, ante illuſtria TVÆ Virtutis facinora, memorabunt Faſti: quòd per TE increuerunt, tenuiores fu-

turi,

turi, nisi egregié factorum molem adiecisses; posteritatem in rebus à Te gestis disertissimam effecturus, ac Fortunæ Tvæ vel sociam vel laudatricem habiturus Serò Fortuna, impensis conatibus respondit, sed seriò. Quis enim tempestiuus illi honor, quem immatura ætate meruit? Ad sacra Pontifici sceptra capacem priùs animum habuisti, quàm manum: Longè pridem immortalis gloriæ fructus dabatur capiundus, quem reliqui ne commodè quidem carperent, quòd omnem tanti honoris amplitudinem, semel complecti non valuissent. Poteras occupare iam ante Regni Apicem, spatium illis concessisti qui contenderent aucupari. & ut videreris pennatos honoris aucupes ad Ambitionis volatum erudire, vni Sagittæ aculeum Maiorum magnanimitas excussit, alteri comminata. ne captare sed mereri disceret dignitates. Semper putaui Tyrannum Honoris non Principem quem rapuit: nemo nisi

captor

raptor ambiuit. Nihil ambiuisti quod intra merita non fuisset: nisi & hic in TE Ambitus fuerit, dum extra cancellos virtutis, nulla est pars Fortunæ. Nouam docuisti Ambitionem quidlibet meritis exæquare. quasi ambiret nihil, qui non ambiret nihil. SIC ITVR AD ARAS JLLVSTRISSIME PRINCEPS, per depressam iacentis Fortunæ ceruicem erectus, nusquam erectior dum calcato Ambitui insistis. Magnus ad Summa passus, proiectum ambitiosi Candoris pallium adsternere, quà maior euadas. Creditura non erat posteritas nisi & olim recentes vestigiorum plagas, non immemor CRVCIS SOLÆATÆ; deculcata seruaret Ambitio. Pace Regni dixerim; vix quidquam TVÆ Magnitudini par reperimus; Quid ambires? aut quid non ambires? infra cuius merita, omnis merces minor extitisset. Jllud vnum in TE Patria doluit, maius nihil fuisse, quod TIBI conferret, vnde non dubium sit, digniorem TE semper præ-

per præmijs extitiſſe, non maiorem. Non meruit, qui ſe creuiſſe putauit. Ita auguror: iam nuper iſto ſtetiſſes loco; ſed maluit honeſtè TVIS meritis differre Reſpubl: ne cùm ſemel ex æquo ſolueret, aucta demum merita, quo cumularētur non fuiſſet. Quanquam & nunc METAM, non Palmam collimâras. Nec alios ſui Fortuna terminos, quàm TIBI poſuit. Jmó vltra Fortunā ſtetiſti, dum Fortunæ ſpatium non eſt vltra. Quanti eſt, eſſe aliquem, cuius Fortuna vulgaris non ſit, ſcilicet Ambitioſa! Maiora complexus es extra Ambitum: hoc demum erat adeò excreuiſſe, vt excedas Ambitum. Exæquaſti ſtaturâ Virtutis TVÆ, Regni faſtigium; ea ſolùm parte minor, qua TVIS humeris inſiſtet, ne plus magnitudini Fortunæ concederes, quam Atlas cœlo. Pleroſq; Orbis admiratus, qui lubricos rerum apices modeſtè declinârunt, ne humiliùs iacerent. feciſſes, ſed cùm TE magna Regum ambirent

vota,

vota, ignarus quà lõgè ab ãbitu cederes, ambiri ceſſiſti. Adeò omnem ambitionis ſuſpicionem euitauiſti, vt ne fugam ambires. Adeò proximus ambitui quem calcares. Tantùm aberas ab ambitu cum proximus fuiſſes. Docuiſti contemptu nundinari, quibus pretium non ſufficeret. Juſta eſt æſtimatio in contemptu. Magnitudinem ſolis ex vmbra diſcimus. Satis fuit vt ſperneres, ſi poſſes. Contemptum putabas quem contemnere licuit. Oderas turpes Honorum procos; qui præmia Reipubl: ex libidine metiuntur, ſumma & leuia non cupiditate, ſed meritis penſabas: A teneris olim didiceras, Cæſares per reſecta Patriæ viſcera ad faſces natos, raptos Honores turpiter cum ſanguine proieciſſe. Gratulatur ſe habere Gneſna, à quo ſibi contemptum timuit. Sanè citra inuidiam Fortuna votis reſpondit, á qua meruiſti ambiri. Solũ illud in Te inuidioſũ quòd nemini inuidiſſes oblatam. Que-

rebatur olim Lysander deesse sibi manum ad Fortunam. Tuâ nihil intererat cui Fortuna suas obtulisset: Ipse TE ambiuit Honor; quem si obstinatiùs reprimédum cogitares, tanto procliuiùs meritis pellectus rueret in amplexum. Nempè insueuerunt fugam sectari vmbræ, consecutionem odisse. Non immeritò tamen, Regni ciuium querelam incurres, deleta esse TVIS passibus ad Regiam Aquilæ (Nidum dico) vestigia, vnde faciliùs peti posset. & inuenisse TE arduum quodpiam iter, quà non nisi exaggeratæ virtuti pertingere datur. Vt vel sic absq; inuidia Honore fruaris, quem nemo ausit attrectare. Omnia VLADISLAO grata hoc vnum non æquus pertulisti; quòd nomen Fatis Regalibus superstes feras, cùm Interregem esse, sit quæpiam vltra Regem Fortuna. Pulchrum est videre in TE, quod plerią; inuideret. Totus se Tibi litauit Honor, in quo palmas omnium & metas attigisti. Ju-
uisses

uisses in altius, nisi hic Nidus fuisset. Negari verus Patriæ Ciuis non poteris, qui ad Nidum Regni concessisti. Hic primùm inuidia agnouit vires suas impares Virtuti esse. Est verô inter prodigia Virtutis Tvæ tam modestam fuisse, quæ nullâ Ambitionis maculâ se adstrinxit. tam piè ad Honores celerem vt vix spatium Æmulis ambiendi concesseris. Diu Te Patria indiguit, quia indiguit diu, quæ Te diuturnis procellis conuulsa atq; conflictata in Arcem suæ Securitatis legit, ac in Tuum sinũ sese lacerata recipit. Vide iam qua celeritate Publicæ Saluti cõsulturus prospectum ibis.

Qvalem è remotis nauita Gadibus
Soluit lucrosa portubus India
Iberus alnum; cùm repente
Classibus attremuere proræ;
Et iam solutis mercibus inuida
Sæuum remugit Thetis & efferi

Iactata ab vndarum tumultu
Littora detonuere venti.
Fœdoquè Terras turbine naufragus
Elisit æther. & male prodigus
Sui, fatiscentem ruinis
Æquoreæ populator oræ
Concussit orbem: stat dubio ratis
Ibera Ponto: ridet inanium
Iras recursantes Notorum ac
Triste supercilium procellæ.
Hic acer Eurus deripit incitæ
Classi rudentes; hic ruit impiger
Miscetquè suspensam furori
Trux Aquilo Boreasquè puppim.
At illa cæco immobilis æquore
Et obstinatis cedere contumax
Ventis, reluctantemquè frustra
Aggreditur violentus Auster.
Illam & refuso subruere impotens
Æstu fatigat Caurus. & in vada
Proturbat immanis. sed audax.
Intrepidum latus insolenti
Opponit Euro. nec malè barbarum
Frangit furorem, neu sinit Africos
Impunè

Impunè grassari volantes
Oceano super immerenti.
Talem futuri turbinis Arbitrum
TE fracta densis Patria fluctibus
Poscit videri, nec reclinem
Ambigui fluitare quassa
De puppe Regni. At flectere subdolas
Citrà Charybdes Imperij ratem,
Sanctoquè Ciuilis procellæ
Prælia composuisse Clauo.
Seu nos resorbet barbara Thraciis
Propontis armis, siue calentibus
Vndis inhorrescente Ponto,
Carpathium attonuisset Orbē
Proteruus Ister: seu popularibus
Obiectus auris, frange rebellium
Æstus arenarum & minaces
Succute deterioris vndæ
Ab arce cristas; dum placidùm omnia
Sidant, & omni se pelago super
Strauere fluctus, atquè anhelis
Iurgia conticuere Terris.
Tunc ominatum mobilium in Vices
Aplustre rerum, temnet inutiles;

Iras procellarum retusis
Ausibus, impauidamquè plan[...]
Plenam seueri Consilij sinet
Fluctu Carinam: Si quis Achaiam
Bello innatantem peierauit
Bosporus impetuosus auris;
Circumsonantes Bisthonas arbitro
Insiste nutu, neu dubio malè,
Præcepsquè cogitante Regno;
Colla Lechis humerosquè serò
Submitte fractis, gnarus & efficax
Desideranti quod benè Patriæ
Cessisset, exemptiquè Fatis
Imperij secuisset atros
Impunè fluctus: non Tibi naufragæ
Virtute tanta remige Gloriæ.
Magni ille Numinis refusus
Vel animi volet ire Pontus.

DEbuisti tandem Fortunæ nimiùm obluctatus, Cœli ac Terrarum suffragijs, manus dare JLLVSTRISSIME PRINCEPS. Profuit in alijs errare, quos hîc nidificare sperauimus. Scilicet in-

fra se

fra se putauit Fortuna, quidquid extra Te fuisset. Aram Honoris in Tva fide reliquit. Quòd difficillimum est inter mortales, gloriâ æmulationem fregisti, atq; adeó vicisti expectationem multorum, quibus ita spem omnem reddidisti auulsam, vt nihil expectarét. Sæpe id in Tę lego, omnia vno cum Honore in votum recidisse, præter quod iam neminem meritis vincere possis. Planè cùm Victoriam inuideas Tibi, fecisti semel, ne vltra vinceres, nisi & sic semper vincendum erit, quia Te superstite nemo vnquam triūphabit. Non deerat sibi multorum Ambitio, si Tu defuisses. Vno passu omnium saltus præcepisti. Honores petebas, quos pleriq; consequendos sperarent, habiturus nemo. Spem reliquis Fortunæ, Tibi Fortunam reseruabas. Quanquam victoriam in Honesto, non præmium designauisti, specimen virtutis præbiturus non mercedis, Triumphare poterat ingenuus Reipubl: liuor

TVAM Celſitatem, quam nuper inter humiliores Inſularum pinnas ſtatuerat, ſed plus nihil profecit: quàm vt magnæ lucis minor eſſet vmbra atq; vt maior eſſes, quàm viderere. Adeò ab omni parte Fortunæ TVVS, Magnus ſcilicet fuiſti. Videre erat non paucos qui ſtaturam lucris augerent, de meritorum Magnitudine TECVM conflicturi. ſcio: Magnitudine cedere poteras ijs, quorum ſumma, apud TE in minimis eſſent. Palam TVÆ Magnitudini conceſſit Patria, quàm ad Regni Apicem cenſuit inaugurandam. Debebatur nempè TIBI vt Supremus eſſes, qui ſic eminebas. Vltrò in TE Fortunæ proceritas decubuit; ne ſuccumberet, ſi minùs ſolido tàm altus Apex pectore ſitus fuiſſet. Reſilire à Te non poterit Fortuna, cui ſpatium inſoleſcendi citra METAM non eſt. Quid in Te non ſolidum, ſi ipſa leuitas conſtans ſit: Illud ad miraculum, quòd nec leuiorem habiturus ſis Fortunam, quia neq; con-
ſtanti-

ſtantiorẽ. Hoc ad ſtuporẽ; Fortunæ Tvæ conſtantiam, in nonnulos fuiſſe quoq; deriuatam, cùm ad repentinam Altitudinem Tvæ molis obriguerunt, ac velut ſpe proiecta ſubſtiterunt: niſi illud non ſtetiſſe fuerit; cùm tanto Æmulo cederent. At ceſſat, qui ceſſit. Atq; hæc eſt illa altitudinis Tvæ Meta Jllvstrissime Princeps. Hæc magnorum paſſuum ad Supremum Regni Honorem Veſtigia. Boni Superi quam rara in Poſteris! Quid enim? ſperamus omnia, agimus nihil. Diu ſperando, reddimus omnia deſperata. Scilicet tot tantasq; ſpes animo volutamus, vt ijs euoluendis deſit ætas, quam ſperando minuimus. Fatis conceſſuri, digna Faſtis prehendimus. Serò mereri de Patria, ſeriò & maturè arbitrati. Jam putres, iam carioſi quaſſam Reipubl. molem ſubimus, Quod FERDINANDI geſſerunt, quod VLADISLAI: inter focos recitatur: interim ſcribenda, nemo dictauit manu. Ve-

nu. Verendum ne vbi omnia de Maioribus narrata fuerint, ad fabulas dicendi procaciam hi manu Taciti vertant, Aliena miramur: an nostra magis; in quibus stupemus? hæremus scilicet, sed ignaui. Nouus à Rhetore laudandi locus, noua hyperbole, tanti Maiorum gesta æstimare quasi retractari nequeant, dū ardua, segnitie fecimus. Quā insignis eluxit pietas posterorū sublata maiorum religione! Templa iam sua vetustate obtruncata, iam iacentia, nec sarcimus nec erigimus. Veriti credo ne nouis Posterorum impensis, vetus Maiorum liberalitas in Divos obscurata, intercidat. quæ iam heri iacet, aut nuper ruit. Pro mensis & focis in Aras non rarò pugnamus. Nam pro Aris precaria antiquitas (inquimus) depugnauit. Sensim omnia Diuina ac humana pessum damus, donec ita aboleantur, vt saltem illud pietatis in Patriam, religionis in Aras consequamur punctum, ne in peius abire possint.

dum

dúm penitus corruerunt: Maiorum libertatem castigamus, dum opes, stipendia ad aras meretibus accidimus. Vereor ne apud illos in sacros pugnetur fundos qui omnem religionem ad fundum depleuerunt. Nam quid de fœdissima errrorum colluuione, quid de polycipiti religionis hydra loquar, cuius libertas in seruitutem abijt impietatis. Itanè olim Roma terrarum Domina non libera? aut ciues Romani serui? quibus extera delubra & Deos coluisse, capite piandum nefas fuit. Adeonè desipimus, vt inter seruitutis ac libertatis sensum discors sapiamus nihil? Jactant Balthici suas libertates, at Gedanum non esse impium non licet? Nos nisi probi simus & improbi, liberi non simus? Imò Serui eratis Lechi veteres, qui vnius Aræ, vnius nominis & Numinis fuistis. Est quod vobis in acceptis iusté non referamus seruos genuistis liberos, habetis liberos. Vos vnius religionis seruitute adstricti olim:

vera Nos religio manu misit, quam dimisimus. Quanta religio libertatis, dû licentia impietatis tanta! Ruat in deterius semper Lechia sinamus, quoad in occasum desinamus. Liceat impios esse, quos pios tantum esse non licet. Præclara sanè Pannones libertas occupauit! ex licentia religionis (Superi boni!) ad turpissimam barbarorum seruitutem reciderunt, suæ demum impietatis libertatem posituri, cùm ad Turcarum superstitionem miseré fuerint proiecti. At Politiæ sancita conuello, polycipitem improbans religionem? O caput nec politum nec politicum? Adeone Balthico non sufficiant polypi, nisi & polycephali sint? Quis tam funestus Aquilo à mari Heneto in caput Vistulæ tot capitones impulit? Vtinam aberrauisset, ac diu impendentes machinas in monstrosam vrbis ceruicem illideret. Turpe est Quiritem politiam in polylatriam vertere. Vnus Rex, vna Respubl: vna sit & Religio.

Sapite

Sapite Poloni vicino malo, proximus ardet Vcalegon. Fumat Pannonia barbaro igni ſemiuſta. Nempe ad cæcos prauæ Religionis errores hæ nubes deerant. Prô quantæ in Boemia ruinæ ſcilicet hoc ſperabatur, cum ſe in ſexcentas Religiones ſcinderet. Nec Nos impunè abituri. Quantus & quàm immanis Orientis Achilles neglectum religionis ulturus, ad caſtigandam Regni ceruicem gladium extulit! Nolite Lechi turpi inertia, aut obliuione religionis, honeſtæ laudis METAS abolere. non ſatis priſcæ ſcripſerunt ceræ: ſnggerite, hiſtoriam, dictate, faſtos, calamos & ingenia, ſcriptorum, præclarè factis erudite. Sed vt in TE aliquando pridem anhela expiret Oratio mea; ita deniq; vaticinantem de TVA Celſitate accipe Rempublicam ILLVSTRISSIME PRINCEPS.

QVOD olim Gneſnæ Præſules præclarum fecerunt, vile facies Maioribus auſis. Animum in aduerſa obſtinatum, trepidum in proſpera feres. Altior ceruix vltra Fatorũ ſecures, quẽlibet ictum ſpernet. Ex Te pendebit Patria: ſtabis medio Regni altiſſimus. Qua nutare Rempublicam, quà ſe collidere, qua declinare ſenſeris, vndequaq; opem laturus, validum columen oppones. Ita demum celeres ſuffecturus humeros, vt obſtes labenti, prolapſam erigas nunquã. Extremi conſilij eſt lapſa inſtaurare. Nouum Solem Te arbitrere, qui ſine occaſu Patriam luſtres. Perpetuum tenebis meridiem Ad veſperam, niſi vitæ horizontẽ exceſſurus declinabis. Rerum euenta ita metieris, tanquam ancipiti loco poſita, vtroq; à latere valentiſſimus. Sæpè ſe Ciuiles æſtus conuellent, medium Te ingeres, ne vtrinq; cadant. Aliorum ruinas Tuo tergo excipies, preſſus non ſuccumbes. Crebræ Rempublicam quaſſabunt procellæ, illam humeris, illam ceruice laturus

vertice

vertice omnibus eminebis. Casibus humanis sublimior nullum tam ingens reputabis infortunium; quod infra consiliū non sit. Magno Consiliorum commeatu Neruum Regni confirmabis ac pleraq; cæco gurgite mersa prudenti mentis natatu extrahes. Deniq; scies Honorem Te cepisse, quem vt pleriq; optimi tulerunt, ita fortasse plures tenuerunt mali. At Tu qua parte ab Historicis reponendus eris, maturè prospecturus factis decernes. De rebus Tuis ita dici permittes, vt posteritas animum maiora audendi concipiat, ita dicenda geres, vt nunquam excedat. Atq; quamdiu luce & purpura frueris, Tuo Te Sereno temperabis.

A. M. D. G.

TRIVMPHVS
QVEM
D. CASIMIRO
PRINCIPI
Serenissimus ac Inuictissimus
VLADISLAVS
IV.
POLONIÆ ET SVECIÆ REX
Magnificâ ac piâ
in Augustum Paternæ liberalitatis
Mausoleum deductione
Anno M. DC. XXXVI. Augusti 14.
Vilnæ exhibuit
PANEGYRICO
repræsentatus
Et Serenissimis Poloniæ ac Sueciæ Principibus
IOANNI CASIMIRO & CAROLO
FERDINANDO F. F.
A. P. IOANNE RYWOCKI Societ: IESU,
Theologo, & Eloquentiæ Professore
Ipso eiusdem D. natali die exhibitus.

DEDICATIO

GEmina Vobis orbis decora fer PRINCIPES SERENISSIMI Divum CASIMIRVM & REGEM FRATREM. Amabitis in illo sanctitatem & patrocinium; in isto pietatē: in vtroq; Vestrum sanguinem. Quibus aliis in suum Mausoleum euntis, deducentisque offerrem TRIVMPHVM, nisi vobis? quos & communio magni sanguinis, & conspirantis expressio virtutis vnum in MANIPVLVM latè adorandum collegit. Vtinam CASIMIRIANÆ theatrum volubile pompæ oculis libare, & sequi datum fuisset, exultantis profectò POLONIÆ ac LITVANIÆ viscera de proximo palpauissetis; illa viscera; quæ sublimis CASIMIRI spiritus cælo deuolutus ab alto animabat. vidissetis confertam omnium ordinum aciem, cælum non tam vocare votis, quàm aggredi & rapere manibus. Impleuissetis geminâ vestra luce, vtpote iam plenâ trium Fratrum Sororisq; CORONA,

RONA, CAPVT magni Ducatus VILNAM; sed & restagnantis in Vos effusæ sacræq; voluptatis impetum sensumq; recepissetis. Nunc vero, quod publicæ negârunt curæ oculis, inseritur manibus, includitur pectoribus, indequè in immensū Æternitatis cœlum, Vobis veluti duobus Cardinibus Polisq; concurrentibus, extenditur & consecratur. Accipietis credo alacres, REX enim est, & quidem REGVM qui Vos adit, REX animorum, qui Vos quærit CASIMIRVS Jllius namquè reflorescēti Gloriæ, duo maximi POLONIARVM REGES, PATER fundamentum deponens, FILIVS culmen perficiens, supplici auro curaq; seruierunt. At qui REGES? nempe illi, quorū sub pedibus purpurei victoriis regnisq; Tyranni, pulueruleti gemuerūt. Aperietis quocirca cōmuni Sanguini, in animos vestros auctiore cum Gloria sese inuehenti, hospitales fores. Sane Pater cum Fratre gemina veluti brachia, eius molem cum sacris ossibus sustentent, vbi maximus sui mundiq; Victor gloriosè conquiescat Vos ab his omnibus, virtutum lineamenta ducetis, vt feliciter Æternitati pingâtis. PANE-

PANEGYRICVS

CRedo ego nullius desiderij tantas fuisse angustias, vt vnicâ lætissimi illius diei præsentiâ expleri potuerit, quo Polona ac Lituana Maiestas in sacrum D. CASIMIRI Triumphum cõspirauit: illa enim ipsa augusta Pompæ magnitudo, dum attonitos diu præteruheheretur oculos, per partesq; iret, ita distrahebat cogitationem, vt neque in primo apparatu hærere, illecta sequentis pulchritudine; neq; in sequenti, primis spectandi illecebris reuocata, posset consistere. ita fiebat, vt dispersus in singula, nullibi integer esset animus, multaq; amitteret gaudio & admiratione. Quám enim capax illud pectus fuisset, quod de aspectu instabili totam amplecteretur lætitiam, aut ex ingenti operum exhibitione vniuersam oculis colligeret hilaritatem? Quis potiùs ex varietate dubitationem,

animiq;

animiq; ſibi minimè fidentis diſcordiam non concepit, ſeq; ipſum non rogauit, num quæ ſciret de ſpectaculi gloria, ab obtutu vigiliaq; haberet? ingens enim morandi in ſingulis cupiditas propè auribus inſomniisq; tranſcripſerat; quidquid intuitus decuit. Quod auaris euenire ſolet, vt ſecuritatem repoſitarũ opum ſæpius viſu attrectent, oculorum fidem frequenti manu explorent, iteratoq; recurſu etiam in ſinu abſentiam timeant: Id familiare illis erat, quos immodica lætitia occupauit. Dum reficere ſatis fælicitate non poſſent auidam intuendi voluntatem, celeriq; receſſu caſtigatam dolerent exſpectationem, in ambiguo ſe velut poſt ſomnium deprehendebant. Quia enim curioſam diligentiam diuturnior exultationis mora nõ impleuit, & mutua ſpectantium facundia diſſerendo non æquauit ſciendi deſiderium, oblectationi voluptas defuiſſe putabatur: Non erat certè res modici temporis in

longiſ-

longiſſima fori area ſupplicem Regni totius virtutem ſuſpicere, Romanisq; æquare aut præferre triumphis obſequij impenſi decus. Quis dies finiuiſſet VLADISLAI Regis admirationem, qui in illa pompæ gloria, quam DIVO Cognato pié præſtitit, omnibus ſuis victorijs conſpicuus inceſſiſſe videbatur? Quis annus ſuffeciſſet D. CASIMIRI Principis laudibus æſtimandis, aut recolendis? Nemo igitur dum denſâ effuſi populi obſidione premeretur, ſtipatoſue proſequentium globos eluctaretur humeris aut laborante in tectis veſtigio penderet, ab inſigni tot argumentorum ſtupore laſſus receſſit. Hæſit adhuc in pectore abeuntium primus vigor, ipſâ præclari officij tractatione factus cumulatior, cæpitqúe ad eruditum reſpectare ſtylum, qui Regiæ deuotionis laborem per animos oratione circumduceret, & pulcherrimum imagine æmularetur Triumphum. Quotusquisq; non inuocauit publi-

uit publicam vocem, quæ ad ſingula laudũ theatra conſiſteret, duraturâq; dictione D. CASIMIRVM ita exhiberet, vt vniuerſæ gloriæ vndiq; collectæ Maieſtas animis contemplantium pateret? Equidem iuſtiſſimam æſtimaui fuiſſe poſtulationem. ſed cùm neque accuratam vires meæ pollicerentur diuinarum Virtutum effigiem, neque tot Nobiliſſimorum hominum votis à me fieri poſſe ſatis viderem, propè in commune optantium numerum conceſſi, niſi voluntatem alienam in modũ legis communis religio oſtendiſſet. Aderat interea & altior vis, quæ in hoc cogitationum æſtu ancipitem timentis audentisq; temeritatem promiſſione virium correxit. Tunc ſtatim primam deterioris ſucceſſus formidinẽ diuino hoc impetu regere cæpi, & honorem verborum ad tantum ſacrificium à pietate ſperare. Tunc ſe ſe agmine ingenti commendabant præclariſſimæ rerum ſpecies, remotæq; ætates recenti

imagine obludebant & exigere videbantur, vt ne ea quidem negligerem, quæ Maiorum Virtus posteris laborasset.

Admisi itaque opportuna festinatione ad D. CASIMIRI laudationem Prosperum Cæsarinũ COLVMNAM, qui per altissimos Romanarum dignitatum titulos, sanguinem ad se deriuatum nostrarum partium securitate seruauit. Quanta ex eo in D. CASIMIRI originem deriuari possent, si veterum amor eadem libris credidisset, quæ animis înscribebat? Atenim, dum ætas illa styli peritè tractandi rudis memoriæ fideret, sensim insidijs obliuionis patuit. Vt omnia ex prudentia & imitatione Maiorum agerent, res præclarè gestas memorabant: annorum interea seriem, & quidquid plena petit historiæ notitia, intentus in bella animus deposuit. Credebant sæculorum cursu perire non posse, quidquid Columnis Virtus incidisset. Habeant ergo gratiam errori

errori temporum Attyla, Nero, Julius Cæsar, quorum Tyrannidem gloria Prosperi Cæsarini reddidit fælicem. Dum enim ambigimus, cuius insolentia tanto Principi industriam vitæ in tuto ponendæ suaserit, nostro bono iniuriam probamus. Vitari certè debuit furor Attylæ, qui se terrifico nomine Flagellum dici voluit, nè infami manu ingenuum corpus violaret. Neronis quoque pestilenti conspectu abire ad libertatem pertinebat, quòd tunc in illo Orbis monstro fortuna Regem cum Regulo confudisset, vt neminem sine veneni periculo aspiceret, quem ad salutem Patriæ putaret viuere. Plures tamen in Pompeij cladem referunt discessum. Jlli Imperatori ductor militum erat contra publicũ hosté, penèq; Romanum obiuerat imperium bello & victorijs: sed cùm aliquando extrema calamitas afflixisset successum, Patriam, pro qua diu multumq; dimicâtat, iam non suam, nec eandem descruit. Non

uit. Non putauit liberalis esse ingenii imitari Ciceronem, qui eloquentiam ante pedes Victoris exarmauit: aut Brutum, Cassiumue, quorum generosus animus ad libertatem repetendam sub adulatione diu seruiuit. Turpe enim erat aperto pectori mendacium amicitiæ alere ad irascendi opportunitatem. Cur & illum sequeretur, qui Philosophico vitæ contemptu, ausus in se facinus hostile, magis Porcius fuisse apparuit, dum in cruore suo volutaretur, quàm Cato, dum ferro sponte incumberet? Ab hac pauida audacia reuocauit mentem imperterritam prudens cogitatio, Cæsarinum stare non posse, qui tam abiectè Cæsarianus iacere vellet. Duas igitur res dignissimas perfecit, cùm & sanguinem ad posterorum gloriam in superstite corpore conseruauit, & alibi liberam sibi erexit Patriam. Nauigantem Dubissa fluuius camporum amænitate inuitauit ad iura hospitij, & postea retinuit. In-

ciderat in gentem comem ac mansuetam, quæ virtutem adorare sciebat, & nomen Jtaliæ, quod Romana dissidia propè expulerant, poterat suscipere. Eandem suæ potentiæ sedem diu retinuerunt posteri, & velut circa matrem hærebant, donec Vitenes in Lituaniam protulit Jmperium. Ab eo per Gediminum Olgerdumq; Heroës Ducesq; fortissimos ad Jagellonem gloria peruenit: qui ipse quidem in Regnum Polonum primus assurrexit; stirpem deinde suam inter Coronas Sarmaticas, Vngaricas, Bohemicas circumtulit, & summorum Imperatorum Regumq; solia affinitate colligauit. Quòd si ea fælicitas Prospero Columnæ contigisset, quam Æneæ Sibylla exhibuit, vt longam Nepotum seriem præuideret; quanta gaudia pectus illud omnis spei plenum inundauissent? quanta seges lætitiæ se obtulisset cogitationem in venientia sæcula proijcienti. Occurrissent nouem ex Nepotibus nati Re-

 ges, plu-

ges, plures ex Neptibus, durante, adhuc salutari ad hæreditatem suffragiaq; Regnorum fæcunditate. Vidisset Ducum purpuras, fasces omnium dignitatum, sacros honores, fortunam deniq; in sua domo consedisse fuisset admiratus, vt potissima Reip: Christianæ stemmata sanguinis sui commercio coniungeret, Orbemq; terrarum fælicitate impleret. Erexissent faciem puluere sordidam prouinciæ fortunatis subiugatæ prælijs, lætis victoriæ clamoribus assonuissent, longis graues spolijs Triumphi assurrexissent. Quàm attonito vultu stetisset ad Casimiri Regis Poloniæ, & Elisabethæ Austriacæ fælix connubium, coalescentem in vnum fædus geminorum decorum amplitudinem, implexam Cæsarum stirpi Jagelloniam gloriam, natali D. CASIMIRI die fæcundam sanctitatem!

Sed cætera fida rerum custos posteritas mirabitur, & ex grata conscientiæ fide recitabit: mihi iam, quoniam delibe-

deliberato per lõginqua errore in portum incidi, auguſtus D. CASIMIRI ſplendor oculos præſtringit, omnemq́; circũm allucentem ab vltima repetita Familiæ origine claritatem oſtendit, vt ex tantis nominibus ipſum magnopere, tanta tamen terrarum pignora magis ex ipſo æſtimem. Fuiſſet enim hæc magni generis iactura maximis altior damnis, niſi hunc pulcherrimæ laudis gradum ex publica ſanctitate ad ſuum faſtigium haberet. Longis Principum ſucceſſionibus metimur nobilitatem, per ſtabiles rerum geſtarum excurſus, peruenimus ad nominis opinionem, incrementa ducimus ex ſemel inceptorum ſucceſſuum conſtantia: at virtutum maturitatem ex cæleſti honore colligere licet: quem quisquis domi ſuæ habet, altiſſimo famæ impetu terras euaſit. Quid enim eâ commendatione ſublimius cogitari poteſt, quæ infra magnitudinem ſuam habet id omne, quod in Regnorum laudibus ſupremum

 premum

premum est? Progrediatur sanè admiratio in solia ac coronas, nondum ad sacram veræ nobilitatis arcem accessit. Laboret eloquentia in gestorum ingentium celebritate: altitudinis apicē non transcendit. Pendeant ingenia erudito studio ad numerosam imperiorum possessionem: non plus fulgoris colligent, quam terrarum lux patietur: adeò scilicet Imperatricis huius Familiæ magnitudo omnem celsitudinem pro limine habet, vt nisi cælum conscendatur, ad humanarum laudum metas omnis iaceat laudatio. Egregiè igitur gloriam illustri serie ad se deriuatam pensauit auxitq; D. CASIMIRVS, quando Virtutum suarum conditione, in Jagellonia domo Orbem terrarum in genibus posuit ad venerationem. Non illa proinde opus habet origines suas Deorum sanguini inuoluere, & à fabulis (quod antiquitas fecit) Diuinas rapere cognationes: plùs est publicæ consecrationis plausu domesticam

ſticam cælis miſiſſe ad decus ornatumque dignitatem. Meritò itaque in Faſtis Jagellonicæ fælicitatis dies ille clariùs copioſiusq; lucet, qui tam præclari ſideris exortu omnem vetuſtæ ſtirpis ordinem illuſtrauit, cæleſtibusq; miſcuit ſplendoribus. Certè oraculi inſtar publica fides accepit, eum, qui in naſcentis tempus incidit, lætitiæ conſenſum & beatam ex paternis ſucceſſibus feſtiuitatem; quaſi iam tunc vniuerſa rerum Natura communi prouinciarum hilaritate arrideret, ſuumq; bonum interpretari videretur. Cùm enim ad ortum illius ingenti ſtrage debellati Pruſſi ceciderunt, & arx Papouia viribus Polonis ceſſit, quid aliud Fortuna voluit, quàm vt lætis victorijs natum ſalutaret, venientiqi frontes etiam hoſtium ac muros inclinaret? Quid & legatio Georgij Podebradij Bohemorum Regis aliud effecit, cùm Regni Bohemici inſignia Patri offerret, efflagitaretq; amicitiam; niſi vt pro-

ſperrimam lucem vnanimi Regnorum in plauſum conſpiratione conſecraret? Quod ſi Infanti ſupremum illum rerum moderatorem DEVM indulſiſſe dixero, vt hæc ſecum afferret auſpicia, erigeretq́; ſtatim Patri trophæa, nemo me iure damnauerit. Nam quemadmodum inuſitatum non eſt, naturam florẽtibus placidisq́; euentibus origini alludere: ita venturæ laudis imaginem à quopiam importari in terras, nouum cenſeri non debet. Jactent ſané nobiles Thebæ primam alumni ſui Herculis induſtriam, cùm infantili manu ferociam ſerpentum in cunis præfocauit. D. CASIMIRI naſcentis fælicitas victoriam Reip: laborauit. Loquatur Seleucum anchora, quam innato artificio inſculptam coxæ habuit. nos Bohemicam coronam ſceptrumq; in ortu D. CASIMIRI conſpeximus. Non inuidemus Zoroaſtri riſum, quem natus vſitatis humano generi lacrymis ſubſtituit. plùs eſt Poloniam, pulcherrimis

timis inuitatam operibus, in hanc lucem prodeunt: D. CASIMIRO, hilari vultu augustaque fronte accurisse, quòd nouâ fæcunditate superbior, cæteris prouincijs primo sinu Principem natum præripuisset. Pulchrum enim vero accepit hospitium Cracouiam, Vrbium Matrem, Arcem literarum, Regum sedem, vt sciremus iam tum loci suffragium in auspicijs fuisse. Qui tantus erat futurus, debuit statim in eminentissima Regni sede conspici, inter diademata apparere, eruditis Musarum manibus tractari. Tali ille tantoq; apparatu exceptus est, vt ad perennitatis cursum statim in ipso ingressu optimè instructus est: sed erectus ad maiora animus, quamprimum habile ad humanas rationes sequendas nactus est corpus, suo cæpit gloriam calculo cõputare, & censu Naturæ Fortunæq; diues in curam potioris boni incubuit. Quid me igitur necesse est illis commemorandis insistere? cur in Stirpe, Parenti-

rentibus, Patriaq; alienis ad laudem præsidijs, diutiùs hæream, & oblatum vltro summæ prosperitatis verticem contumaci itinere premam, cùm amæniora alia plura se offerant cacumina, quibus attolli pulchriùs liceat? Magnum quidem est æquabilem sæculorum in honoribus currentium terorem excipere, sed maius non degeneri conatu moras annorum prægredi. Jllustre virtutes in ceris ferre: illustrius vitam omni honestà actionum Societate ita pertexere, vt sub nobilibus figuris natalitia claritas, velut tela, lateat, emineatq; decentiùs: Eximium est in ipso Regiæ magnitudinis domicilio nasci beatum, & fortunatæ lenocinia sortis hæreditate capere: plus est delicatis his obsequijs, quibus pleriq; vitia audaciùs colligunt, ad egregia opera venire. Præstat itaq; in integro rem hanc ponere & quantus aureo Regalis prosapiæ pelago, quod tot infestas Sirenes continet, occultat scopulos, variatur procellis,

cellis, ventorum tumultu agitatur, ad virtutem venerit, contemplari.

Et si quidem rem hanc Orbis totius suffragio definire placeret, communis omniũ esset opinio, plurimùm in ijs valere summam fælicitatem ad sanctitatis profectum, quos opes fastu non inflant, potentia amplitudine non labefactat, honor maiestate non corrumpit, deliciæ non emolliunt blandimentis. Producit enim hasce omnis Regiæ stirpis Aula illecebras, quæ altiores obtutus à Numinis, virtutisq; cõspectu auertere facilè possunt, vt proinde affine quiddam habere cum Babylonico cælo videatur. Locus is erat subtili ex sapphiris constructus fabrica, & ex cælesti colore, Diuinaq; præsentia nomen tantum inuenerat. Spectabant enim ex fornicata testudine, velut ex æthere aurea Deorum simulachra, tantâ operæ fabrilis industriâ efformata, vt materia arcanas tremendæ potestatis notas exprimeret. Metallum

contu-

contumax cefferat artificio vt Regem in medio confidentem ad virtutum cultum religionemq́; inuitaret. Nam quoties oculos in ſublime attollebat, effigies omnis venerationem metumq́; inſtillabat. Quippe ſpirantia labore Numina finxerat, vt Jupiter auri fulgore ardens fulmen iacularetur, collinearet ſpectatam Appollo ſagittam, Neptunus tempeſtates concitaret, Minerua terribile ferali capite ſcutum obijceret, tam viuaci omni argumento, vt ex aſpectu formido propè manum trāſmitteret ad quærendum telum in pectore; vertigo cōtra turbinem fulcrum quæreret; rigor per corpus diffuſus ab obiecto Gorgonis portento lapideſcere timeret. Cæteri Dij ſuis quiſq́; affectibus inſignibuſq́; cernebantur, illi ad Maieſtatis opinionem formoſi, hi ad lætitiæ ſenſum hilares, alij in clementiæ teſtimonium erecti. pleriſq́; vultus furore armatus, frons ſeueritate rugoſa, oculi ad ſcrutandum pertinaces,
manus

manus in ictum compoſitæ, os in minas conformatum. Varietas ſingulorum tanta tamq; efficax, vt animus, omnibus admiſſis permonitionibus, affectus in ſe confunderet; triſtitiâ hilaresceret, gaudio mæreret, metueret ſpe, timore erigeretur. Omnis hæc rerum diuerſitas, dum in varia diſtraheret, colligebat animum ad reuerentiam & curam pietatis; ſed quominus ſe mens huic ſpectaculo totam daret, quatuor torquillæ aureæ pendebant: quarum auium vis permagna eſt in veneficijs, philtrisq; ſeruire creditur. Prudens enim vero opificium, & ad oſtēſionem periculorum, quibus inſtitutio Principum facilè à ſtudio virtutum abripi poteſt, excogitatum. Circumuolant enim identidem Opulentia & Poteſtas animum, perſpicacemq; illius pupillam, Mentem, delicatis integunt alis, nè obtutu ad cæleſtia euadere poſſit. Laborant Dignitas & Voluptas admirabili varioq; circuitu, cogitationes à

Numi-

Numinis cõtemplatione auocare. Tâtā est vis in singulis, vt blanditijs incantare, ac veluti quodam fascino insitam bonitatem possint intercipere. Quisqvis has amœnas Virtutis moras alacri obstinatione superaret, & ad curam animiq; auxilium deflecteret, an non is ex communi gẽtium comitio magnus sanctusq; inter homines iret? Si eodem ordine cuncta persequar, iam profectò constabit publicam D. CASIMIRO meritò contigisse gloriam sanctitatis.

Nam primùm non deerat illi ditissimus Poloniæ, Patrisq; Regis Pactolus, ex quo aureos riuos in splendorẽ suæ dignitatis, aut licentiæ ostentationem deriuare potuisset. Scimus quantum excellens conditio exigat, aut iuuenilis ætas sibi arroget. Jlla magnificis impendijs conquirit authoritatem, pretioso thesaurorum damno famam lucratur, liberali erogatione potentiam conseruat, deniq; in admirati-

one ac obsequijs tantò retinet magis, quantò altiùs in fundum arcæ, manus veniunt: hæc ipsam quoque necessitatem sæpe in ambitionem exitiumq́; virtutis expendit. Ea de causa magis miramur Regiam Diui CASIMIRI indolem in tam præcipiti annorum flexu, & præpotenti fortuna, nec nobilissimo suo statui dedisse cæterorum Principum consuetudinem, nec lubricâ ætatis parte in insidias feruidioris Naturæ cecidisse. Non enim ille insano luxu corpus operiebat, non lapideis flammis accendebat tunicam, non tenero figurarum textu, ludentisue artis commento emolliebat sericum. Satis potuit nasci Principis honor ex generoso contemptu, nec indigebat solenni colore Maiestas, quam demissio à cæteris discernebat. Latere in vulgo non potuit, quòd eum ornamentorum neglectus eò pulchriùs comeret, quò plura deerant. Cur enim in nimio membrorum cultu laboraret is, qui sciebat

omnem

omnem vestium apparatum pretiosam esse necessitatem? Cur sinceritatem naturæ luxu contaminaret, dissimilemq; animo effigiem circumferret? Hac autem prudenti viuendi destinatione prouidit modestiæ suæ securitatem, quam sæpe ex ornatu amæniore arrogantia inuadit, & malé intra grauitatem tuetur. Conformat se facilè mens amictui, & ex colore affectū rapit, vt sub purpura minores erubescat, in argento ad obscurioris sortis aspectum palleat, ex auro sæuitiam terroremq; loquatur. Neque verò hæc à me dicuntur in eos, quibus fortuna illecebras naturæ concessit, ad honoris reuerentiam. Quidam enim ad illustrem vestium splendorem publico officio dignitateq; eunt, eos nemo meritò arguat. Plerosq; fastus ad immodicos sumptus ducit, quod quis probet? Vtrumq; D. CASIMIRVS eo spectauit temperamento, vt magnitudinem excelsi nominis sub moderatione retineret

neret, & obtentu honoris ad licentiam non progrederetur. Nihil érat in eo nimium: multa infra Regium modum. Nemo tamen quidquam desiderare poterat, quòd raro exemplo ex priuato Principem indueret, & Maiestate, velut cælo relictâ, inter oculos ciuium ipsâ demissione amabilior versaretur. Fiebat proinde, vt quoties se in conspectum daret, nulli per apparatum superbiæ, insolentiæue tumultum eluctandum esset ad oris notitiam. Temperatus habitus transmittebat oculos facilè ad Virtutum choragium, sine quo nunquam processit. Et erat vtique, quod sub modico cultu spectari poterat, pia grauitas, verecunda lætitia, comitas plena pudoris, pluresq; præclari animi dotes suis signis in vultum corporisq; motus expositæ. Laborauerit ille sanè industriâ, moderatione ornatum mentis interiorem tegere, occultaq; pietatis artificia fronte suæ fortunæ obscurare; tantum tamen in his

latebris

latebris firmitatis non erat, quin ipsa compressione Virtus altiùs emicaret. Quis nesciuit sub modestia purpuræ (sæpe enim ex dignitate habitum sumere fuit necesse) asperitatem hirsutæ nodosæq; telæ, & textum villorum arctè corpori insedisse? Laudabilis profectò scena, & piæ simulationis recessus. Potuit in theatro nobili principalis authoritas dissimili imagine conspici, in personæ amplitudine ostentare speciem amor vilitatis, splendor abscondere membrorum molestiam. Talem vestium discordiam hoc ille fœdere coniūxerat, vt quasi præ vestibulo cilicij ageret excubias Regalis indumenti moderatio, dolorię; seruiret. Neque enim dubium fuit, potius illud fuisse, quod cordi adiacebat: hoc alienum dici poterat, quod quasi eiectum & exul foris esset. Illud præterea Principis fugebat sanguinem ac sudorem, gemina tincturæ optimæ prætia, quibus nulla maria conchylis respondent.

dent. Quidni ergo laudem cõsilium, quod diuitias in luxum, studiumq; affectatæ pulchritudinis non prodegerit, satis de se opulentus? Quidquid corpori aliunde aduenit, spolium est, & alienæ formæ præda, suo fulgere magnificum est. Et graue quidem est hoc genus impensarum, ad viriumq; debilitatem ac languorem sæpe peruenit: sed nobilior euadit purpura, quò maiore tolerantiâ clarissimus succus exprimitur. Alij liquores tantum habent æstimationis, quantum raritas, aut humanæ artis ratio permittit; hic ex Domini cruciatu decus accipit, quē necesse est esse maximum, quoties à molli educatione suscipitur. Divo proinde CASIMIRO nihil accidere poterat, quod non magnopere profuisset ad patientiam. Siue enim viliora elegit in vsum, duritie lædebant teneritudinem; siue delicatiora, mollitie vulnerabant animum in aspera propendentem. Æstimet hinc quisq; pij

Princi-

Principis ingenium, qui oblectationes voluit esse suppliciorum instrumenta; nec alias ex ijs conquisiuit delicias, quám dolorum. Miretur & pietatem quâ omnem opum affluentiam propè cum absentiâ composuit, quando se se ad experientiam egestatis damnauit. Quem enim non tangit pedum nuditas, quâ statis temporibus ædes sacras adibat? Quo ille tulisset animo venientem à casu, aut origine inopiam, qui extremam sortem sibi in palatio fecit. Quâ mente erat erga diuitias, quarum vsum à contubernio dignitatis relegauit, piâ ausus dignari inuidiâ in calamitosis paupertatem? Nihil illum commouebat inferiorum exquisita in ornando solicitudo, nihil quæsitus elegantiæ tumor. Cùm alij flaui incessus serenitate auram accederent, intra serici auro fluentis vincula vibrarent gressus, argenteis clauis substrata marmora excitarent in plausum: ille vacuo simpliciq; pede ad aras

viam inibat. Cùm ita iniurijs amoreque inopiæ inter opes ditesceret, admisit præterea in triclinium famem & sitim, &, quia interdum necesse erat sanitati consulere, mediocritatem. Rari profecto hi sunt facultatum amplarum hospites in palatijs sed mirabiliores, quoties inueniuntur, quam in casis. Multùm enim interest, num sponte quis, an necessitate toleret? Plurimis licet esse famelicis, cùm interim cupiditate sint saturi: at inter irritamẽta gulæ, animo adimere ciborum licentiam, quantarum est virium? Arcana fabularum veritas, cùm Tantali pœnas loquitur, autumnum pomis instructum circum os suspendit. tam attentis ad fugam frondibus, vt præter vmbram cedentium fructuum nihil manibus assequatur, aut dentibus alliget: addit & fontes labijs alludentes, ita mirâ vicissitudine quietos rapidosq; vt morentur sub mento ad fallendum, sterili mox vado deficiant, quamprimũ

in hau-

in haustum palmas compresserit, Ille tamen perpetuâ delusus laboris sui sterilitate, in prædam semper est intentus, & irritas manus in spem continuam exercet. Tanta scilicet vis est præsentiæ, vt famem exstimulet, & ne ipsâ quidem desperatione totam extinguere possit expectationem. Magnum igitur erat in D. Principe voluntatis supplicium, dum, copioso inuitante ad palati obsequium lenocinio, sibi ipse indixit continentiam. Nihil ille in omni ferculorum varietate sibi dissimile admisit: nihil ex diuite delicatoq; epulo præter victoriam sui delibauit. Quoties extendisset manum, eo id faciebat animo, vt cupiditati negaret, & se torqueret non admissæ voluptatis vsu.

Non minor dimicatio facienda fuit cum opibus, quæ prodigalitate petebant effundi. At ille, cùm nosset immodicis impensis sæpe non dignitatem defendi, sed vitia nutriri, viresq; corporis ad consuetudinem licentiæ

cresce-

creſcere, reperit homines penuriâ preſſos, quibus diues lautuſq; eſſet. Hos copioſâ recipere manu, veſte inſtruere, prouidis leuare ſubſidijs, adeòq; ſuis præponere ſolebat commodis, vt laborare videretur quà ratione ipſe in Regia omnium rerum vbertate miſer eſſet, illis Principem ſe exhiberet. Præſens erat implorantibus, nec aliter ſe negare poterat votis afflictorum, quàm perennes fontium venæ ijs, qui humili inclinatione vndas hauriunt, quaſi priùs peterent: in hoc verò etiam ſuperior, quòd ſæpe in ſinum depreſſorum, vnâ liberalitatis ſcaturigine, infuderit duraturum in omnem ætatem beneficium, vnicoq; hauſtu vitæ totius ſitim reſtinxerit. Audiuimus quidem fontes quoſdam auro fluere. at obicem accedentibus auaritia oppoſuit. alios miris ſcatere aquis: ſed ad ſtrepitum pedum velut exterritas fugere. pleroſq; medicis bullire fluctibus: verùm pretio additum emi, nec omnibus exſugendis

morbis sufficere. Hic verò, quàm præsenti manauit ope! Neminem palatij reuerentia, pertinaces custodum excubiæ, armatum Satellitium submouebat. Habere ab eo licebat aurum contra egestatem, in patrocinium vocem, manum in lapsu. Fiebat proinde vt egenorum examina obsiderent euntem, viduæ non aliter, quâm Ægyptus suum amnem inuocarent, pullata reorum turba circumstaret. Pulcherrimus enimvero comitatus & suâ indigentiâ purpuris omnibus formosior, aut potiùs ad expugnandum cælum collectus exercitus, cui misericordia Imperatorem præficit, vt det stipendium, quasi egestate militaret, vinceretq;.

Hæc iustæ laudationis occasio facit, vt quoniam de diuitiarum vsu multa attuli, Potentiæ saltem dispensationem parciùs in tanta dicendi copia prædicem. Nemini enim dubium est plurimum eum potuisse, qui Patris leges per ætatis prærogatiuam exire noluit,

luit,

luit, vt vires in integro iuris paterni nomine cõseruaret. Subiectio, dũ filium quasi in corpore adhuc retinet, virium communionem non diuidit. Cæteris licet manus Regum meritis aut impetratione inuadere. Filij legibus & sanguine satis sunt instructi, vt ad obtinendum, quidquid æquitas docet, consilium ab illis veniat, quasi á Patris ratione, preces quasi à Natura. Leue certè esset, & hominum consuetudini dissonum, vtriusq; facultatem velut calculos, numero discernere. Communis enim illis opinio plùs pené tribuit, quàm Natura. Hæc, quos subiectione iurisq; rigore coniunxit, dissociauit corporibus: illa etiam corpora authoritate copulauit, & animæ vnius colligauit arbitrio. Licuit nonnemini varijs inspectis Reip. muneribus, Regem formare instruerèq; ex subditis: Præfectos in oculorum vicem transferre, aures appellare Iudices, Senatui cordis motũ credere, militibus manuum, pe-

 dum

dū agricolis dare officiū, ſoli Filio cō-
ceſſum eſt Animum Spiritumq́; Patri
dici, quòd Patrem ex facili moueat, ſen-
ſibusq́; & membris Reip. coniunctâ fa-
cultate vtatur. Valebat igitur D. CA-
SIMIRVS paternâ plurimùm poteſta-
te, quam ille in ſanctæ cuſtodiam fidei,
& nouæ ruinam religiónis deriuauit.
Tum enim demum ſe fortem pollen-
temq́; viribus exiſtimauit futurum, ſi
conſtanti lege incorruptam veritatem
exitio diſſidentis ſectæ tueretur. Ama-
mus igitur vocem Filij in Priuilegio
Patris: miramur pietatis ingenium in
ſublimi patrocinio: ſuſpicimus fortitu-
dinē quâ totius Græci ſchiſmatis manus
ita arctè ligauit cōſtrinxitq́; vt eas neq́;
in nouorum ſtructuram templorū eri-
gere, neq́; in veterum reſtaurationem
commmouere poſſet. Quid hoc edi-
cto præclarius, quo ad fallacium in fi-
de opinionum perniciem, ius dedit an-
nis, elementa vicesq́; temporum arma-
uit? quo omnem diſcordis pietatis ſo-
lertiam

ſertiam in otium languoremq́; compoſuit, in obliuionem deinde abituram delubrorum occaſu? Jta enim citiùs animorum diſſidia, ſuorum cineribus templorum ſepelirentur, iacerentq́; quibus fulciendis liberalitas non occurreret, promouendis locum non inueniret conſpiratio, induſtria iuuandis adeſſe non poſſet. An non hac præterea a voce Naturam humanorum ſeruitute vitiorum emancipauit, nè aduerſus DEVM faceret cõtumaciæ præſidium? Tunc vniuerſus rerum ordo ſibi redditus videbatur, cùm arbores in fulcra vetitarum ædium non creſcerent, in compagem ſectarum ſaxa non coaleſcerent, terra ad firmitatem tutelamq́; ignorantiæ non ſolidaretur, nihil deniqueeſſet, quod ſpe aut vi ad pertinaciam erigendam valeret. Hæc fuit rerum à DEO productarum reſtituta fælicitas, quòd punire poſſent, iuuare non cogerenenr: quòd contra fulmineos ignes nihil auderet, vllus humor, nihil ad-

hil aduersus pluuiosa nubium supplicia tectorum circuitus, nihil contra infortunia ingenium. Ipse quoque animus velut in carcerem compactus, suisq́. tacitis sensibus inclusus in otioso corpore hærebat, quòd ei in publicum exire membrorum ministerio non liceret. Victa erat hac lege errandi licentia, poteratq́; deceptæ pietatis damno venire ad primordia veritatis. Quia enim antea in herba semen malitiæ serpentis oppressum non est, quid restabat, nisi vt vitiosæ segetis maturitas sensim tabesceret vetustate, & fatalem messem extremâ clade faceret? Hoc specimen & exemplar erat in D. CASIMIRO veræ in religionem propensionis, lentis remedijs vires infestas affligere, & quasi contagionem rubiginemq́; immittere, vt morâ ad ruinā celeriùs perduceret. Fuit id & exemplirari, ita actionum cursum disponere, vt etiam post fata continuaretur, & absens legislator viuentis præsentia legis in

gis in abolendis fidei impedimentis laboraret. Detrahit operi constantiam, quisquis vltra vitam, suum alienis manibus robur non relinquit. Atqui posteros ad perpetuam virtutis agitationem instruxit, egregiè prouidit posthumam quiescenti suo labori propagationem. Jta ergo ille voluit ex hac statione decedere, vt tamen vox cohortatioq; ad religionis curam stabilibus repetita incrementis superesset, & ingenuis pectoribus allisa, ex approbatione resultuq; se intenderet. Sciuerat eam demum vitam optimè in terris relinqui, quæ non aliter á negotijs amoueretur, quàm manus ab horologio. Vt enim illâ absente mobiles spiras indefessa machinarum vertigo ponderibus rotat, & malleolum indicemq; in motum animat, vt temporum momenta voce silentioq: loquatur: ita edicta continuatis mortem pensant negotijs, postquam subditorum animos semel ad perennem religionis progressum

 abdu-

abduxerunt. Tales etiam, dum mo[...] cæterorũ hominum ſub terram eun[...] inoffenſo poteſtatis curſu viuunt, & le[...]gem in ſolio ad compenſationem præ[...]ſentiæ habent.

Eò cum perueni, præuertendum eſſe exiſtimaui ad honorem Regium, quem conueniens potentiæ vſus ſibi iu[...]re vendicat. Tantus enim iam erat D. CASIMIRVS vt ſub Patris tutela di[...]gnus imperio eſſet. Animos etiam o[...]mnium in deſiderium excitauerat, vt licet pios optimi Regis mores felicita[...]temq; ſuo abeſſe regimine nollent, vo[...]tis tamen in filium excurrerent, & æſti[...]matione coronarent. Atque ita ſub ſuperſtite fortuna & deſiderio Patris iudicium habuit ſupremæ dignitatis, & intra optatam paternæ præſentiæ gloriam Rex erat animorum. Eadem opinio vicinos populos occupauit. Nemo fuit, qui ex diuini animi notis, & minimè otioſæ indolis ſpecimine dignam ſummo apice vitam non præci-

pere.

peret. Vngaria tamen cæteros præiuit suffragio, & campum tantis virtutibus præsternere ausa, occasionem vacui Solij in gloriam D. CASIMIRI rapuit. Amplissima eo nomine missa legatio ostendit communem Senatus vocem, Equestris ordinis vota, supplices populorum manus, quibus à Patre Filium, Principem à Rep. à CASIMIRO imperij curam petebant. Et verè allicere poterat eximia Regni pietas, religionis amor, militaris rigor disciplinæ, & præparatus quidam ipsi suscipiendo omnium virtutum concentus. Poterat expugnare præclarum imperandi inuitamentum, opulentia terræ, in quam impensiùs excolendam meliori pollice incubuit rerum molitor DEVS, vt sedem voluptatum in ea diuitiarumq; collocaret. Nihil huic vnquam affinxit fabulosa vetustas, nè incredibili argumento rerum Naturæ luxuriantis opus malè commendaret. Non hic Tagum aureis manantem arenulis,

renulis, aut collucentibus procellosum vnionibus Gangen posuit, vt solidum tutioremq; auri prouentum in terris indicaret: non pretioso vellere radiantem arietem Thebarum, aut ouis aureis fœcundam Æsopi alitem, nè per vanos interpretum sensus malè aurum attõderetur exciperetur q;. Alibi mendacijs inuolutæ laudabantur facultates; hic veritas semper diuitijs præfuit. Assurrexit proinde aurifero Vngariæ Jmperio Europa vniuersa, & seipsam contemplata variarum opum vbertate diuitem, postquam suas singulis prouincijs tribuit fælicitatis prærogatiuas, Vngariam, Pomum aureum, appellauit; sed quod iam inter plures proiectum á Fortuna, lusu bellico dispares manus discerpserunt. Neque sic tamen suam amisit amænitatem, cùm diuisit gloriam. Vbiq; rubet adhuc, augente natiuam purpuram alieno in æstimationem fuso sanguine, & prima vulnera vnguesq; impressos potentiâ
partium

partium protegente. Vt illud totum acciperet, Vngarorum lege pulcherrimus aptissimusq; D. CASIMIRVS est iudicatus. At ille manum ambitioni subtraxit, quòd sub onere pretioso pietatem suam vilescere posse existimaret. Attentus in salutis suæ curam animus, quoniam omnem seruitij nobilioris quærebat opportunitatem, & acutâ acie moras imitationis diuinæ perspiciebat, nasci ad Regna satis esse ratus, cælesti spei suam consecrauit dignitatem. Vt quid in oblatam rerum omnium affluentiam concederet, qui paupertatem iam inter ingentes Regiæ domus opes adamauerat? cur sub diadema iret, qui pridem rerum contemptu honorauerat cogitationes? aut sceptro tenendo dextram porrigeret, quam proijciendo auro exercuit? An enim ad diuini conscientiam arcani non pertinebat se Regnis non induere, qui Mundum exuerat? Fuêre potentissimi Principes, qui dum suæ animæ

gubernacula tractare vellent, fessamq; imperando ætatem, velut in portu colligere, ad priuatæ vitæ angustias confugerunt: ille ante tempestates cursu abstinuit, quòd laudabilius esse iudicaret honores fugere ex destinatione, quàm experientiâ difficultatum connitente, Regio se officio eijcere. Quanquam & illa mens paucis contigit. Quidam enim, dum in longos annos spem vitæ proijcerent, in honore publici laboris sunt deprehensi: alios potentia non dimisit: plerosq; amor salutis communis, periculis illigatos retinuit: nonnulli constantiam diuerso virtutis flexu corrumpere non sunt ausi. Jlle venturas in flore moras præcidit, né, si ætates singulas diuersis gradibus ad maturitatem duceret, ægrè sederet in proposito. Et vidit ille quidem D. Stephanum sub corona Vngarica magnum sanctitatis culmen attigisse, sibi tamen metuebat, nè si abundaret fortunâ, virtutis accessione

indige-

indigeret. Jdcirco maluit nè dignatione quidem solari petentis Vngariæ studia, quâm prima sui progressus in bono vestigia dissimili passu confundere, aut prosequi. Jta abire Nuncij coacti, soliciti magis, quod tantam virtutem in solium, quam quòd suæ gentis regimen non impetrassent; ille securior non admisso principatu factus, gaudebat vnà abiectione damnatam omnem beatam fælicium vim, & suffecisse sibi ad victoriam, noluisse. Alijs videbatur amplissimum quìdpiam adeptus, quòd æstimationem digni imperio animi, Legati secum non sine mærore exportassent: ipse sibi fælicissimus visus, quód excelsam stationem in materiam negligendi accepisset. Tum enim se didicit, non á voluntate sola testimonium habere magni ab omni sublimitate horroris, quando non admisit, quod ingenti commendatione in animum influebat. Orbis quoque terrarum, quamuis sciret eum meruisse

in alto

in alto proponi, nesciuisset, quâ propensione in adipiscenda esset, nisi adepta detrectaret. Meliùs iam liquet magnifica mens aspernantis, cùm confugientem sinu excussit honorem, ruentiq; in humeros Imperio Atlas esse noluit. Nempe suscipiendis terris locum non inueniebat, qui augustum cælorũ pondus plenis manibus ferendum admiserat.

Et ego quidem dum hæc cogitatione amplector, meritó tantæ virtuti adstupesco; neque paterer me inde transferri, nisi alia se offerrent, quæ multiplicem æstimati operis vbertatem magnitudine nouâ conuincerent. Sit enim sané, vt quidem maximè est eximium & singulare, Regij animi decus, quemuis dignitatis fulgorem otioso præterire oculo: maius tamen semper existimatum est, sic omnem ætatem quâdam seueritate temperare, vt nullis delicijs deprauata, pudori integra sinceraq; seruetur. Quemadmodum cauti admo-

ti admodum & prudentis eſt viri, euadere tectas inimicitias, quæ vultu amicitiæ pugnant: ita quisquis naturæ adulantis inſidijs, gratoq; indulgentiæ veneno non patuit, eum ego humanâ altiorem cõditione eſſe exiſtimo. Quò magis D. CASIMIRI par eſt ſuſpicere victoriam, qui per blandimenta vitiorum, libidinumq; faces illæſo pede inceſſit, nullis vnquam laudatis malis, quæ illecebris in perniciem armantur. Si quid accidit inopinatum, quod faciem recti induiſſet, ex ipſa ſcena agnoſcebat dolum, & robuſto metu inuadebat hoſtem, vt fugâ vinceret. Neq; enim ſecurum eſſe putabat lubricam ætatem delicato committere commercio, & cum iucundis periculis coram agere. Vt nihil aliud efficiant, moram lenti certaminis ad vincendum inſtigant, ſucceſſumq; ſperant, quamdiu præſentiam victoris adhuc ſtare in ictum vident. Quanquam amæna hæc vis voluptatis, quantumuis diuturnita-

tati fideret, actū hic egiſſet. An enim eū molli fregiſſet habitu, quem cæleſtia ſolatia ad obſiſtendum durauerunt, & cui ad victoriam ſatis fuit, ſemel rigidum vultum oppoſuiſſe? Vt interim taceam, diuini eum animi ductu, aſpero ſemper calle ad decus iuiſſe, nè, ſi ancipiti dubioq; itinere pergeret, obuiam pro ratione haberet libidinem. Quis eum aliquando conſpexit leuibus puluillis, aut ſanitatem excepiſſe, aut molliuiſſe delicias? niſi fortè cùm premere vellet alienos oculos in vitæ communis opinionem; & luce quidem celaret vſitatam viuendi aſperitatem, tenebris autem duceretur ad corpus in ardua reuocandum. Tam illuſtri tamen exercitio caligo omnis depulſa, nihil poterat aduerſus curioſam multorum pietatem, quominus admiratione Principem obſeruarent. Habet hoc omnis virtus, vt communi oberrare vultu, turbæ ſe immiſcere, vulgari habitu ſpeciem ſuam componere non

poſſit,

poſſit quin plerique immigrēt in receſſus & ſuis illam tenebris æſtimēt. Citiùs tamen intentus animus alienam in Principibus agnoſcit perſonam, & in famæ honore ac theatro ponit actus, quos pio conſcientiæ ſecreto texerunt. Vt vmbræ magnitudo prodit molem corporis: ita virtutis maieſtatem quæſita lucis abſentia. Fuerunt igitur, qui aſſeuerare non dubitarent, D. CASIMIRVM, cùm iam altum noctis ſilentium teſtes oculos ſubmouiſſe videretur, in nudam ſeceſſiſe humum, nè minùs tractata conſuetudo tranſilire aliquando atque effugere honeſtatem poſſet. Tunc è cæcis ad templa pergere veſtigijs, ſeque ad ſacras fores proijcere acceperat in morem, & magnæ loco fælicitatis ducere ſi contingeret, aut excuſſum deuotis euntium pedibus puluerem oſculo excipere. Quale verò erat & illud ſpectaculum, cùm teneram obſequentemque carnem flagri violentiâ compelleret ad voluptatum negligen-

gligen-

gligentiam! crebris ictibus vulnera aperiret dolorum ingressui! molliores corporis partes liuore obduceret! Ad tam heroici operis præsentiam latebris euoluendam, dies, credo, ipse properasset, si sensum habuisset pietatis; tenebræ interim sanguine excusso erubescebant, quòd aliquamdiu conderent, quod Orbis terrarum postea erat conspecturus. Licebit mihi proinde noctes illas, abolito vetusto nomine, in auroræ appellationem vocare, quód defusi cruoris luce purpurascerent, quasi clarissimum sæculorum diem præirent prædicerentq; qui tantis factis debebatur, & successit. Licebit & D. CASIMIRI stupere prudentiam, qui vt securitate perpetuà castitatis frueretur, spontaneis eam ita circumscripsit supplicijs, vt nullis delicijs pateret aditus ad religionem bonæ mentis peruertendam. Ea de causa corpus obibat pœnis, emuniebatq; vulneribus, nè suæ tanto thesauro excubiæ deessent. *Spinis de-*

nis defendendam esse rosam hanc ducebat, vt pulchriùs inter stimulos viueret, puncturis in spem durationis excitaretur, horrore ipso aduersorum esset beatior.

Eò porrò æstimatio postea processit, vt morte vitam pudicitiæ conseruandam putaret. Jnciderat fortè morbus vehementior, cuius extremum discrimen cùm nullum sistere posset medicinæ ingenium, Venus communi consilio sanatura credebatur. Hanc igitur Iuueni purissimo suadere ausi, vt, si necessitate ad scelus ire noller, honestate thalami vitam tueretur: geminato commodo pudorem in fæcunditatem prolis & sanitatis expenderet, nec crederet florem hunc male periturum, quem Resp: in fructu, Pater in solatij maturitate, ætas in duratione esset habitura. Jniquum esset, illi, à quo in leuamentum senectutis accepisset vitam ad luctum spontaneam orbitatem disponere, & cogere ad lacrymas spem

gaudio-

gaudiorum. Jn computatiònem offensæ venit fugiſſe, cùm manere liceat, è viuis,telo in pectus paternum vltro deiecto. Nam quòd relinqui à se existimaret in virtutis amore mortis excuſationem, nil hoc aliud eſt, quàm nolle videri ingratum, & fieri: tollere cauſam dolendi, & facere. Cogitaret potiùs, pulchrius eſſe certos honeſtatis tuendæ modos admittere alieno arbitrio in vſum,quàm ſuo eligere in perniciem. Abunde penſari poſſe cæleſtis conſilij mutationem iuſtà conſeruatione legis. non cariturum culpà propoſitum, quo virtutem iniuſſam ad iniuriam ſui, Patris, Reip. aleret. Sequeretur porrò ſui nominis Regem Poloniæ, qui publicæ ſaluti votum laudabiliter conſecrauit, eò quòd vidiſſet Principum virtutes eſſe priuatas non debere. DEVS bone! quantus contra has uoces ſurrexit! quantâ obſtinatione cohortationem precesq; repulit! Faceſſant, inquit, tam ſuaues amici, qui

ægritu-

ægritudinem vocant ad voluptates, & ad incolumitatem ducunt parricidio Castitatis. Quæ foret hæc viuendi cõditio, nobilissimum animi decus pro morbo corporis ponere? quanta damni moles, mortis momentum redimere mansuro exitio? quàm graue, ad vitæ vsum remedio venisse, quod conscientiam electionis optimæ non haberet? Malé verò hoc meo facto Patrem ducitis in mærorem, cuius lætitiam nulla vnquam pietas periculo defensa fregit. Qui me hilari vultu aspiceret in acie fortiter pro patria mortuum, sine luctu non spectabit pro virtute occumbentem? Habere certè tristem de me non poterit memoriam: quoties suam in meo decessu cogitabit institutionem. Hoc ille docuit, hoc ego didici, magno vitæ rerumq; contemptu ire ad curam cæli, pergere in excellentem perennis dignitatis gradũ per aduersa, liberalius puriùsq́, in DEVM, communem omnium origi-
nem,

nem, refluere. Regni quoque honores obijcitis? Quæ hæc est vecordia, in spem coronæ regalis diadema mihi tollere æternum, quod DEVS integritati decreuit? Vtinam ad Maiores vestros, quibus arcana cæli necdum innotuerant, oculos referretis, eueniret mihi fortassis vestro consilio, nè infra Vendam essem, cuius pudicitiam Polona fortitudo suis periculis funeribusq; seruare voluit. O vocem verè Regiam, humanisq; viribus maiorem! O laudabilem seruandæ puritatis contumaciam! Quid hac esse potuit mente fortius, quæ egregio impetu ad vniuersæ rei dimicationem venit, & vno ictu delicias, earumq; laudatrices, Naturam, Necessitatem, Vitam superauit? Habeant itaq; suas sibi laudes, quicunq; exsciderunt vultus emendatissimi formam, mutilarunt oculis euulsis naribusq; præsectis pulchritudinem, sexum simulatione texerunt, vt pudorem in tuto ponerent: D. CASIMIRVS patenti

tenti campo adeptus eſt victoriam, dum præ voluptatis horrore, è viuis integer abire maluit.

At eum nos tamen exceſſiſſe non arbitramur, quem imitatio in animis expreſſit, veneratio in templis reliquit, patrocinij præſentia retinuit in Regno, gloria vbiq; poſuit. Quanta ornamenta contemptus vitæ impenſus Caſtitati protulit? Cumulatè DEUS immortalis penſauit palatia templis, ſolium aris, Regnum ſupplicibus Jmperijs vniuerſis. Omnia enim hæc contigerũt, poſtquam miraculo vitæ operumque attonitus LEO X. diuinâ authoritate dignum proclamauit, cuius Sanctitati Orbis terrarum aſſurgeret: cui ab omnibus fas eſſet vota reddi: a quo pericula immunitatem, anceps belli alea ſucceſſum, tota deterioris fortunæ tempeſtas ſerenum precaretur. Erexerunt ſe ſubitò ad hoc edictũ omnes, & priuatam iam pridem pectoribus incluſam pietatem palám protulerunt.

Cùm plurima multi agerent, SIGISMVNDI III. Regis deuotio liberalitatem omnium ac venerationē toto apice excessit. Quâ enim ille impensas fundebat copiâ, vt argenteus esset locus, qui augustæ respōderet sanctitati, & nobilissimarum familiarum Iagelloniæ atque Austriacæ decus cæli insertum, magnificè in terris contineret? Quàm diuturnos artificum labores, cursusq; annorum in festinationem sacræ ædis vocauit? quorum tamen assiduitas, non tam in magnitudine moram consumpsit, quam in rara maiestate loci, & inusitato materiæ prætio prolixam artis industriam continuit. Quot maria nauigatione fatigata, vt exquisita manuum doctrina in rudi impolitoq; marmore, naturæ ingenium iam inueniret? Cui enim alteri remotorum littorum lapis, peregrini laboris sudor alienæ fælicitatis raritas deberetur, nisi illi, qui ea prodijt stirpe, quæ terras longe latèq; diffusa

ample-

amplectitur poteſtate? Hic eſſe decuit, non quaſi reluctanti rerum ordini ereptum; ſed ex intimo ſinu tranſmiſſũ, quidquid vehementi ſolis appulſu vſtũ eſt ad decorem, æterno frigore in ſpeciem concreuit, fortuito elementorũ concurſu ſolidam rapuit formã. Hic par eſt pretioſam Regnorum fæcunditatem in communi oſequiorum cumulo apparere, vbi in probatiſſimo virtutum exẽplari fulget maxima terrarum dignitas. Stat proinde iam opus immortale, iſta æſtimatione materiæ & argumenti illuſtre, vt quid alteri poſſit præferri, neſciatur, niſi quod vtrũque ad piam Authoris libertatem ſuſpiciendam animos ſpectatorum auocet. Hæc enim in omni illo decore pulcherrima eſt, & ſumptuoſum ſtructuræ valorem excedit præſtantiâ. Hãc omnis ille in picturam cæſim compoſitus lapis monſtrat, animata in Diuorum figuras marmora loqvuntur. ædes ipſa aſpici indignatur, ſi quiſpiam ali-

os in admirationem ſenſus afferat. Et ſanè, quid pulchrius hoc ſacro domicilio cogitètur, quod ita elegantia vbiq; perpoliuit, & obtinuit pietas, vt propè totum aram diceremu, niſi amplior maieſtas, dum ſe ſuperat, atque magnitudine conuincit, diſcrimen faceret? Jgnoſcet mihi Romanæ eloquentiæ copia, ſi cum verborum periculo in re tanta loquor, & ita in magnis explicandis repo toto ſignificationis faſtigio, vt ad maiorum explanationem infimum ſit, quidquid vniuerſa facundia habet primarium. Neque enim facile eſt vnam dicendi facultatẽ inter egregia præſtantiſſimorum Regum duorum, SIGISMVNDI & VLADISLAI facta ita partiri, vt vtriusq; ſe exæquet magnificentiæ aut pietati. Dum moror in vno, dum ad alterum propero, illum morâ non exprimo, hunc feſtinatione non aſſequor. Adeò amplitudo facti variauit audaciam tentantis omnia animi, vt cogar in

diutur-

diuturnitate, arguere, properationem, & celeritatem, & tarditatem excusare. Quis enim disserat, vt Pater inceperit! vt perfecerit Filius! quã æquabili tenore largitas ac beneficentia venerit ad consummationem! Cum paris manus molitionem intueor, propè opus in plures Authores discerpere non auderem, nisi palàm constaret, VLADISLAI Regis esse perfectionem Jlli hanc gloriæ partem DEVS seruauit, vt & splendidum absolueret ædificium, & suâ Diuiq; CASIMIRI præsentiâ impleret.

Et quoniam magnarum laudum emensus Oceanum, ostia quoque ac veluti ingressum ad alios labores euasi, video mihi rursus immensum aliud æquor nauigandum. Jntueor Triumphum, quo D. CASIMIRVS in erectum suo honori Capitolium peruenit: quem quemadmodum fragili veham nauiculâ, aut quomodo leui gubernaculo in portum regam, non intelligo.

In tanta conſilij inopia ad vſitatam confugere fortaſſis proderit temeritatem, & metum Numine propitio eorum, quibus mea vela credidi, leuare. Expediam cæcâ hac ratione exitum ſi non integrè, (præcipua enim tantum attingere eſt animus) certé auſpicatò quamprimum in alienam fortunam, quam aperto mari veho, reſpexero. Vtinam tantum mihi ingenij aſpiret hæc fælicitas, quantum omnibus, quos deuotio Vilnam exciuit, alacritatis eſt elargita! Poſtquam enim priore loco motus eſt D. CASIMIRVS, vt in perpetuam dignamq; cæleſti Principe ſedem honoratus deinde pergeret: quanta vndiq; confluxit hominum multitudo, vt aut paululum morantem in primario templo obſeruaret, aut deduceret procedentem! Crederes eodem ſacrarum manuum nixu excitatos, motosq; domibus eſſe ciuitatis frequentiſſimæ homines, vt dedignati commoda ſuorum parietum ſpatia, latiſſimas publici

blici

blici itineris areas tumultu venerationis angustarent. Et fuerint sanè viæ obstructæ: celerem tamen faciebant profectionem, cùm se veluti fluctus amicâ iniuriâ ad officium promouerét. Paucis tamen contigit in eodem, postquam accesserunt, vestigio hærere. Præteriuisse satis erat ad solatium difficilis viæ. Restabat enim spes diutiùs spectandi, si paribus angustijs, sed potentiori spectaculo cæleste bonum vrbem inuiseret. Ea res plurimis persuasit, vt priuatis impendijs lætitiam communem iuuarent. Nemo igitur parcere sumptibus, aut ingenio, nemo à Maioribus transmissa ornamenta clauibus coërcere. Omen erat præsagiumque mansuræ fælicitatis, toto diuitiarum apparatu prodire, & inclyto opum obsequio securam facere fortunam.

Dies sequens ostendit omnium cogitationes. Diuus enim Princeps pretioso inclusus loculo, dum succollante nobilissimo Clero inter hilares

plauſus, triumphaleſq; Academiæ voces, per longos platearum tractus duceretur, nihil deſiderare potuit, quod pietas non cōtuliſſet ad venerationem, liberalitas ad maieſtatem. Ita vndiquè deuotus ſplendor Arcus erectos ædeſq; inſederat, vt noua Vrbis facies diem ſibi ipſa ornatu inuſitato augeret. Aulæa textili auro illuſtrata pro foribus, vela acu picta inter florum argutias pendula, omnis peregrinæ opulentiæ, inq; ſuis ſuccis attonitarum opum induſtria, ſi quando ambitioni aut luxui præluſit, hominum penſabat honore tali errorem, ſuamq; iniuriam expiabat. Diceres diuerſarum ornamenta terrarum vnà conueniſſe, vt artis pretijq; certamine cumularent oblectationem, & multiplici cultu prætereuntem Diuinum Iuuenem venerarentur. Sed quid ego hæc ædium propè geſtiẽtium gaudia commemoro?

Erat alia longè pulchrior ad pompam materies non impreſſas Deorum

fabulas mentiens, aut profana vete-
rum Heroum exhibens simulachra,
sed ipsius D. CASIMIRI rebus ge-
stis spectabilis. Quis eum & vultu gra-
tum, & habitu modestum, & fortunâ
illustrem ab operoso penicilli labore
non accepit, vt pro amæno domus ve-
stibulo exponeret? cuius palatium
non occupauit effigies, quæ purpurâ
Principem, lilijs virginem, Diuum ra-
dijs non fateretur. Jam ipsa quoq; mi-
racula plurimis viuebant in imagini-
bus, tam accomodatâ similitudine ve-
ritatis, vt ars affectibus obtemperaret,
doctaq; colorum positio tabulas pijs
quibusdam sensibus animaret. Videre
erat ipsius patrocinio puellam â mor-
te ad vitam remeare, non sine amabi-
li quodam horrore, quòd ita in dua-
rum rerum disparium confinio idem
vultus staret, vt diuersis signis exani-
mis adhuc iam viuere inciperet, & ia-
centis cadaueris notæ in surgentis cor-
pore summâ concinnitate conuenirent

 Aderat

Aderat & memorabilis ille cælestis fauor expressus, cùm contra Moschorum perfidiam vado securo præiuit exercitum Juuenis cādidissimus, qui albo inuectus equo, alibi insanos elementi vortices tuto tramite vitauit, componente se flumine ad transeundi fiduciam: alibi sensim conspectui ereptus, sciebatur fuisse, picturæ dexteritate præsentiam in absentia retinente. Et illud ad decorem pertinebat, cùm in eosdem hostes confertissimos paruam Lithuaniæ manum duceret, & in aere, velut de tribunali regeret: idoneo humanæ solertiæ inuento, quasi vbiq; numine suo adesset, & hos quidem iustâ irâ in vindictam prædarum accenderet, illos ab aduersis gladijs tegeret, nullos sineret patere vulneribus, omnibus famosam cæde fugaq; victoriam largiretur. Quid singula in tanta copia persequar? dicamne, quemadmodum eximia artis pietas in arcanis rerum euentibus, curationum modis,

audita-

auditarum precum luſerit argumentis? dicam de penicillo exiuiſſe in genua ſupplices ad petendum, ad rependendum donis beneficium hilares? oculum creuiſſe cæco, merſum è fundo redijſſe in cymbam, ignem in incendio ad vrendum ſubitò frixiſſe? dicam ſuis ipſum in omne genus hominum meritis ſibi ad ornatum abundaſſe? Erat enim vita ipſius clariſſimis virtutibus locuples, & mirandis poſtea operibus cælitus illuminata: omniumq; ita ſufficit votis, vt negotium in ea fuerit eligendi, non quidpiam deſiderandi difficultas. Nec decuit aliter D. PRINCIPEM ornari, niſi vt ex ipſomet, velut ex ditiſſimo theatro triumphi acciperetur celebritas. Jnanium eſt aliunde emendicatis frui honoribus: pleni de ſe porrigunt ſolēnem cōſpectum.

Jnde erat etiam, vt, cùm multus vbiq; & varius fieret plauſus, nullæ voces gratiùs acciperentur, quàm quas ipſe Auguſtæ Virgini concinnauit in

honorem, Quidquamne dulcius esset carmine, quod an plus ex candidissimo pectore acceperit suauitatis, quàm pietatis, in dubio est? Cui pulchriùs aures accommodari queant, quàm vbi verborum gratia per interualla pari sibi occurrit gradu, quasi vocali imagine in exitu repercussa concineret? vbi breui interstitio cadendi æqualitatem suspendit, vt mora in similem modum iucundiùs conueniat? vbi erudita eloquentia alternis claudicat versibus, & varius pedum incessus, passu alibi diminuto, exæquato alibi iucundiorem facit precandi voluptatem? Dum quælibet sententia, velut torno excusso, limaior veniret ad vocum concordiam, sæpiusq; in orbem recurreret pijs sensibus delibuta oratio, animus auscultatione colliquescebat. Quæ ego omnia cursim prætereo. Neque enim fas mihi esse video his immorari, quando alia se offerunt magnorum Virorum decora, qui triumphāti D. CASIMIRO
suam

ſuam præbuêre, in obſequium dignitatem.

Erit præ oculis æternitati MARIVS PHILONARDVS, Auenionenſis Archiepiſcopus, qui VRBANI VIII. effultam humeris Vicariam DEI in terris poteſtatem eâ parte, quâ Sarmaticis incumbit Regionibus ſuſtinet eximiè, Nempe non ſatîs exiſtimabat magnificentiam fauſtiſſimæ diei à ſe illuſtratam, niſi Diuo Indigeti in plauſum ceſſiſſet, quidquid eximijs ſuis factis liberalitas ſummorum trium Pontificum in præmium contulit, & explicaſſet in pompa id omne, quod Romæ in auguſto Chriſtiani Jmperij theatro maximum eluceſcit. Narrabit quoque omnis ætas ABRAHAMVM WOYNAM Vilnenſem Antiſtitem, cuius in illo numeroſo Senatus, ordinisq; Sacri quà Latini, quà Græci ritus fœderati agmine pulcherrimus emicuit ſplendor, & tam pium deuoti laboris exemplum, vt ad ſanctos animorum impe-

tus ciendos, vis ab eo atque permotio veniret. Demus ſanè multum priuatæ ſingulorum facilitati: conſtat potentem cohortandi humanitatem plurimùm frequentiæ profuiſſe. Senſit Lithuaniæ ac Ruſſiæ reuerētia plenam ſeduli Præſulis vocem, tantoq; cumulo ad authoritatem conſurrexit inuitantis, vt, ſi cætera multitudo abfuiſſet, lectiſſimus Sacerdotum populus feciſſet venerationis denſitatem. Et hæc erat cæleſtis imitatio induſtriæ, Diuino inſtinctu lætiſſimas terras inſtruere, & tot pectoribus eſſe pium, quot conſultiore prudentiâ ad noua vota incitauit, aut vberiore affectu ad ſecuram deſideriorum impulit proſecutionem. Ecquis verò cæteros enumeret, quorū ſacer illuſtriſq; comitatus fecit communis lætitiæ acceſſionem? quis conſpicuos eximijs curis Senatores, feſtū Magiſtratus Aulici decus, ſplendidum liberæ nobilitatis progreſſum percenſeat? ſuà illi ſe eximent obliuioni virtute, &

tute, & meo ſilentio culti ipſam pro ſe audient æternitatis facundiam perorantem.

Tacere tamen eos non debeo, quorum gloria vbertatem dicendi ex ipſa munificentia accepit. Quis illam magnificè erectã Caſimiri Sapiehæ Mag: Duc: Litu: Notarij molem, quá latiſſimum plateæ ductum exornauit, ſuo gaudio, illius pietate cælis non coniunxit? quòs in triumphali ingreſſu, quem arte & pretio inſignem, ingenio deuotionis nobiliorem fecit, non deſignauit cogitatione locum qui Authoris nomen æternùm ferret. Quòd ſi cæleſte ſtudium interpretationem patitur ex factis, &, quæ viſa non ſunt, fidem habere poſſunt ex cauſa, crediderim D. CASIMIRVM Clienti ſuo viciſſim Arcum erexiſſe, qui longum annorum curſum ad feſtinatos honores & conſtantem famæ & felicitatis moram tranſmitteret; opibus inſuper tam bene impenſis fauiſſe, vt manſuris

in faſti-

in faſtigio acceſſibus conſiſterent, augerenturq́;. Quò me cæterorum quoq́; impendia adducerent, ſi ſingula diſſerere vellem. Quò Academia Vilnenſis? cuius ſolennes labores recurrens in orbem ſupplicatio amplexa eſt, vt primitias beati fauoris in ingreſſu conceſſas, reditu cumularet, & non nouam tantùm in cultu induſtriam, ſèd eruditos etiam ſudores gemino tranſitu ſolaretur? In quæ dicendi ſpatia peruenirem admiratione ſtudij quo Vilna potiſſimam fori ſui faciem tota inſedit, & ſuæ vbiq́; diffuſæ ſummam fecit alacritatis? noctis inter faces, lætitiamq́; immemoris tenebrarum? ignium in altum expreſſorum ſub cælo luſus?

Tui hæc ingenij fuit pietas, VLADISLAE Rex Jnuictiſſime, qui Reip. animus, vniuerſas tanti corporis partes commouiſti. Meritò itaq́; integra clariſſimi per omnes fuſi facinoris magnitudo ad Te Authorem redit. Omnia per ſingulos diſperſa religioſæ liberali-

tatis vel obſeruantiæ momenta, quoniam à Te profluxerunt, in gloriæ Tuæ amplitudine colligi neceſſe eſt. Atque ita Oceano æquaſti Tuæ copiam pietatis, vt & intra capacem religionis Tuæ curam omnis ſubditorum ſe voluat imitatio, & laude recurrat ad cumulum, quidquid exemplo prodijt. Non poſſumus auguſtè Tuam explicare virtutem, quæ per innumeros diffuſa, recepta deinde in Te, maius reperit ſpatium. Tuum, noſtrumq; eſt, quod egiſti: & eò quidem magis noſtrum, quia Tuum. Liceat tamen mihi liberè conqueri. Maiore vi vſus es in noſtros affectus ac mores, quàm noſtra neceſſitas, aut Tuarum virium ratio exigebat. Quis enim ad D. PRINCIPIS honorem Tuis votis non iuiſſet? quem non duxiſſes ad eadem, aut paria nutu? Vt quietus ſacris incluſus palatijs audires, ſpectaresq; cæleſtem omnium lætitiam, valetudo afflicta volebat; imbecillitatem in Te ad cultus

profecu-

profecutioně agnofcere noluifti. impeditũ fortuito morbo pedũ officiũ proponebat: non admififti excufationem, egebat fanitatis cura latè conciliato domefticæ vmbræ filentio: Regium effe fanari publicis curis dixifti. Quis Te adeò Tuis aduerfum reddidit commoditatibus, vt vitam non tractes cómodè vt Regiam: non folicitè vt publicam: non tranquillè vt indigentem: fed robuftè pièq; inter grauiffima quæque negotia circumferas? O egregiam nulliq; tacendam Tuam virtutem! Pulcherrimum inuenifti inuictæ Tuæ fortitudinis campum, vt quâ cõtra hoftes vfus es ftrenuè, falubriter pro Rep. contra Te fanctè vtereris. Meritò Te fubuectum frequens venerata eft multitudo hominum, & quoniam ex abfentia ægrefcebat dolore, deuoto morbi Tui obfequio ad gaudia conualuit. Tibi igitur communem feftiuitatem debemus reftitutam. Nam licèt integros nos feciffet fola Tuæ voluntatis

lex ad

x ad ſolennem D. Tutelaris venera-onem: Tuæ tamen ægritudinis vul-u omnia egiſſemus, & conferentes ſi-nul diuerſa animi diſcordis indicia, ilaritatem expreſſiſſemus mærore. At Te conſpecto nubilæ mentes ſuam recepêre ſerenitatem, integrâ fronte occurrimus fauſtiſſimo diei: æquabili imperio plenum pectus cæpit regi. Quidni veró regeretur? quandoquidem vno in triumphali ſpectaculo geminorum Principum coniũcta Maieſtas deſiderium oculorum, rara cum lætitia populorum cumulatè expleuit. Et CASIMIRVS quidem victorias ſuâ ope partas indicabat: Tu ſubijciebas. Jlle quaſi triumphantem præibat: Tu ſequebaris. Plané ita cuncta ceciderunt, vt nulla Tuæ gloriæ pars latuerit in alieno plauſu. Videreris licèt illum alteri feciſſe; nos Té non ſeiunximus. proceſſeris ſanè ſupplex: hoc erat Triumphatoris indicium. Comitem Te feceris ſacræ actionis: Principem

Te, &c

Te, & quidem geminatâ authoritat
agnouimus. Paterna enim pietas p
mâ operis huius excitatione nobili
Te simul effulsit, atq; ita antiquis d
derijs suffecit, vt nemo abesse crede
iam redditum cælo Patrem, qui Te
tuebatur. Accedit, quòd prouideris,
CONSTANTIAM Reginam magn
fici sociam laboris in tanta spectacu
copia quisquam desideraret. Appa
re enim voluisti in eodem spectabili
virtutum theatro Augustam Sorore
Tuam ANNAM CATHARINA
CONSTANTIAM, quæ Matrem a
superos receptam constanti probitat
miraculo redderet. Et verò amplè f
tis illa tantum nomen sonuit, effecit
vt in florescente indole verecunda h
nestatis maturitas cerneretur, & al
crescentis gloriæ gradus fastigium æ
mulo aspectu exhiberet. Digna profe
ctò quæ ad Maternæ laudis imaginem
tam clara origine, institutioneq; &
tanti Fratris fælicitate venerit.

Quòd